

**Vejledning om afholdelse af  
folkeafstemning  
søndag den 7. juni 2009  
om  
forslag til lov om  
ændring af tronfølgeoven**

(Til alle kommunalbestyrelser og valgbestyrelser)

**INDHOLDSFORTEGNELSE**

<b>1. INDLEDNING.....</b>	<b>4</b>
<b>2. OVERSIGT OVER OPGAVEFORDELINGEN VED FOLKEAFSTEMNINGER .....</b>	<b>5</b>
2.1. KOMMUNALBESTYRELSENS OPGAVER .....	5
2.2. VALGBESTYRELSENS OPGAVER .....	6
<b>3. OVERSIGT OVER TIDSFRISTERNE VED FOLKEAFSTEMNINGEN SØNDAG DEN 7. JUNI 2009 .....</b>	<b>6</b>
<b>4. VALGRET, VALGLISTER OG VALGKORT .....</b>	<b>12</b>
4.1. VALGRET.....	12
4.2. GENERELT OM OPTAGELSE PÅ VALGLISTEN.....	13
4.2.1. Automatisk optagelse på valglisten.....	14
4.2.2. Optagelse på valglisten efter ansøgning.....	16
4.3. INDBERETNING AF ÆNDRINGER VEDRØRENDE AFSTEMNINGSOMRÅDER OG AFSTEMNINGSTEDER .....	17
4.4. MASKINEL UDARBEJDELSE AF VALGLISTER .....	18
4.4.1. 16.-dagsvalglisten.....	18
4.4.2. Udlandstilflyttervalglisten .....	19
4.4.3. Udlandsdanskervalglisten.....	20
4.5. MANUEL RETTELSE AF VALGLISTEN PÅ GRUND AF MANGLER M.V. VEDRØRENDE INDBERETNING TIL CPR .....	21
4.6. MANUEL OPTAGELSE PÅ VALGLISTEN I ØVRIGT .....	22
4.6.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland.....	22
4.6.2. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er tilflyttet fra udlandet.....	22
4.6.3. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2.....	23
4.6.4. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret, eller som får ophævet deres værgemål med fratagelse af den retlige handlevne senere end 9 dage før afstemningsdagen.....	26
4.7. MANUEL SLETTESE AF VALGLISTEN I ØVRIGT .....	26
4.8. SÆRLIGT OM FLYTNING MELLEM KOMMUNER ELLER INDEN FOR EN KOMMUNE SENERE END 16 DAGE FØR AFSTEMNINGSDAGEN .....	27
4.9. SÆRLIGT OM TILFLYTNING FRA UDLANDET SENERE END 7 DAGE FØR AFSTEMNINGSDAGEN .....	28
4.10. UDSENDELSE AF VALGKORT.....	28

4.11. INDSIGELSER VEDRØRENDE VALGKORT OG VALGLISTER .....	30
4.12. ELEKTRONISK VALGLISTE.....	30
<b>5. VALG M.V. AF VALGBESTYRELSER, VALGSTYRERE OG TILFORORDNEDE VÆLGERE.....</b>	<b>32</b>
5.1. VALGBESTYRELSER .....	32
5.2. VALGSTYRERE .....	33
5.3. TILFORORDNEDE VÆLGERE .....	34
5.4. DIÆTER .....	36
<b>6. STEMMESEDLER OG OPSLAG M.V.....</b>	<b>36</b>
6.1. STEMMESEDLER .....	36
6.2. OPSLAG .....	37
6.3 FEJL I STEMMESEDLER OG OPSLAG .....	38
6.4. PARTIERNES PLAKATOPSÆTNING VED OFFENTLIG GADE ELLER VEJ M.V. ....	38
<b>7. AFSTEMNING PÅ AFSTEMNINGSDAGEN.....</b>	<b>39</b>
7.1. KOMMUNALBESTYRELSENS FORBEREDELSE AF AFSTEMNINGEN .....	39
7.2. DEN ALMINDELIGE FREMGANGSMÅDE VED STEMMEAFGIVNINGEN .....	41
7.3. REGLERNE OM HJÆLP TIL STEMMEAFGIVNINGEN .....	42
7.4. OPRETHOLDELSE AF RO OG ORDEN I STEMMELOKALERNE .....	46
7.5. VALGAGITATION IKKE TILLADT I STEMMELOKALERNE M.V. ....	46
7.6. INDSAMLINGER PÅ AFSTEMNINGSSTEDERNE.....	47
7.7. ANDRE AFSTEMNINGER SAMTIDIG MED FOLKEAFSTEMNINGEN .....	48
7.8. EXIT POLLS .....	48
7.9. PRESSENS ADGANG TIL STEMMELOKALERNE .....	49
<b>8. BREVSTEMMEAFGIVNING.....</b>	<b>49</b>
8.1. DE GENERELLE REGLER OM BREVSTEMMEAFGIVNING HER I LANDET .....	49
8.2. SÆRLIGT OM BREVSTEMMEAFGIVNING PÅ FOLKEREGISTRENE/BORGERSERVICECENTRENE .....	52
8.2.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning.....	52
8.2.2. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen .....	53
8.2.3. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen .....	55
8.3. SÆRLIGT OM BREVSTEMMEAFGIVNING PÅ SYGEHUSE OG I KRIMINALFORSORGENS ANSTALTER OG ARRESTHUSENE .....	57
8.4. SÆRLIGT OM BREVSTEMMEAFGIVNING I VISSE BOFORMER OG BOLIGER EFTER LOV OM SOCIAL SERVICE OG BOLIGLOVGIVNINGEN SAMT I VÆLGERENS HJEM .....	57
8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning.....	57
8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere.....	59
8.4.3. Gennemførelse af brevstemmeafgivning .....	60
8.5. SÆRLIGT OM BREVSTEMMEAFGIVNING PÅ MINDRE ØER, HERUNDER CHRISTIANSØ .....	63
8.6. BREVSTEMMEAFGIVNING PÅ FÆRØERNE, I GRØNLAND, I UDLANDET, PÅ DANSKE SKIBE I UDENRIGSFART OG PÅ DANSKE HAVANLÆG .....	63
8.6.1. Brevstemmesteder og -modtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet.....	63
8.6.2. Brevstemmesteder og -modtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg.....	64
8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning .....	64
8.6.4. Brevstemmematerialet .....	65
8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning.....	65
8.7. MODTAGELSE OG KONTROL AF BREVSTEMMER .....	65
8.7.1. Kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v. ....	65
8.7.2. Elektronisk brevstemmeprotokol.....	67

8.7.3. Valgstyrernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer ... 69

**9. OPGØRELSE AF AFSTEMNINGEN I OPSTILLINGSKREDSSEN 72**

9.1. STEMMEOPTÆLLING PÅ AFSTEMNINGSSTEDET .....	73
9.2. BEDØMMELSE AF STEMMESEDLER.....	74
9.2.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet samt brevstemmesedler .....	75
9.2.2. Særligt om bedømmelse af brevstemmesedler .....	76
9.2.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler....	76
9.3. VALGSTYRERNES AFSTEMNINGSBOG .....	77
9.4. INDBERETNING TIL DANMARKS STATISTIK PÅ AFSTEMNINGSAFTENEN .....	77
9.5. FINTÆLLING I OPSTILLINGSKREDSSEN.....	77
9.6. VALGBESTYRELSENS VALGBOG .....	79
9.7. INDSENDELSE AF ATTESTERET VALGBOGSKOPI TIL DANMARKS STATISTIK OG TIL VELFÆRDSMINISTERIET .....	79
9.8. RETTELSE AF EVENTUELLE FEJL OG MANGLER I VALGBOGEN .....	80

**10. OPBEVARING OG KASSATION AF VALGMATERIALE..... 80**

**11. AFHOLDELSE AF UDGIFTERNE VED AFSTEMNINGEN..... 81**

**12. FORMULARER M.V. TIL BRUG VED AFSTEMNINGEN..... 81**

**BILAG 1..... 82**

**BILAG 2..... 83**

**BILAG 3..... 87**

**BILAG 4..... 89**

**BILAG 5..... 90**

**BILAG 6..... 91**

**BILAG 7..... 93**

**BILAG 8..... 95**

## 1. Indledning

Statsministeren har den 7. oktober 2008 fremsat lovforslag om ændring af tronfølgeloven (lovforslag nr. L 1). Tronfølgeloven har grundlovsrang. En ændring af tronfølgeloven skal derfor gennemføres i overensstemmelse med den procedure, der i grundlovens § 88 er fastsat for grundlovsændringer.

Efter denne procedure skal et forslag om ændring af grundloven i første omgang vedtages af Folketinget, hvorefter der skal udskrives nyvalg. Efter nyvalg skal lovforslaget vedtages i uændret skikkelse af det nye Folketing. Herefter skal forslaget inden et halvt år forelægges for folketingsvælgerne til godkendelse eller forkastelse ved en folkeafstemning. Til vedtagelse af forslaget kræves, at et flertal af de vælgere, der deltager i afstemningen, stemmer for forslaget, og at dette flertal udgør mindst 40 pct. af de stemmeberettigede. En folkeafstemning om ændring af grundloven omfatter også Færøerne og Grønland.

Lovforslaget om ændring af tronfølgeloven, der blev vedtaget ved 3. behandling den 24. februar 2009, svarer til det forslag om ændring af tronfølgeloven, Folketinget vedtog forud for sidste folketingsvalg. Lovforslaget skal herefter inden et halvt år efter Folketingets endelige vedtagelse forelægges vælgerne til vedtagelse eller forkastelse ved folkeafstemning, jf. grundlovens § 88.

Regeringen har tilkendegivet, at der skal afholdes folkeafstemning om det nævnte lovforslag søndag den 7. juni 2009.

Ved den ændring af folketingsvalgloven, der er sket ved lov nr. 135 af 24. februar 2009, kommer folketingsvalglovens regler om folkeafstemninger i det væsentlige til at gælde for folkeafstemninger om grundlovsændringer, herunder også den ovenfor nævnte kommende folkeafstemning om ændring af tronfølgeloven.

Af hensyn til forberedelse af brevstemmeafgivningen, der kan finde sted fra den 7. marts 2009, og udarbejdelse af valglisterne har Velfærdsministeriet fundet det hensigtsmæssigt at udsende denne vejledning allerede på nuværende tidspunkt.

Folkeafstemningen den 7. juni 2009 afholdes efter reglerne om folkeafstemninger i kapitel 12 i lov om valg til Folketinget (folketingsvalgloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2009 samt de bekendtgørelser og cirkulærer, som Velfærdsministeriet har udstedt i henhold til loven, jf. oversigten i *bilag 1*.

Siden folkeafstemningen den 28. september 2000 er der gennemført forskellige ændringer af de særlige regler om folkeafstemninger i folketingsvalglovens kapitel 12. Siden folketingsvalget den 13. november 2007 er der endvidere gennemført forskellige ændringer af

folketingsvalgloven af betydning for folkeafstemninger. Der henvises til oversigten i *bilag 2*.

I denne vejledning redegøres for de opgaver, der i henhold til lovgivningen m.v. påhviler henholdsvis kommunalbestyrelser og valgbestyrelser i forbindelse med forberedelse, afholdelse og opgørelse af folkeafstemningen søndag den 7. juni 2009.

Velfærdsministeriet vil desuden udsende en række meddelelser inden folkeafstemningen, der vil gøre rede for særlige forhold vedrørende folkeafstemningen, herunder udformning af stemmesedler, håndtering af brevstemmeafgivningen m.v.

Søndag den 7. juni 2009 afholdes der endvidere valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet. Velfærdsministeriet har samtidig med denne vejledning udsendt en vejledning om afholdelsen af valget til Europa-Parlamentet.

Om forholdet mellem folkeafstemningen søndag den 7. juni 2009 om ændring af tronfølge-loven og valget til Europa-Parlamentet, der afholdes samme dag, henvises til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

## **2. Oversigt over opgavefordelingen ved folkeafstemninger**

Dette afsnit indeholder en oversigt over de opgaver, der påhviler henholdsvis kommunalbestyrelserne og valgbestyrelserne. Det nærmere indhold af de enkelte opgaver er beskrevet i de følgende afsnit i vejledningen.

### *2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver*

Ved folkeafstemninger tager kommunalbestyrelsen sig af følgende opgaver:

- 1) Udarbejder valglister og udsender valgkort, jf. afsnit 4.
- 2) Vælger medlemmer til opstillingskredsens valgbestyrelse, jf. afsnit 5.
- 3) Vælger valgstyrere til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på de enkelte afstemningssteder, jf. afsnit 5.
- 4) Vælger tilforordnede vælgere dels til at hjælpe valgstyrerne, dels til at være stemmemodtagere ved afgivningen af brevstemme i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, jf. afsnit 5.

5) Tilrettelægger afgivningen af brevstemmer på folkeregistrene/borgerservicecentre, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem og udpeger stemmemodtagere på mindre øer, jf. afsnit 8.

6) Forbereder afstemningen på afstemningsdagen (bortset fra fremstilling af stemmesedler og opslag), jf. afsnit 7.

7) Sørger for, at afstemningsmaterialet er til stede ved fintællingen, jf. afsnit 9.

8) Opbevarer afstemningsmaterialet og tilintetgør nærmere angivne dele af dette, når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, jf. afsnit 10 (gælder kun for de kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen)

## 2.2. Valgbestyrelsens opgaver

Ved folkeafstemninger tager valgbestyrelsen i opstillingskredsen sig af følgende opgaver:

1) Får fremstillet stemmesedler og opslag og sørger for, at dette materiale bliver afleveret til kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner i opstillingskredsen, jf. afsnit 6.

2) Modtager indberetninger på afstemningsaftenen fra de enkelte afstemningssteder i opstillingskredsen om resultatet af stemmeafgivningen. Indberetter resultatet af stemmeafgivningen for opstillingskredsen som helhed til Danmarks Statistik, jf. afsnit 9.

3) Foretager senest dagen efter afstemningsdagen fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgbog og sender samme dag en attesteret kopi af valgbogen til Velfærdsministeriet og en attesteret kopi af valgbogen til Danmarks Statistik, jf. afsnit 9. En annulleret stemmeseddel indsendes samtidig til Velfærdsministeriet.

## 3. Oversigt over tidsfristerne ved folkeafstemningen søndag den 7. juni 2009

Forberedelsen, gennemførelsen og opgørelsen af folkeafstemningen skal ske inden for de tidsfrister, der er fastsat i eller i henhold til folketingsvalgloven. I det følgende gives en oversigt over disse tidsfrister.

*Når dagen for folkeafstemningen er bekendtgjort af Statsministeriet i Statstidende*

Kommunalbestyrelsen vælger medlemmer til valgbestyrelsen samt valgstyrelere og tilforordnede vælgere, såfremt dette ikke allerede er sket.

Kommunalbestyrelsen kan – på et passende tidspunkt i forhold til påbegyndelsen af brevstemmeafgivning på folkeregistrene – indrykke annoncer i de stedlige dagblade eller lokalaviser om brevstemmeafgivningen.

*Lørdag den 7. marts 2009*

(3 måneder før afstemningsdagen)

Brevstemmeafgivning kan begynde her i landet på folkeregistrene/borgerservicecentrene, på Færøerne, i Grønland, i udlandet og på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område. Det bemærkes, at folkeregistrene/borgerservicecentrene og danske repræsentationer i udlandet normalt holder lukket lørdag og søndag.

Brevstemmematerialet skal senest fra denne dag findes på de nævnte brevstemmesteder. Dette gælder for så vidt angår folkeregistrene og danske repræsentationer i udlandet normalt først fra mandag den 9. marts 2009.

*Søndag den 10. maj 2009*

(4 uger før afstemningsdagen)

Ansøgning om at brevstemme i hjemmet kan indgives til folkeregistret i opholdskommunen fra denne dag.

Kommunalbestyrelsen indrykker – på et passende tidspunkt i forhold til påbegyndelsen af brevstemmeafgivning i vælgerens hjem – annoncer i de stedlige dagblade eller lokalaviser om brevstemmeafgivningen.

*Søndag den 17. maj 2009*

(3 uger før afstemningsdagen)

Brevstemmeafgivning kan begynde på sygehuse, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, og på danske havanlæg på dansk område.

*Onsdag den 20. maj 2009*

(18 dage før valgdagen)

Skæringsdato for optagelse af tilflyttere fra Færøerne og Grønland på valglisten. Skæringsdato for sletning fra valglisten ved fraflytning fra Danmark til Færøerne eller Grønland.

*Fredag den 22. maj 2009*

(16 dage før afstemningsdagen)

Da 15.-dagen før afstemningsdagen er en lørdag, rykkes de skæringsdatoer/sidste frister, der er nævnt under nr. 1-5, frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag, dvs. fredag den 22. maj 2009. 15.-dagsvalglisten betegnes derfor i det følgende 16.-dagsvalglisten.

- 1) Skæringsdato for optagelse af tilflyttere fra en anden kommune på valglisten.
- 2) Skæringsdato for optagelse af personer, der flytter inden for kommunen, på valglisten under den nye bopæl.
- 3) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetning til CPR (Det Centrale Personregister) af
  - anmeldelser om flytning
  - iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6,
  - erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret
  - dødsfald i de særlige tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen og ikke af sognemyndigheden.

Indberetningerne sker til brug for den maskinelle udskrivning af valglisten over de vælgere, der denne dag er bopælsregistreret i CPR med adresse i kommunen (16.-dagsvalglisten).

- 4) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) til CPRs vejregister.
- 5) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningssteder til kommunens databehandler.

Uanset, at den 22. maj 2009 er dagen efter Kristi Himmelfartsdag, skal kommunen denne dag modtage/afhente post og efterse sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1 – 5, som kommunen har modtaget senest denne dag. Der skal være tilstrækkeligt personale til på denne dag at modtage, åbne og behandle de nævnte meddelelser.

*Lørdag den 23. maj 2009*

(15 dage før afstemningsdagen)

Det vil være hensigtsmæssigt at holde folkeregistrene/borgerservicecentre åbne nogle timer for brevstemmeafgivning.

*Tirsdag den 26. maj 2009*



(12 dage før afstemningsdagen)

- kl. 18. Sidste frist for at ansøge folkeregisteret i opholdskommunen om at brevstemme i hjemmet.

Folkeregistret skal til dette formål mindst ét sted i kommunen holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18.

*Torsdag den 28. maj 2009*

(10 dage før afstemningsdagen)

Velfærdsministeriet bekendtgør senest denne dag i landets dagblade

- på hvilken dag og på hvilket tidspunkt afstemningen finder sted,
- at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, samt
- at indsigelser vedrørende manglende modtagelse af valgkort eller modtagelse af valgkort med fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen.

*Fredag den 29. maj 2009*

(9 dage før afstemningsdagen)

Da 7.-dagen før afstemningsdagen er en søndag, rykkes de skæringsdatoer/sidste frister, der er nævnt under nr. 1 og 2, frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en søndag, dvs. fredag den 29. maj 2009.

1) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af

- anmeldelser om tilflytning fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland),
- ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6,
- erhvervelse af dansk indfødsret samt
- dødsfald i de særlige tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen og ikke af sognemyndigheden.

Indberetning sker til brug for den maskinelle udskrivning af en valgliste over de vælgere, der ikke er optaget på 16.-dagsvalglisten, men som senest 9 dage før afstemningsdagen er flyttet til kommunen fra udlandet eller har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret (kaldet *udlandstilflyttervalglisten*).

2) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af afgørelser om optagelse på valglisten af personer, der har valget uanset udlandsophold, til brug for den maskinelle udskrivning af en særlig valgliste over disse vælgere (kaldet *udlandsdanskervalglisten*).

*Lørdag den 30. maj 2009*

(8 dage før afstemningsdagen)

Kommunalbestyrelsen skal have modtaget de maskinelt udskrevne 16.-dagsvalglist. Kommunalbestyrelsen skal også have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort for vælgere optaget på 16.-dagsvalglisten, hvis det er kommunalbestyrelsen og ikke kommunens databehandler, der skal aflevere valgkortene til postbesørgelse.

Kommunalbestyrelsen sørger for manuel rettelse af disse valglist. Se afsnit 4.5. – 4.7.

Det vil være hensigtsmæssigt at holde folkeregistrene/borgerservicecentre åbne nogle timer for brevstemmeafgivning.

Kommunen afhenter post på posthuset og efterser sin postkasse og elektroniske post denne dag for at behandle ansøgninger om optagelse på valglisten fra udlandsdanskere senest dagen efter.

*Søndag den 31. maj 2009*

(7 dage før afstemningsdagen)

1) Maskinelt udskrevne valgkort vedrørende vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne 16.-dagsvalgliste, skal være afleveret til postbesørgelse enten af kommunalbestyrelsen eller af kommunens databehandler.

2) Skæringsdato for optagelse på valglisten af vælgere, der flytter til Danmark fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland) (udlandstilflyttervalglisten).

3) Personer, der har valget til Folketinget uanset ophold i udlandet, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, skal optages på valglisten, hvis kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet senest denne dag har truffet afgørelse herom (udlandsdanskervalglisten).

De under nr. 2 og 3 nævnte vælgere skal optages manuelt på valglisten, hvis de ikke er optaget på de maskinelt udskrevne valglist, hvis skæringsdato er fredag den 29. maj 2009, jf. ovenfor.

Kommunen efterser sin postkasse og elektroniske post denne dag for at behandle ansøgninger om optagelse på valglisten fra udlandsdanskere samme dag.

*Mandag den 1. juni 2009*

(6 dage før afstemningsdagen)

Kommunens databehandler skal aflevere de maskinelt udskrevne valgkort til postbesørgelse vedrørende de vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste.

*Tirsdag den 2. juni 2009*

(5 dage før afstemningsdagen)

Vælgerne skal have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort.

Kommunalbestyrelsen skal have modtaget den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste og udlandsdanskervalgliste.

Kommunalbestyrelsen sørger for manuel rettelse af disse valglistes, jf. afsnit 4.5. – 4.7.

*Fredag den 5. juni 2009*

(Næstsidste hverdag før afstemningsdagen)

Sidste dag for brevstemmeafgivning i Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område.

Uanset, at den 5. juni 2009 er grundlovsdag, og kommunens folkeregister/borgerservicecenter måtte holde lukket på grundlovsdag, skal folkeregistrene/borgerservicecentre mindst ét sted i kommunen holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også de øvrige folkeregistre/borgerservicecentre i kommunen åbent for brevstemmeafgivning nogle timer den pågældende dag.

*Lørdag den 6. juni 2009*

(Dagen før afstemningsdagen)

Valgstyrene kan begynde at undersøge, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Undersøgelsen skal være færdig, inden afstemningen begynder på afstemningsdagen.

For at komme i betragtning skal brevstemmerne være modtaget af valgstyrene, inden afstemningen begynder.

Kommunen afhenter post på posthuset og efterser sin postkasse denne dag for at sikre, at brevstemmer rettidigt kan afleveres til vedkommende valgstyrene.

Valgbestyrelsen skal aflevere stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelserne i god tid, inden afstemningen begynder.

*Søndag den 7. juni 2009*

(Afstemningsdagen)

Afstemning kl. 9-20. Stemmeoptælling på afstemningsstederne. Indberetning af resultatet til valgbestyrelsen og til Danmarks Statistik.

*Mandag den 8. juni 2009*

(Dagen efter afstemningsdagen)

Kommunalbestyrelsen sørger for, at stemmematerialet er til stede ved fintællingen.

Valgbestyrelsen foretager fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgbog og sender samme dag en attesteret kopi af valgbogen til Velfærdsministeriet og til Danmarks Statistik. Valgbestyrelsen sender samme dag en annulleret stemmeseddel til Velfærdsministeriet.

*Søndag den 14. juni 2009*

(Ugedagen efter afstemningsdagen)

Sidste frist for at klage over afstemningen. Klager skal stiles til Folketinget og sendes til Velfærdsministeriet.

Når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, skal stemmesedler, valglister og valgkort samt brevstemmemateriale tilintetgøres.

#### **4. Valgret, valglister og valgkort**

##### *4.1. Valgret*

Enhver, der har valgret til Folketinget og er optaget på valglisten, har ret til at deltage i folkeafstemninger, der afholdes efter bl.a. grundlovens § 88, jf. folketingsvalglovens § 94 og § 96, stk. 1.

Efter grundlovens § 29 og folketingsvalglovens § 1 har enhver valgret til Folketinget, der

- har dansk indfødsret (statsborgerskab),
- er fyldt 18 år og
- har fast bopæl i riget.

Personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, har dog ikke valgret (tidligere kaldt "umyndiggjorte").

Personer, der er under andre former for værgemål, jf. værgemålslovens §§ 5 og 7, bevarer deres valgret.

Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, anses for at have fast bopæl i riget, jf. folketingsvalglovens § 2, stk. 1. Endvidere anses personer, der midlertidigt har taget ophold i udlandet, og som er omfattet af en af de persongrupper, der er opregnet i lovens § 2, stk. 2, for at have fast bopæl i riget.

Personer, der opholder sig i udlandet, anses også for at have fast bopæl i riget, hvis de agter at vende tilbage til riget, inden der er gået 2 år efter udrejsen, jf. lovens § 2, stk. 3.

Det samme gælder under visse betingelser for ægtefæller, registrerede partnere og samleverer til personer, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, 2 eller 3, jf. § 2, stk. 4.

#### *4.2. Generelt om optagelse på valglisten*

For at udøve sin valgret, dvs. have ret til at stemme, skal man være optaget på valglisten, jf. lovens § 3.

Når dagen for afstemningen er fastsat, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en valgliste over kommunens vælgere, jf. lovens § 96, stk. 2, 1. pkt. Der skal udarbejdes en valgliste for hvert afstemningsområde i kommunen, jf. lovens § 18, stk. 1.

Bemærk, at der skal udarbejdes særskilte valglisten for Europa-Parlamentsvalget henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølge-loven. Der henvises til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

Da folkeafstemningen om en ændring af tronfølge-loven skal afholdes i alle dele af riget, gælder reglerne i lovens kapitel 4 for folketingsvalg fuldt ud for denne folkeafstemning. Færøerne og Grønland skal derfor ikke betragtes som udland med hensyn til tilflytning og fraflytning, jf. lovens § 96, stk. 2, 2. pkt., modsætningsvis. I stedet gælder de særlige regler i lovens kapitel 4 for disse dele af riget med hensyn til tilflytning og fraflytning.

Valglisten består af en 15.-dagsvalgliste (ved denne folkeafstemning en 16.-dagsvalgliste), en udlandstilflyttervalgliste og en udlandsdanskervalgliste.

Da 15.-dagen før afstemningsdagen er lørdag den 23. maj 2008, rykkes de skæringsdatoer/frister, der i henhold til folketingsvalglovens bestemmelser falder på 15.-dagen før afstemningsdagen, frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag, dvs. fredag den 22. maj 2008, jf. lovens § 18, stk. 7. 15.-dagsvalglisten benævnes derfor i det følgende for 16.-dagsvalglisten.

På *16.-dagsvalglisten* optages de vælgere, der senest 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 22. maj 2009, er flyttet til kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 2, 1. pkt.

På *udlandstilflyttervalglisten* optages de vælgere, der ikke er optaget på 16.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009, er flyttet til kommunen fra udlandet, og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 6, 1. pkt.. Det gælder, selv om 7.-dagen før afstemningsdagen falder på en søndag, jf. lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis.

På *udlandstilflyttervalglisten* optages også de vælgere, der ikke er optaget på 16.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før afstemningsdagen har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret.

På *udlandsdanskervalglisten* optages de vælgere, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, såfremt de har søgt om at blive optaget på valglisten, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse herom senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009, jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt. Det gælder, selv om 7.-dagen før afstemningsdagen falder på en søndag, jf. lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis.

#### *4.2.1. Automatisk optagelse på valglisten*

Vælgere, der er bopælsregistreret i CPR, dvs. registreret i CPR med bopæl, fast opholdssted eller under vejkode større end 9900, optages automatisk, dvs. uden at ansøge herom, på valglisten. De optages på valglisten i den kommune, hvor de er bopælsregistreret i CPR senest 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 22. maj 2009. Skæringsdagen er dog, for så vidt angår vælgere, der flytter hertil fra udlandet, 7 dage før afstemningsdagen, dvs. søndag den 31. maj 2009, og for så vidt angår vælgere, der flytter hertil fra Færøerne eller Grønland, 18 dage før afstemningsdagen. Se lovens § 15 sammenholdt med § 18.

Det gælder også vælgere, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, jf. lovens § 2, stk. 1, såfremt de har taget ophold i udlandet i forbindelse med den beordrede tjeneste fra og med den 1. juli 2000. Det samme gælder under visse betingelser deres ægtefæller, registrerede partnere og samlevere, jf. lovens § 2, stk. 4. Dette skyldes, at de nævnte vælgere fra og med den 1. juli 2000 ikke registreres som udrejst i CPR, jf. § 24, stk. 5 og 6, i lov om det Centrale Personregister (CPR-loven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1134 af 20. november 2006 med senere ændringer. Også vælgere, der på 16.-dagen før afstemningsdagen i øvrigt er registreret under vejkode større end 9900, jf. § 14 i bekendtgørelse nr. 1153 af 23. november 2006 om folkeregistrering m.v., optages automatisk på valglisten (se dog afsnit 4.10. nedenfor om udsendelse af valgkort). Vælgere, der på 16.-dagen før afstemningsdagen er registreret af den hidtidige bopælskommune som forsvundet i CPR, fordi de resultatløst er eftersøgt, jf. § 6, stk. 5, i CPR-loven, optages ikke på valglisten.

Den omstændighed, at en vælger er uden fast opholdssted og dermed hjemløs, indebærer således ikke i sig selv, at den pågældende ikke optages

på valglisten. Er vedkommende registreret som forsvundet i CPR, optages den pågældende derimod ikke på valglisten, medmindre vedkommende er fundet eller har givet sig til kende senest på 16.-dagen før afstemningsdagen. I så fald skal vedkommendes registrering som forsvundet i CPR ophøre. Kommer der efter 16.-dagen før afstemningsdagen, men dog senest på afstemningsdagen oplysninger frem, der gør, at det kan konstateres, at den pågældende fejlagtigt på 16.-dagen før afstemningsdagen var registreret som forsvundet i CPR, skal den pågældende manuelt optages på valglisten. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en vælger, der på 16.-dagen før afstemningsdagen er registreret som forsvundet i CPR, giver sig til kende på et senere tidspunkt, f.eks. ved at møde frem på et afstemningssted på afstemningsdagen, og hvis det på grundlag af de oplysninger, kommunalbestyrelsen herved kommer i besiddelse af, kan konstateres, at vælgeren fejlagtigt på 16.-dagen var registreret som forsvundet i CPR.

Skæringsdatoen for automatisk optagelse på valglisten *under den nye bopæl* er som nævnt 16 dage før afstemningsdagen, dvs. fredag den 22. maj 2009, for vælgere, der flytter til kommunen fra en anden kommune. Skæringsdatoen for automatisk optagelse på valglisten under den nye bopæl er ligeledes 16 dage før afstemningsdagen for vælgere, der flytter inden for kommunen. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der senest 16 dage før afstemningsdagen er flyttet til kommunen fra en anden kommune eller er flyttet inden for kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til (tilflytnings)kommunen. Se lovens § 18, stk. 2, 1. pkt., og stk. 3 sammenholdt med stk. 7.

Vælgere, der senere end 16 dage før afstemningsdagen er flyttet til en anden kommune eller inden for kommunen, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl, jf. lovens § 18, stk. 4 og 7.

For vælgere, der flytter til kommunen fra udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland), er skæringsdatoen for at blive optaget på valglisten 7 dage før afstemningsdagen, dvs. søndag den 31. maj 2009, jf. lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. Det gælder, selv om 7.-dagen før afstemningsdagen falder på en søndag, jf. lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der er flyttet til kommunen fra udlandet senest 7 dage før afstemningsdagen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen.

De pågældende vælgere skal optages manuelt på valglisten, hvis de ikke er optaget på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, hvis sidste skæringsdato er fredag den 29. maj 2009, jf. afsnit 4.4.2. og 4.6.2.

For vælgere, der flytter mellem Danmark og Færøerne eller mellem Danmark og Grønland, er skæringsdatoen for optagelse på valglisten dog 18 dage før valgdagen, dvs. onsdag den 20. maj 2009, jf. lovens § 18, stk. 2, 2. pkt., og stk. 5. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland senest 18 dage før valgdagen, dvs. senest onsdag

den 20. maj 2009, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen. Se lovens § 18, stk. 2, 2. pkt.

#### *4.2.2. Optagelse på valglisten efter ansøgning*

Vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, optages kun på valglisten, hvis de har ansøgt om det, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009. Det gælder, selv om 7.-dagen før afstemningsdagen falder på en søndag, jf. lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis.

Optagelse på valglisten i kraft af kommunalbestyrelsens eller Valgnævnets afgørelse herom vil endvidere kun få betydning for folkeafstemningen om ændring af tronfølge-loven, hvis vælgerens registrerede udrejsdato i CPR ligger forud for eller samtidig med valgdagen, jf. nærmere afsnit 4.6.3. Ellers vil vælgeren på valgdagen være automatisk optaget på valgdagen som herboende folketingsvælger, jf. afsnit 4.2.1.

Optagelse på valglisten sker i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR. Vælgere, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (ansatte i den danske stat beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefæller, samlever eller registrerede partnere), og som umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR i en kommune på Færøerne eller i Grønland, optages også efter ansøgning på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR, jf. lovens § 16, stk. 1.

Ansøgning om optagelse på valglisten af en vælger, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som er registreret i CPR som udrejst, skal indgives til kommunalbestyrelsen i den kommune i Danmark, hvor vælgeren sidst har været bopælsregistreret i CPR, idet vælgeren i givet fald skal optages på valglisten i denne kommune, jf. ovenfor.

Skæringsdatoen for optagelse på valglisten af vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, er som nævnt 7 dage før afstemningsdagen, dvs. søndag den 31. maj 2009. Det betyder, at afgørelse om optagelse på valglisten skal være truffet senest 7 dage før afstemningen, jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

Ansøgninger om optagelse på valglisten skal behandles løbende. Kommunalbestyrelsen skal endvidere, så vidt det overhovedet er muligt, sikre, at indkomne ansøgninger kan blive behandlet senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen lørdag den 30. maj 2009 afhenter post på posthuset samt lørdag den 30. maj 2009 og søndag den 31. maj 2009 efterser sin postkasse og elektroniske post med henblik på at konstatere, om der i posten måtte være ansøgninger om optagelse på valglisten af vælgere omfattet af folketingsvalglovens § 2.



De pågældende vælgere skal optages manuelt på valglisten, hvis de ikke er optaget på den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste, hvis sidste skæringsdato er fredag den 29. maj 2009, jf. afsnit 4.4.3. og 4.6.3. Ansøgninger, der er modtaget senest fredag den 29. maj 2009, skal derfor så vidt muligt behandles senest denne dag af hensyn til fristen for den maskinelle optagelse på udlandsdanskervalglisten.

Ansøgninger om optagelse på valglisten, herunder ansøgninger om fornyet optagelse, som kommunalbestyrelsen modtager senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009, skal derfor behandles straks efter modtagelsen, herunder eventuelt straks sendes videre til Valgnævnet. Hvis det er nødvendigt, kan videresendelse til Valgnævnet ske pr. telefax (33 92 94 41) eller sikker (krypteret) e-post til [valg@vfm.dk](mailto:valg@vfm.dk) ved anvendelse af digital signatur med anførelse af "Valgnævnet" i emnefeltet. Der henvises til bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning, samt tilhørende vejledning nr. 37 af 2. april 2001. På Velfærdsministeriets hjemmeside [valg.vfm.dk/valgmyndigheder/sikker\\_e-post](http://valg.vfm.dk/valgmyndigheder/sikker_e-post) findes en vejledning i, hvordan man sender sikker e-post til ministeriet.

Behandlingen af en ansøgning om *fornyet* optagelse på valglisten, der er indgivet *inden* 2-årsperiodens udløb, kan dog i visse tilfælde sættes i bero til efter afstemningen, jf. nedenfor i afsnit 4.6.3. under punkt D. 1.

Det er kun Valgnævnet, der kan give *afslag* på ansøgninger om optagelse på valglisten, herunder om fornyet optagelse. Kommunalbestyrelsen kan dog give afslag på optagelse på valglisten, hvis afslaget skyldes, at den pågældende ikke opfylder de almindelige valgrets betingelser, bortset fra bopælsbetingelsen (alderskrav, krav om dansk indfødsret samt krav om retlig handleevne, jf. værgemålslovens § 6).

Vælgere, der ansøger om at blive optaget på valglisten senere end 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end søndag den 31. maj 2009, kan ikke optages (eller eventuelt forblive optaget) på valglisten, heller ikke selvom ansøgningen indgives i forbindelse med anmeldelse af flytning til udlandet.

Reglerne om optagelse på valglisten af personer, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som er registreret i CPR som udrejst, er fastsat dels i lovens §§ 16 og 17 og § 18, stk. 6, 2. pkt., dels i bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset udlandsophold, med tilhørende vejledning nr. 65 af 27. juni 2004 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset udlandsophold.

#### *4.3. Indberetning af ændringer vedrørende afstemningsområder og afstemningssteder*

Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en valgliste over kommunens vælgere for hvert afstemningsområde i kommunen. For hvert afstemningsområde er der ét afstemningssted. De valgkort, som kommunalbestyrelsen sender ud til

vælgerne, skal bl.a. indeholde oplysning om det afstemningssted, hvor vælgeren skal henvende sig for at stemme, jf. afsnit 4.10. nedenfor.

Bemærk, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at benytte forskellige afstemningssteder, men ikke forskellige afstemningsområder til valget til Europa-Parlamentet henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølgeoven. Der henvises til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

Kommunalbestyrelsen skal løbende indberette ændringer i afstemningsområder (valgdistrikter) til CPRs vejregister og ændringer i afstemningssteder til kommunens databehandler. Ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) og afstemningssteder skal være indberettet *senest 16 dage før afstemningsdagen*, dvs. senest fredag den 22. maj 2009, til CPRs vejregister henholdsvis kommunens databehandler.

Skæringsdatoen er egentlig 15 dage før afstemningsdagen. Da 15.-dagen ved denne afstemning falder på en lørdag, rykkes skæringsdatoen frem til 16.-dagen før afstemningsdagen, jf. afsnit 4.2.

Ved »kommunens databehandler« forstås den virksomhed, der på vegne af kommunen elektronisk modtager det relevante udtræk fra CPR og på grundlag heraf udskriver valglister og valgkort, som sendes til kommunen henholdsvis vælgerne i kommunen.

#### *4.4. Maskinel udarbejdelse af valglister*

##### *4.4.1. 16.-dagsvalglisten*

*16.-dagsvalglisten* er fortegnelsen over de vælgere, der senest 16 dage før afstemningsdagen er flyttet til kommunen eller er flyttet inden for kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til (tilflytnings)kommunen. 16.-dagsvalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR med de ændringer, som kommunen har modtaget til og med 16 dage før afstemningsdagen, dvs. til og med fredag den 22. maj 2009.

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af 16.-dagsvalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR:

- 1) alle flytninger til kommunen, som kommunen har fået meddelelse om til og med 16 dage før afstemningsdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 16 dage før afstemningsdagen, dvs. fredag den 22. maj 2009,
- 2) meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 22. maj 2009, samt
- 3) meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som

kommunen har modtaget senest 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 22. maj 2009.

4) dødsfald i de særlige tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen. Dødsfald indberettes normalt til CPR af sognemyndigheden.

Indberetningerne skal foretages senest 16 dage før afstemningsdagen, dvs. *senest fredag den 22. maj 2009*. Meddelelser modtaget på 16.-dagen skal derfor indberettes samme dag. Meddelelsernes rigtighed skal kontrolleres på sædvanlig måde. De almindelige betingelser i CPR-loven for indberetning, herunder af en flytning, til CPR skal være opfyldt. En anmeldt tilflytning, der ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, vil ikke kunne danne grundlag for optagelse på valglisten.

Uanset, at den 22. maj 2009 er dagen efter Kristi Himmelfartsdag, og kommunen måtte holde lukket denne dag, skal kommunalbestyrelserne sørge for, at der senest denne dag sker indberetning til CPR af de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1 – 4, som kommunen har modtaget senest denne dag. Kommunalbestyrelserne skal derfor sørge for den 22. maj 2009 at modtage/afhente post og at efterse sin postkasse og elektroniske post for samme dag at behandle de meddelelser, der er nævnt under pkt. 1 – 4, som kommunen har modtaget senest denne dag. Der skal være tilstrækkeligt personale til på denne dag at modtage, åbne og behandle de nævnte meddelelser.

Det vil derimod ikke være nødvendigt at holde åbent for personlig henvendelse den pågældende dag, hvis kommunen i øvrigt holder lukket. Det forudsættes dog herved, at kommunalbestyrelsen i stedet sørger for, at kommunen kan kontaktes telefonisk vedrørende de spørgsmål, der har relation til de indberetninger, der skal foretages den 22. maj 2009.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne 16.-dagsvalgliste senest 8 dage før afstemningsdagen, dvs. senest lørdag den 30. maj 2009.

#### *4.4.2. Udlandstilflyttervalglisten*

*Udlandstilflyttervalglisten* er fortegnelsen over de vælgere, der ikke er optaget på 16.-dagsvalglisten, og som senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen. Færøerne og Grønland skal ikke betragtes som udland i henseende til udlandstilflyttervalglisten, når folkeafstemningen gælder hele riget.

Udlandstilflyttervalglisten omfatter også de vælgere, der ikke er optaget på 16.-dagsvalglisten, og som senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret.

Udlandsdanskervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR.

Skæringsdatoen for den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste er egentlig 7 dage før afstemningsdagen. Da 7.-dagen ved denne afstemning falder på en søndag, rykkes skæringsdatoen frem til den umiddelbart foregående arbejdsdag, dvs. 9.-dagen før afstemningsdagen, for så vidt angår den maskinelt udskrevne valgliste.

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af udlandstilflyttervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR:

- 1) alle flytninger fra udlandet, som kommunen har modtaget meddelelse om til og med 9 dage før afstemningsdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 9.-dagen før afstemningsdagen,
- 2) meddelelser om ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som kommunen har modtaget senest 9 dage før afstemningsdagen, samt
- 3) meddelelser om erhvervelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 9 dage før afstemningsdagen.

Indberetningerne skal som nævnt ske *senest 9 dage før afstemningsdagen*, dvs. senest fredag den 29. maj 2009. Meddelelser modtaget på 9.-dagen før afstemningsdagen skal derfor indberettes samme dag. Om kontrol af modtagne meddelelser m.v. henvises til det, der er anført ovenfor i forbindelse med 16.-dagsvalglisten.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste senest 5 dage før afstemningsdagen, dvs. senest tirsdag den 2. juni 2009.

#### *4.4.3. Udlandsdanskervalglisten*

*Udlandsdanskervalglisten* er fortegnelsen over vælgere med valgret uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, der efter ansøgning og afgørelse herom senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, er optaget på folketingsvalglisten. Udlandsdanskervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR.

Skæringsdatoen for den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste er egentlig 7 dage før afstemningsdagen. Da 7.-dagen ved denne afstemning falder på en søndag, rykkes skæringsdatoen frem til den umiddelbart foregående arbejdsdag, dvs. 9.-dagen før afstemningsdagen, for så vidt angår den maskinelt udskrevne valgliste.

Til brug for den maskinelle udarbejdelse af udlandsdanskervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR optagelsen på valglisten af vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som kommunalbestyrelsen senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag

den 29. maj 2009, har truffet afgørelse om skal optages på valglisten, eller for hvilke kommunalbestyrelsen senest denne dag har modtaget skriftlig eller telefonisk meddelelse fra Valgnævnet om, at de pågældende er optaget på valglisten. Afgørelser om optagelse på valglisten af vælgere, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget samt deres ægtefæller, registrerede partnere og samlever), og som umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland, skal dog ikke indberettes til CPR. Disse vælgere skal i stedet optages manuelt på valglisten, jf. nedenfor i afsnit 4.6.3. under punkt C.

Indberetningerne skal foretages *senest 9 dage før afstemningsdagen*, dvs. senest fredag den 29. maj 2009.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste senest 5 dage før afstemningsdagen, dvs. senest tirsdag den 2. juni 2009.

#### *4.5. Manuel rettelse af valglisten på grund af mangler m.v. vedrørende indberetning til CPR*

Hvis det konstateres, at kommunalbestyrelsen ikke har foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 16 dage før afstemningen, dvs. senest fredag den 22. maj 2009, jf. ovenfor i afsnit 4.4.1., skal de pågældende vælgere manuelt optages på eller slettes af valglisten. Er vælgeren flyttet fra en kommune til en anden, uden at det er registreret i CPR, må tilflytningskommunen henvende sig til fraflytningskommunen, så den pågældende vælger kan slettes manuelt af valglisten i fraflytningskommunen.

Dette gælder også, hvis der kommer oplysninger frem efter fristen for indberetning til CPR, men dog senest på afstemningsdagen, der gør, at der nu skal ske indberetning til CPR. Er en flytning til en kommune ikke indberettet til CPR senest 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 22. maj 2009, f.eks. fordi der ikke er indsendt en erklæring fra vælgerens logivært, som bekræfter, at vælgeren er flyttet til adressen m.v. eller lignende, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, når logiværterklæringen m.v. foreligger efter 16.-dagen før afstemningsdagen, dog senest på afstemningsdagen. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde - medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet - underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Om underretning af fraflytningskommunen på Færøerne eller i Grønland, se afsnit 4.7. Det forudsættes herved, at tilflytningskommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 16 dage før afstemningsdagen, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med 16 dage før afstemningsdagen.

Hvis kommunalbestyrelsens afgørelse om, at en anmeldt flytning til en kommune ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, ændres af kommunalbestyrelsen selv eller af Velfærdsministeriet efter 16.-dagen før afstemningsdagen, dvs. efter fredag den 22. maj 2009, men dog senest på afstemningsdagen, skal den pågældende vælger optages manuelt på

valglisten. Optagelse på valglisten skal i denne situation ske manuelt, da vælgeren ikke er optaget på den maskinelt udskrevne valgliste over kommunens vælgere. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde - medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet - underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Om underretning af fraflytningskommunen på Færøerne eller i Grønland, se afsnit 4.7. Det forudsættes herved, at tilflytningskommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 16 dage før afstemningsdagen, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med 16.-dagen før afstemningsdagen.

Tilsvarende gælder, hvis det efterfølgende konstateres, at en vælger fejlagtigt er registreret som forsvunden i CPR på 16.-dagen før afstemningsdagen, jf. afsnit 4.2.1.

Konstateres det, at en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, jf. afsnit 4.2. og 4.3., ikke er foretaget, skal de pågældende vælgere optages manuelt på valglisten. Der henvises til det, som er anført ovenfor om indberetninger til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 16 dage før afstemningsdagen.

#### *4.6. Manuel optagelse på valglisten i øvrigt*

##### *4.6.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland*

Vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før valgdagen, dvs. senere end onsdag den 20. maj 2009, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal fortsat være optaget på valglisten under deres hidtidige bopæl, jf. lovens § 18, stk. 5. Hvis sådanne vælgere er registreret i CPR som flyttet til Færøerne henholdsvis Grønland senest 16 dage før valgdagen, dvs. senest fredag den 22. maj 2009, vil de imidlertid ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste og skal derfor optages manuelt på valglisten.

##### *4.6.2. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er tilflyttet fra udlandet*

Vælgere, der senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009, er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, skal optages på valglisten, jf. lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. Dette gælder, selv om 7.-dagen før afstemningsdagen falder på en søndag, jf. lovens § 18, stk. 7, modsætningsvis. Disse vælgere optages imidlertid kun på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, hvis de senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. afsnit 4.4.2.

De vælgere, der senest søndag den 31. maj 2009 er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til

tilflytningskommunen, men som ikke er optaget på udlandstilflyttervalglisten, skal derfor optages manuelt på valglisten.

Som følge heraf, skal vælgere, der

- 1) senest fredag den 29. maj 2009 har anmeldt flytning til kommunen fra udlandet pr. lørdag den 30. maj 2009 eller søndag den 31. maj 2009, eller
- 2) lørdag den 30. maj 2009 eller søndag den 31. maj 2009 indgiver anmeldelse om flytning til kommunen fra udlandet pr. søndag den 31. maj 2009 eller tidligere,

optages manuelt på valglisten.

De anmeldelser, der er nævnt under 2), kan være indgivet ved nedlæggelse af anmeldelserne i kommunens postkasse eller ved elektronisk post til kommunen fredag aften den 29. maj 2009 til og med søndag den 31. maj 2009 eller – om lørdagen – være fremkommet pr. post eller eventuelt ved personlig henvendelse i kommunens folkeregister, såfremt folkeregistret denne lørdag holder åbent for brevstemmeafgivning.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen lørdag den 30. maj 2009 afhenter post på posthuset samt lørdag den 30. maj 2009 og søndag den 31. maj 2009 efterser sin postkasse og elektroniske post med henblik på at konstatere, om der i posten måtte være anmeldelser om tilflytning fra udlandet.

Vælgere, der senere end søndag den 31. maj 2009 flytter eller anmelder tilflytning til kommunen, skal ikke optages på valglisten, jf. nærmere nedenfor i afsnit 4.9.

Tilflytninger fra Færøerne og Grønland skal ikke behandles efter reglerne i dette afsnit, da Færøerne og Grønland ikke skal betragtes som udland med hensyn til tilflytning og fraflytning, jf. afsnit 4.2

#### *4.6.3. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2*

Vælgere, der efter lovens § 2 har valgt uanset ophold i udlandet, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, skal optages på valglisten, hvis de har ansøgt om det, og der er truffet afgørelse herom senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009. Se lovens § 18, stk. 6, 2. pkt. Dette gælder, selv om 7.-dagen før afstemningsdagen falder på en søndag, jf. lovens § 18, stk. 7 modsætningsvis.

Afgørelser om optagelse på valglisten af ansøgere, der efter lovens § 2 har valgt uanset ophold i udlandet, skal indberettes til CPR på sædvanlig måde, medmindre ansøgeren er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1, (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefæller, registrerede partnere eller samlevende) og umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland, jf. punkt C nedenfor. Optagelsen af ansøgere, der efter

lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 og 2, har valgt uanset ophold i udlandet, sker med virkning fra afgørelsens dato, men dog ikke før vælgerens registrerede udrejsedato i CPR.

Optagelsen af ansøgere, efter lovens § 2, stk. 3, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 3, har valgt uanset ophold i udlandet, sker med virkning fra ansøgerens registrerede udrejsedato i CPR. Se § 17, stk. 1 - 3 i bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på valglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet. Indberettes sådanne afgørelser til CPR senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, hvilket er skæringsdagen for den maskinelt udskrevne valgliste, jf. afsnit 4.4.3., vil disse vælgere derfor også blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste på sædvanlig måde. Optagelse på valglisten i kraft af kommunalbestyrelsens eller Valgnævnets afgørelse herom vil derfor kun få betydning for folkeafstemningen om ændring af tronfølgeoven, hvis vælgerens registrerede udrejsedato i CPR ligger forud for eller samtidig med afstemningsdagen.

Det indebærer, at de vælgere, der efter lovens § 2 har valgt uanset ophold i udlandet, og som er nævnt under punkt A – C og punkt D 2 og 3, skal optages manuelt på valglisten:

A) De vælgere med valgt uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, hvis ansøgning om optagelse på valglisten er blevet imødekommet lørdag den 30. maj 2009 eller søndag den 31. maj 2009, og som flytter til udlandet senest på afstemningsdagen, skal optages manuelt på valglisten. Tilsvarende gælder de vælgere, hvis ansøgning om optagelse på valglisten er blevet imødekommet senest fredag den 29. maj 2009, uden at kommunalbestyrelsen, som den ellers skulle, har nået at indberette disse afgørelser til CPR, jf. afsnit 4.5., sidste afsnit.

B) De vælgere med valgt uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, hvis ansøgning om optagelse på valglisten er blevet imødekommet senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, men som først flytter til udlandet *senere end 9 dage før afstemningsdagen, dog senest på afstemningsdagen*, skal optages *manuelt på udlandsdanskervalglisten* (eller forblive optaget på den maskinelt udskrevne 16.-dagsvalgliste).

C) De vælgere, der har valgt uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefæller, registrerede partnere eller samlever), og som umiddelbart inden udsendelse til tjeneste i udlandet var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland skal optages manuelt på valglisten, hvis kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009 har truffet afgørelse om optagelse på valglisten af en sådan vælger, og hvis de pågældende vælgere flytter til udlandet senest på afstemningsdagen. Også vælgere omfattet af gruppe C, for hvem der er truffet afgørelse om optagelse 9 dage eller tidligere før afstemningsdagen, skal optages manuelt på valglisten.



Da disse vælgere skal optages på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR, er det kommunalbestyrelsen i denne kommune, der har pligt til at sørge for, at vælgerne optages manuelt på valglisten. Der henvises herved til § 17, stk. 3 og 4, i bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på valglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet.

D) For vælgere, der har valgt til Folketinget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, og som tidligere er optaget på valglisten og nu har søgt om *forny*et optagelse på valglisten *inden* 2-årsperiodens udløb, gælder følgende:

1) Hvis 2-årsperioden udløber på afstemningsdagen søndag den 7. juni 2009 eller senere, vil den pågældende blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter afstemningen.

2) Hvis 2-årsperioden udløber før afstemningsdagen, og der ikke er truffet afgørelse om fornyet optagelse senest 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 29. maj 2009, vil den pågældende ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Er den pågældende optaget på valglisten i medfør af lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, skal den pågældende *optages manuelt på valglisten*. Dette er en følge af, at 2-årsperioden forlænges for disse grupper af vælgere, indtil der er truffet afgørelse, hvis de anmoder om fornyet optagelse inden 2-årsperiodens udløb, jf. lovens § 16, stk. 3. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter afstemningen.

3) Er den pågældende optaget på valglisten i medfør af § 2, stk. 3, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 3 (personer, der opholder sig i udlandet og som agter at vende tilbage til landet, inden der er gået to år efter udrejsen, samt deres ægtefæller, registrerede partnere eller samlever), forlænges 2-årsperioden derimod ikke, uanset om der er søgt om fornyet optagelse på valglisten inden udløbet af 2-årsperioden. Disse vælgere kan kun optages på valglisten på et nyt grundlag, dvs. når enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om, at de pågældende er omfattet af en af persongrupperne i lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 og 2.

Hvis 2-årsperioden udløber før afstemningsdagen, kan disse vælgere derfor kun optages på valglisten, når enten kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse herom senest 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senest søndag den 31. maj 2009. Er ansøgningen om fornyet optagelse modtaget senest 7 dage før afstemningsdagen, skal ansøgningen derfor efter omstændighederne straks behandles, for at der i givet fald kan være truffet en afgørelse om optagelse på valglisten senest 7 dage før afstemningen med henblik på manuel optagelse på valglisten.

Det skal hertil bemærkes, at fristen for optagelse på den maskinelt udskrevne valgliste er 9 dage før afstemningsdagen, dvs. fredag den 29. maj 2009, hvorfor optagelse på valglisten skal være indberettet til CPR senest denne dato, hvis vælgeren skal optages på den *maskinelt* udskrevne valgliste..

Ansøgninger, der er modtaget senest fredag den 29. maj 2009, skal derfor så vidt muligt behandles senest denne dag af hensyn til fristen for den maskinelle optagelse på udlandsdanskervalglisten.

#### *4.6.4. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret, eller som får ophævet deres værgemål med fratagelse af den retlige handleevne senere end 9 dage før afstemningsdagen*

Personer, der får dansk indfødsret senere end 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end fredag den 29. maj 2009, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for optagelse på valglisten.

Personer, der har været under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, men hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne ophæves senere end 9 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end fredag den 29. maj 2009, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser herfor.

Disse rettelser af valglisten i form af manuel optagelse på valglisten skal foretages til og med afstemningsdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med afstemningsdagen.

#### *4.7. Manuel slettelse af valglisten i øvrigt*

De vælgere, der er nævnt nedenfor under punkt A – E, skal slettes manuelt af valglisten. Slettelse af valglisten skal i disse tilfælde foretages til og med afstemningsdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med afstemningsdagen.

A) Når tilflytningskommunen henvender sig om manuel optagelse af tilflyttende vælgere på valglisten, jf. ovenfor i afsnit 4.5., skal fraflytningskommunen slette de pågældende vælgere af valglisten manuelt.

B) Ved meddelelser om dødsfald, iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk indfødsret, som modtages i kommunen senere end 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end fredag den 22. maj 2009, skal de pågældende vælgere slettes manuelt af valglisten.

C) Ved meddelelser om fraflytning til udlandet (dvs. ikke Færøerne eller Grønland), som modtages i kommunen senere end 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end fredag den 22. maj 2009, skal de pågældende vælgere slettes manuelt af valglisten, jf. dog nedenfor.

Ved meddelelser om fraflytning skal der kun ske sletning af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med afstemningsdagen.

En vælger, som har anmeldt flytning til et andet nordisk land, skal dog kun slettes, hvis fraflytningskommunen underrettes om, at den pågældende

senest på afstemningsdagen er registreret som bosat i tilflytningslandet, jf. CPR-lovens § 25, stk. 2.

En vælger, der flytter til udlandet mellem 16.-dagen og 9.-dagen før afstemningsdagen, dvs. mellem fredag den 22. maj 2009 og fredag den 29. maj 2009, kan være maskinelt optaget på både 16.-dagsvalglisten og udlandsdanskervalglisten. I en sådan situation skal den pågældende vælger, ligesom andre vælgere, der flytter til udlandet, slettes af 16.-dagsvalglisten. Om vælgere med valget til Folketinget uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, der først flytter til udlandet senere end 9 dage før afstemningsdagen, henvises til afsnit 4.6.3., under punkt B.

D) En vælger, som flytter til Færøerne, skal slettes manuelt af valglisten, hvis fraflytningskommunen senere end 16 dage før afstemningsdagen underrettes om, at den pågældende senest på 18.-dagen før afstemningsdagen, dvs. senest onsdag den 20. maj 2009, er registreret som bosat på Færøerne, jf. CPR-lovens § 25, stk. 2, jf. § 27, stk. 2.

E) Vælgere, der er *flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland*, optages kun på valglisten, hvis de er flyttet til kommunen senest 18 dage før afstemningsdagen, dvs. senest onsdag den 20. maj 2009, og senest denne dag har anmeldt flytningen, jf. lovens § 18, stk. 2, 2. pkt. Hvis der på den maskinelt udskrevne valgliste, der er udskrevet med skæringsdato 16 dage før afstemningsdagen, dvs. fredag den 22. maj 2009, eller på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, der er udskrevet med skæringsdato 9 dage før afstemningsdagen, dvs. fredag den 29. maj 2009, er optaget vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før afstemningsdagen eller har anmeldt flytningen senere end denne dag, skal disse vælgere slettes af valglisten manuelt.

Kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen skal udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de ikke kan stemme til afstemningen i Danmark, uanset om de har modtaget eller senere modtager valgkort.

#### *4.8. Særligt om flytning mellem kommuner eller inden for en kommune senere end 16 dage før afstemningsdagen*

Vælgere, som flytter til en *anden* kommune senere end 16 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end fredag den 22. maj 2009, eller som anmelder flytning senere end denne dato, skal blive ved med at være optaget på valglisten under den hidtidige bopæl i fraflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7.

Kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen skal i overensstemmelse med kommunens almindelige vejledningsforpligtelse udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de kan stemme enten ved at møde frem på afstemningsdagen på afstemningsstedet i den hidtidige bopælskommune eller ved at brevstemme. Samtidig skal kommunalbestyrelsen oplyse vælgerne om sidste frist for

brevstemmeafgivning, samt om at brevstemmen skal stiles til kommunalbestyrelsen i den hidtidige bopælskommune.

Ved flytninger *inden for kommunen senere end 16 dage før afstemningsdagen*, dvs. senere end fredag den 22. maj 2009, forbliver vælgeren optaget på valglisten under den tidligere bopæl i kommunen, jf. lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal i overensstemmelse med kommunens almindelige vejledningsforpligtelse udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de kan stemme enten ved at møde frem på afstemningsdagen på afstemningsstedet for den hidtidige bopæl eller ved at brevstemme. Samtidig skal kommunalbestyrelsen oplyse vælgerne om sidste frist for brevstemmeafgivning, samt om at brevstemmen skal stiles til kommunalbestyrelsen i kommunen.

#### *4.9. Særligt om tilflytning fra udlandet senere end 7 dage før afstemningsdagen*

Vælgere, der flytter eller anmelder flytning til kommunen fra udlandet senere end 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end søndag den 31. maj 2009, kan ikke optages på valglisten.

Vælgere, der er optaget på valglisten under henvisning til deres valgret uanset deres ophold i udlandet i medfør af lovens § 16, jf. § 2, og som flytter eller anmelder flytning til kommunen fra udlandet senere end 7 dage før afstemningsdagen, dvs. senere end søndag den 31. maj 2009, skal dog blive ved med at være optaget på valglisten i medfør af lovens § 16.

#### *4.10. Udsendelse af valgkort*

Så snart valglisten er udarbejdet, sender kommunalbestyrelsen automatisk valgkort ud til de vælgere, der er optaget på valglisten og registreret i CPR med bopæl eller fast opholdssted i kommunen, jf. lovens § 20.

Bemærk, at der skal udsendes særskilte valgkort for Europa-Parlamentsvalget henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølgeoven. Der henvises til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

Der skal ikke sendes valgkort til vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, uanset om kommunalbestyrelsen eller Valgnævnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten. Vælgere, der er registreret under vejkode højere end 9900, skal heller ikke have tilsendt valgkort. De sidstnævnte skal dog have udleveret et valgkort, hvis de beder om det, eller have sendt et valgkort, hvis de beder om det og samtidig angiver en adresse, hvor valgkortet kan sendes til.

Valgkortene udarbejdes maskinelt på grundlag af de maskinelt udarbejdede valglisten og dermed på grundlag af kommunernes indberetninger til CPR, jf. afsnit 4.4. ovenfor.

Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt afstemningsstedets beliggenhed og, på hvilken dag og på hvilket tidspunkt afstemningen finder sted, jf. lovens § 20. Hvis de maskinelt udskrevne valgkort ikke indeholder de nævnte oplysninger, f.eks. fordi ændringerne i afstemningsområderne eller afstemningsstederne er indberettet for sent, jf. afsnit 4.4. ovenfor, må de manglende oplysninger påføres valgkortene manuelt.

Ifølge den tidsplan, der gælder for udtræk fra CPR til brug for fremstilling af valglisten og valgkort m.v., skal kommunalbestyrelsen senest 8 dage før afstemningsdagen, dvs. senest lørdag den 30. maj 2009, have modtaget de valgkort, der udskrives efter *16.-dagsvalglisten*.

Kommunalbestyrelsen skal *senest 7 dage før afstemningsdagen*, dvs. senest søndag den 31. maj 2009, aflevere alle valgkort, der udskrives efter 16.-dagsvalglisten, til postbesørgelse, for at disse kan være modtaget af vælgerne senest 5 dage før afstemningsdagen, dvs. senest tirsdag den 2. juni 2009.

For at sikre hurtig udbringning opfordres kommunalbestyrelsen til at orientere postvæsenet om udsendelsen i god tid inden afleveringen til postbesørgelse.

Det anbefales endvidere, at kommunalbestyrelsen har fjernet valgkort vedrørende personer, for hvem der senere end 16 dage før afstemningsdagen er modtaget meddelelse om, at de er afgået ved døden eller af andre grunde har mistet deres valgret (raflytning til udlandet, iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk indfødsret), inden valgkortene afleveres til postvæsenet.

Kommunalbestyrelsen kan i stedet aftale med kommunens databehandler, at databehandleren afleverer valgkortene direkte til postbesørgelse (som B-post). I så fald anbefales det, at kommunalbestyrelsen aftaler med kommunens databehandler, at sidstnævnte orienterer postvæsenet om udsendelsen i god tid før afleveringen til postbesørgelse.

Valgkort, der udskrives efter *udlandstilflyttervalglisten*, skal ifølge den tidsplan, der gælder for udtræk fra CPR til brug for fremstilling af valglisten og valgkort m.v., afleveres til postbesørgelse direkte fra kommunens databehandler 6 dage før afstemningsdagen, dvs. mandag den 1. juni 2009, for at vælgerne kan have modtaget valgkortene 5 dage før afstemningsdagen. Disse valgkort skal derfor sendes som A-post.

Kommunalbestyrelsen sender valgkort til vælgere, der *ikke er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglisten og valgkort, men som optages manuelt på valglisten af kommunalbestyrelsen, jf. afsnit 4.5. og 4.6., hvis kommunen senest dagen før afstemningsdagen har haft de oplysninger, der fører til optagelse på valglisten. Der udsendes dog ikke valgkort til de vælgere, der er nævnt i afsnit 4.6.3., dvs. vælgere omfattet af lovens § 2, der manuelt optages på valglisten.

Tilflytningskommunen skal sende nyt valgkort til vælgere, der *er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglister og valgkort i fraflytningskommunen, men som skal optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, jf. afsnit 4.5. ovenfor. Med valgkortene skal der følge en meddelelse om, at det nye valgkort træder i stedet for det tidligere tilsendte.

#### *4.11. Indsigelser vedrørende valgkort og valglister*

Senest 10 dage før afstemningsdagen, dvs. senest torsdag den 28. maj 2009, bekendtgør Velfærdsministeriet i landets dagblade, at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, og at indsigelser om manglende modtagelse af valgkort eller modtagelse af valgkort med fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 21.

Kommunalbestyrelsen skal straks behandle indsigelser om valgkort samt i givet fald rette fejlene ved at udfærdige nye valgkort og rette i valglisten, jf. lovens § 22, stk. 1.

Rettelser i valglisten kan foretages til og med afstemningsdagen. Det er derfor nødvendigt, at der på afstemningsdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 9-20) er personale til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der måtte blive fremsat.

For at sikre, at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes, kan kommunen f.eks. på afstemningsdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det nævnte tidsrum.

Indfødsretskontoret i Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration kan kontaktes telefonisk i hele det tidsrum, hvor der kan afgives stemme (kl. 9-20), for at afklare eventuelle tvivlsspørgsmål om en persons danske indfødsret.

#### *4.12. Elektronisk valgliste*

Ved en lovændring i 2005 er der givet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk valgliste for et, flere eller alle afstemningsområder i kommunen, jf. lovens § 19, stk. 3. Det er frivilligt, om en kommune vil anvende elektroniske valglister. Det er i givet fald kommunalbestyrelsen selv, der skal betale de nødvendige merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk valgliste.

Den elektroniske valgliste skal indeholde de samme oplysninger som valglister på papir efter den gældende lovgivning og skal rettes og afmærkes samt påføres bemærkninger efter de gældende regler herom. Den elektroniske valgliste kan anvendes til alle de opgaver, som en valgliste i papirudgave bruges til efter gældende lovgivning ved afholdelse af folkeafstemning. Forskellen vil derfor alene bestå i, at valglisten som udgangspunkt ikke skal foreligge på papir, men alene i elektronisk form, og i, at rettelser og afmærkning af valglister sker elektronisk, ligesom

eventuelle bemærkninger påføres valglisten elektronisk. Af sikkerhedshensyn (systemnedbrud m.v.) skal kommunen til enhver tid kunne udskrive en papirudgave af valglisten for hvert afstemningsområde med de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning.

Den elektroniske valgliste skal ligesom valglisterne på papir udarbejdes på grundlag af oplysningerne i CPR.

Selv om kommunalbestyrelsen har besluttet at anvende en elektronisk valgliste, skal valgkortene stadig sendes ud til vælgerne på papir, jf. afsnit 4.10. Valgkortene skal indeholde de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning, se afsnit 4.10. ovenfor, og kan herudover forsynes med en strekkode for at gøre det nemmere på afstemningsdagen at registrere på den elektroniske valgliste, at den pågældende vælger har afgivet stemme.

Der skal udarbejdes en elektronisk valgliste for hvert af de afstemningsområder i kommunen, hvor der efter kommunalbestyrelsens beslutning skal anvendes elektronisk valgliste. I modsætning til afstemningsområder, hvor der alene anvendes valgliste i papirform, skal der derimod ikke udarbejdes en særskilt valgliste for hvert valgbord i tilfælde, hvor der er flere valgborde på afstemningsstedet. Den elektroniske valgliste er fælles for alle valgborde. En vælger, der bliver afmærket på den elektroniske valgliste ved et valgbord, bliver derfor automatisk også afmærket på den elektroniske valgliste ved det/de øvrige valgbord/e. Vælgeren skal derfor ikke som ved en papirvalgliste henvende sig ved et bestemt valgbord, men kan gå hen til det bord, hvor køen er kortest.

Den elektroniske valgliste kan godt indeholde flere oplysninger eller varetage andre funktioner end de, der er nævnt i valglovgivningen (se f.eks. afsnit 8.7.3. om brevstemmeafmærkning). Omvendt kan kommunalbestyrelsen beslutte, at den elektroniske valgliste kun skal bruges til nogle af de opgaver, der har med valglister at gøre. F.eks. kan kommunalbestyrelsen beslutte at anvende en papirbaseret valgliste til manuelle rettelser og kontrol af brevstemmer og kun anvende en elektronisk valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere på afstemningsdagen. Det forudsætter dog, at de ændringer, der er sket i valglisten som følge af den hidtidige anvendelse af den papirbaserede valgliste, siden er tastet korrekt ind på den elektroniske valgliste. Omvendt vil der heller ikke være noget i vejen for, at kommunalbestyrelsen beslutter at anvende en elektronisk valgliste til rettelser og gennemgang af brevstemmer og en papirbaseret valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere, forudsat at den papirbaserede valgliste først skrives ud, efter at den elektroniske valgliste er brugt til de nævnte opgaver.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig og KMD A/S eller en anden dataleverandør skal som databehandler træffe de nødvendige tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt bliver ødelagt, mistes eller forringes, samt mod, at uvedkommende får kendskab til oplysningerne, at oplysningerne misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven, jf. persondatalovens § 41, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om

sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (sikkerhedsbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af persondatalovens § 41, stk. 5.

Beslutter kommunalbestyrelsen at bruge en elektronisk valgliste, skal den træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at valgstyrelserne ved gennemgangen af brevstemmerne og valglisteførerne ved kontrollen af de fremmødte vælgere på afstemningsdagen hurtigt går over til at registrere manuelt på en papirudgave af valglisten, hvis systemet bryder sammen, der sker strømsvigt eller lignende. På samme måde skal kommunalbestyrelsen have truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de manuelle registreringer efterfølgende bliver tastet ind i den elektroniske valgliste, når det elektroniske system er kommet op at køre igen efter et systemnedbrud m.v. I sådanne tilfælde er det både den elektroniske og den manuelle valgliste, der skal destrueres, når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over folkeafstemningen, jf. nedenfor afsnit 10.

## **5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrelser og tilforordnede vælgere**

### *5.1. Valgbestyrelser*

For hver opstillingskreds vælges en valgbestyrelse. Dette gælder, uanset om opstillingskredsen består af flere (dele af) kommuner. I kommuner med flere opstillingskredse vælges én valgbestyrelse, der er fælles for alle opstillingskredse i kommunen, jf. lovens § 97, stk. 1, jf. § 23, stk. 1. Landets inddeling i opstillingskredse er fastlagt i valgkredsfortegnelsen, der er et bilag til folketingsvalgloven. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilken eller hvilke kommuner der helt eller delvis indgår i opstillingskredsen.

Bemærk, at der skal vælges særskilte valgbestyrelser til Europa-Parlamentsvalget henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven. Der er intet til hinder for, at personer, der er medlemmer af valgbestyrelsen til Europa-Parlamentsvalget i de enkelte opstillingskredse, tillige er medlemmer af valgbestyrelsen i samme opstillingskreds til folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven. Der henvises nærmere til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, udføres de fælles funktioner i den kommune, der i valgkredsfortegnelsen er angivet som kredskommune, jf. lovens § 8, stk. 4. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilken af kommunerne i opstillingskredsen der er kredskommune.

Medlemmerne af valgbestyrelsen vælges af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Hvis opstillingskredsen alene består af én kommune, er borgmesteren født



formand for valgbestyrelsen. I kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, jf. §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 696 af 27. juni 2008 som ændret ved lov nr. 136 af 24. februar 2009), kan kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem henholdsvis en udvalgsformand er medlem i stedet for borgmesteren, jf. folketingsvalglovens § 23, stk. 3.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, vælger hver kommunalbestyrelse i de kommuner, der helt eller delvis indgår i opstillingskredsen, et nærmere fastlagt antal medlemmer til valgbestyrelsen blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Borgmesteren i kredskommunen er født formand for valgbestyrelsen.

Valgbestyrelsens næstformand vælges af kommunalbestyrelsen (i kredskommunen) blandt (kreds)kommunens medlemmer af valgbestyrelsen.

Med hensyn til de nærmere regler om valg af valgbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse samt om formand og valg af næstformand, herunder for valg af valgbestyrelsen m.v. for opstillingskredse, der består af flere kommuner, henvises til lovens § 97, stk. 1, jf. §§ 23-26.

Valgbestyrelsen skal vælges senest, når dagen for folkeafstemningen er bekendtgjort af Statsministeriet i Statstidende, jf. lovens § 95, stk. 2, sammenholdt med lovens § 97, stk. 1. Medlemmer til valgbestyrelsen kan dog godt være valgt allerede på et tidligere tidspunkt, f.eks. på det konstituerende møde.

Bliver et medlem af kommunalbestyrelsen, der er valgt som medlem af en valgbestyrelse, forhindret i at varetage hvervet som medlem af valgbestyrelsen, indtræder det medlem af kommunalbestyrelsen, der efter folketingsvalglovens regler er udpeget som stedfortræder for vedkommende, i valgbestyrelsen, jf. lovens § 23, stk. 3.

Om valgbestyrelsens opgaver, se oversigten i afsnit 2.2. og lovens § 97, stk. 1, jf. § 23, stk. 2. Om formanden for valgbestyrelsens opgaver, se lovens § 97, stk. 1, jf. § 28, stk. 1 og 2, lovens § 101, stk. 1, jf. § 70, § 71 og § 74, stk. 3 samt lovens § 105, stk. 1, 2. pkt. Om valgbestyrelsens valgbog, se afsnit 9.6. nedenfor.

## *5.2. Valgstyrere*

Senest når dagen for folkeafstemningen er bekendtgjort af Statsministeriet i Statstidende, jf. lovens § 95, stk. 2, vælger kommunalbestyrelsen mindst 5 og højst 9 valgstyrere for hvert afstemningsområde til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på afstemningsstedet, jf. lovens § 97, stk. 1, jf. § 29, stk. 1.

Bemærk, at der skal vælges valgstyrelser til henholdsvis Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølge-loven. Der er intet til hinder for at vælge samme person som valgstyrelser til både Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølge-loven, idet det dog skal bemærkes, at der vil være et øget behov for valgstyrelser som følge af den samtidige afholdelse af begge afstemninger. Der henvises nærmere til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

Valgstyrelserne vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 29, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen vælger blandt valgstyrelserne en formand for disse for hvert afstemningsområde. Formændene vælges ved forholdstalsvalg under ét, jf. lovens § 29, stk. 4.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyrelser, jf. lovens § 31, stk. 1.

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges til valgstyrelser.

Forholdstalsvalgene foretages efter reglerne i den kommunale styrelseslovs § 24, stk. 3. Det er dog ikke nødvendigt at afholde valg, hvis der er enighed i kommunalbestyrelsen om, hvem der skal udpeges til valgstyrelser og formænd for valgstyrelserne.

Om valgstyrelsernes opgaver se lovens § 97, stk. 1, jf. §§ 46 - 52, § 100, stk. 1, jf. §§ 65 - 66 og § 101, stk. 1, jf. §§ 68 - 70. Om valgstyrelsernes afstemningsbog, se afsnit 9.3. nedenfor.

Valgstyrelserne har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en valgstyrelser forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny valgstyrelser, jf. lovens § 31, stk. 2.

Er der uenighed om, hvor de enkelte valgstyrelser skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at valgstyrelserne på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

### *5.3. Tilforordnede vælgere*

Senest når dagen for folkeafstemning er bekendtgjort af Statsministeriet i Statstidende, jf. lovens § 95, stk. 2, vælger kommunalbestyrelsen et antal tilforordnede vælgere til at hjælpe til ved afstemningen. De tilforordnede vælges blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 97, stk. 1, jf. § 30.

Bemærk, at der skal vælges tilforordnede vælgere til henholdsvis Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven. Der er intet til hinder for at vælge samme person som tilforordnet vælger til både Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven, idet det dog skal bemærkes, at der vil være et øget behov for tilforordnede vælgere som følge af den samtidige afholdelse af begge afstemninger. Der henvises nærmere til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som tilforordnet vælger, jf. lovens § 31, stk. 1.

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges til tilforordnet vælger.

De tilforordnede vælgere vælges ved forholdstalsvalg under ét, medmindre de udpeges i enighed af kommunalbestyrelsen, jf. ovenfor i afsnit 5.2. om valg af valgstyrere ved forholdstalsvalg.

Velfærdsministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen tager særligt hensyn til de mindre partier samt de partier, der ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen, når den udpeger de tilforordnede vælgere.

Er der uenighed om, hvor de enkelte tilforordnede vælgere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at de tilforordnede vælgere på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

De tilforordnede vælgere har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en tilforordnet vælger forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny tilforordnet vælger, jf. lovens § 31, stk. 2.

De tilforordnede vælgere skal hjælpe valgstyrerne med deres opgaver på afstemningsdagen, herunder stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere også skal medvirke ved fintællingen.

Tilforordnede vælgere skal endvidere være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger samt i vælgerens hjem. Efter lovens § 55, stk. 2, afgives brevstemmer de nævnte steder til stemmemodtagere, der er udpeget blandt de tilforordnede vælgere. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Se nærmere afsnit 8.4.2 nedenfor.

Der er ikke noget krav om, at de tilforordnede vælgere, der fungerer som brevstemmemodtagere, også skal medvirke ved afstemningen på afstemningsdagen m.v.

#### *5.4. Diæter*

Valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrene og de tilforordnede vælgere får diæter for deres virksomhed i forbindelse med afstemningen, se lovens § 31, stk. 3.

Diæterne gives efter reglerne i den kommunale styrelseslov. Der gives ikke diæter til en borgmester eller til medlemmer af magistraten i kommuner med magistratsstyre, jf. § 64 i styrelsesloven, eller til udvalgsformænd i kommuner, der har en styreform med delt administrativ ledelse, jf. § 64 a i styrelsesloven. De øvrige kommunalbestyrelsesmedlemmer har krav på diæter, selv om de også får fast vederlag m.v. for hvervet som medlem af kommunalbestyrelsen, se vejledning nr. 9 af 9. februar 2007 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv, kapitel 2, afsnit 2.1.1.1., pkt. b og f, vedrørende styrelseslovens § 16, stk. 1, litra b og f.

Diæterne er af samme størrelse som de diæter, der gives efter den kommunale styrelseslov. Diætsatsen for hverv, der beslæglægger højst 4 timer, udgør i 2007-niveau 365 kr. pr. dag. Dette beløb forhøjes hvert år den 1. januar, første gang den 1. januar 2008, med 5 kr. I 2009 udgør diætbeløbet således 375 kr. pr. dag. Hvis hvervet beslæglægger mere end 4 timer, ydes der dog det dobbelte af det for det pågældende år gældende diætbeløb, dvs. 750 kroner pr. dag. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1461 af 19. december 2005 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv.

Efter Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 419 af 21. maj 2008 om kildeskat, § 18, nr. 4, er diæter til valgstyrene og tilforordnede ikke A-indkomst. Der skal derfor ikke tilbageholdes kildeskat.

Folketingsvalglovens diætbestemmelse medfører ikke en indskrænkning i retten til godtgørelse og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste efter den kommunale styrelseslovs §§ 16 og 16 a. For eventuelle kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende betyder det, at bl.a. befordringsgodtgørelse er obligatorisk, jf. styrelseslovens § 16, stk. 10. For ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende kan kommunalbestyrelsen beslutte at yde godtgørelse, jf. styrelseslovens § 16 a, stk. 7. Eventuel ydelse af kørselsgodtgørelse til ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmer forudsætter således en beslutning fra kommunalbestyrelsen.

## **6. Stemmesedler og opslag m.v.**

### *6.1. Stemmesedler*

Valgbestyrelsen sørger for at få fremstillet stemmesedlerne til brug ved afstemningen i opstillingskredsen, jf. lovens § 97, stk. 1, jf. § 23, stk. 2.

Bemærk, at der skal fremstilles særskilte stemmesedler til Europa-Parlamentsvalget henholdsvis til folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven.

Om stemmesedlernes indhold og udformning, se bekendtgørelse nr. 261 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger. Bekendtgørelsen er gengivet i *bilag 3* til vejledningen. *Bilag 4* viser et udsnit af en fiktiv stemmeseddel.

Stemmesedlerne skal ved afstemningen om lovforslaget til ændring af tronfølgeloven være af hvidt karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m<sup>2</sup>, jf. bekendtgørelsens § 2. Minimumskravet til stemmesedlens gramvægt er ved den senest udstedte bekendtgørelse sat ned fra 125 g/m<sup>2</sup> til 120 g/m<sup>2</sup>. Valgbestyrelsen kan vælge at bruge en sværere kvalitet, f.eks. med en gramvægt på 140 g/m<sup>2</sup>. Stemmesedlerne skal ved et anbragt knæk kunne foldes sammen således, at de kan lægges ned i stemmekassen af vælgerne, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt. Knækket skal være anbragt sammenfaldende med den fede, vandrette streg, der adskiller feltet for »Ja-stemme« fra feltet for »Nej-stemme«, jf. bekendtgørelsens § 2.

Der er ikke fastsat regler om stemmesedlernes størrelse. Dette spørgsmål må valgbestyrelsen tage stilling til. Stemmesedlerne kan f.eks. have en størrelse på ca. 11 cm x 13 cm. Afkrydsningsrubrikkerne skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds i rubrikken, jf. bekendtgørelsens § 7. Afkrydsningsrubrikkerne kan f.eks. have en størrelse på ca. 2 cm x 1,5 cm.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, jf. princippet i § 44.

## 6.2. Opslag

Foruden stemmesedler skal valgbestyrelsen til brug for afstemningen fremstille opslag, jf. lovens § 97, stk. 1, jf. § 23, stk. 2. Ifølge lovens § 99, stk. 2, skal der ved opslag i stemmerummet gives vælgeren vejledning om, at vælgere, der stemmer for lovforslaget, sætter et kryds ved ordet ”Ja” på stemmesedlen, mens vælgere, der stemmer imod lovforslaget, sætter et kryds ved ordet ”Nej”. Det vil være hensigtsmæssigt, at opslaget ligeledes placeres i stemmelokalet.

Bemærk, at der skal fremstilles særskilte opslag til Europa-Parlamentsvalget henholdsvis til folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven.

I *bilag 5* er vist et forslag til et opslag. Forslaget er vist i formindsket størrelse. Opslagets størrelse kan f.eks. være på ca. 40 cm x 60 cm, svarende til størrelsen af en avisside.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal opslag er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse, jf. princippet i § 44.

### *6.3 Fejl i stemmesedler og opslag*

Valgbestyrelsen skal inden afstemningen sikre sig, at der ikke er fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag. Er der fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag, skal valgbestyrelsen sørge for at få fremstillet nye stemmesedler og opslag, hvor fejlen er rettet. Dette skal ske tids nok til, at de nye stemmesedler og opslag kan anvendes, når afstemningen går i gang på afstemningsdagen.

Er det ikke muligt at få fremstillet nye stemmesedler og opslag tids nok til, at disse kan anvendes, når afstemningen går i gang på afstemningsdagen, skal valgbestyrelsen, uden at afbryde afstemningen, straks orientere Velfærdsministeriet med henblik på at drøfte, hvordan fejlen kan afhjælpes.

### *6.4 Partiernes plakatsætning ved offentlig gade eller vej m.v.*

Om partiernes plakatsætning ved offentlig gade eller vej m.v. gælder reglerne i lov om offentlige veje (lovbekendtgørelse nr. 432 af 22. maj 2008), hvorefter det er vejbestyrelsen, der giver tilladelse til varig eller midlertidig anbringelse af bl.a. skilte, jf. § 102 i lov om offentlige veje. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998, om valgagitation fastsætter på samme måde, at opslag af plakater o.lign. til valgagitation på eller ud til offentlig gade, vej eller plads kun må ske, hvis ejeren har givet skriftlig tilladelse til det.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår den kan give tilladelse til opslag af plakater på kommunens veje efter vejloven og den nævnte bekendtgørelse om valgagitation, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen.

En kommunalbestyrelse kan ikke beslutte, at der slet ikke må hænges valgplakater op på kommunens vejarealer. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke i øvrigt følge en praksis, der fører til, at valgplakater ikke kan sættes op på kommunevejene, eller at valgplakater kun kan hænges op på veje, hvor man må regne med, at opsætningen ikke vil have nogen effekt. Regler eller retningslinjer for plakatsætning skal endvidere administreres på samme måde over for alle partier m.v.

Om forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.5. nedenfor.

Det er kommunalbestyrelsen, der, som ejer eller eventuelt bruger af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokalerne er beliggende, kan beslutte, om kommunalbestyrelsen i det hele taget vil tillade valgagitation på afstemningsstedets matrikel, se afsnit 7.5. nedenfor.

## 7. Afstemning på afstemningsdagen

Afstemningen foregår på ét afstemningssted i hvert afstemningsområde.

Overalt i landet begynder afstemningen kl. 9 og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter møder vælgere op for at stemme. Afstemningen slttes, når ingen vælger tilkendegiver at ville stemme, selv om de opfordres til det, jf. lovens § 99, stk. 1, jf. § 46, stk. 1.

Ingen vælger må således nægtes adgang til at stemme – heller ikke efter kl. 20 – hvis vælgeren er mødt op for at stemme, inden afstemningen rent faktisk er afsluttet. Det gælder også, hvis vælgeren er mødt op for at stemme efter kl. 20, men inden afstemningen rent faktisk er afsluttet.

Afstemningen på afstemningsdagen sker i vidt omfang i overensstemmelse med, hvad der gælder ved afstemningen på valgdagen ved folketingsvalg, jf. nærmere lovens § 99.

Bemærk, at Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven skal gennemføres som to adskilte afstemninger med særskilte valgborde og stemmekasser og så vidt muligt med særskilte stemmerum og i adskilte lokaler. Det skal ved tydelig skiltning markeres, hvilke lokaler, valgborde, stemmerum og stemmekasser der vedrører Europa-Parlamentsvalget henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven. Der henvises til Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 til alle kommunalbestyrelser. Brevet er, dog uden bilag, vedhæftet denne vejledning som *bilag 8*.

Som anført i Velfærdsministeriets brev af 27. november 2008 vil der dog kunne benyttes fælles stemmerum, hvis anvendelse af særskilte stemmerum ikke er mulig, og det i øvrigt sikres, at de to valghandlinger gennemføres særskilt.

I tilfælde, hvor de fysiske forhold således udelukker, at der kan benyttes særskilte stemmerum til hver afstemning, vil der endvidere i princippet ikke være noget i vejen for, at en vælger får udleveret begge stemmesedler, inden vælgeren foretager stemmeafgivningen vedrørende begge valghandlinger samtidig i stemmerummet. I så fald skal kommunalbestyrelsen dog sørge for, at vælgeren ved tydelig skiltning bliver behørigt vejledt om den valgte procedure. Det kan i den forbindelse være hensigtsmæssigt at vejlede vælgeren om vigtigheden af at beholde sin stemmeseddel, indtil man går ind i stemmerummet, og om vigtigheden af ikke at stemme, før man er inde i stemmerummet. Endvidere skal kommunalbestyrelsen ved skiltning og udformning af stemmekasser samt ved indskærpelse over for de valgtilforordnede om vigtigheden af, at de holder nøje øje med, at vælgerne lægger stemmesedlerne i de rigtige stemmekasser, sikre sig, at stemmesedlerne havner i de respektive stemmekasser, der hører til de forskellige valghandlinger.

### 7.1. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen

Kommunalbestyrelsen skal sørge for lokaler til afstemningen samt det nødvendige antal stemmerum og stemmekasser, jf. lovens § 45, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal i øvrigt sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, jf. lovens § 45, stk. 4. Det indebærer, at kommunalbestyrelsen skal sørge for det nødvendige antal valgborde m.v. med den nødvendige bemanding. Loven indeholder ikke nærmere regler om, hvor mange valgborde, stemmerum og stemmekasser der skal være på de enkelte afstemningssteder i forhold til antallet af vælgere ved afstemningsstederne. Dette spørgsmål afgøres af kommunalbestyrelsen ud fra erfaringerne fra tidligere valg med, hvad der må anses for nødvendigt på de enkelte afstemningssteder, og hvad der må anses for muligt under hensyn til de pladmæssige forhold og antallet af tilforordnede vælgere, der vil kunne udpeges. Det vil dog være hensigtsmæssigt at prøve at undgå, at der er mere end 1.500 vælgere pr. bord (valgliste), da dette normalt kan medføre kødannelse på visse tidspunkter under afstemningen.

Stemmerum og stemmekasser skal være indrettet som fastsat i lovens § 45, stk. 2. Der skal bl.a. være det nødvendige udstyr i hvert stemmerum for, at vælgerne kan afgive deres stemme (skriveplade, blyant eller andet egnet skriveredskab).

På hvert afstemningssted (i hvert stemmelokale) skal der være indrettet et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to valgstyrelere eller tilforordnede vælgere, eller en valgstyrelser/tilforordnet vælger og en personligt udpeget hjælper, når en vælger har brug for hjælp til at afgive sin stemme, se nedenfor i afsnit 7.3. Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at det ud over to hjælpere kan benyttes af en vælger i kørestol.

Når kommunalbestyrelsen udpeger de bygninger/lokaler, der skal bruges under afstemningen, skal kommunalbestyrelsen i øvrigt tage hensyn til, at lokalerne og stemmerummene så vidt muligt skal være tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Kommunalbestyrelsen kan af Statens Byggeforskningsinstitut få rådgivning om den fysiske indretning af stemmelokalerne og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne benyttes af kørestolsbrugere. Statens Byggeforskningsinstitut kan kontaktes på tlf.nr. 45 86 55 33. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: [www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning](http://www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning).

Ifølge lovens § 99, stk. 2, skal der ved opslag i stemmerummet gives vælgeren vejledning om, at vælgere, der stemmer for lovforslaget, sætter et kryds ved ordet "Ja" på stemmesedlen, mens vælgere, der stemmer imod lovforslaget, sætter et kryds ved ordet "Nej". Se ovenfor i afsnit 6.2.

Det vil herudover være hensigtsmæssigt, at der hænges opslag op i stemmerummet, som vejleder vælgeren om muligheden for at få byttet stemmesedlen til en ny, hvis den er afkrydset forkert, jf. lovens § 48, stk. 2.



Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, herunder at valgstyrene og de tilfornordede vælgere er oplyst om deres opgaver på afstemningsdagen, jf. lovens § 45, stk. 4.

En række af den tidligere lovs detaljerede bestemmelser om, hvordan opgaverne på afstemningsstedet skal varetages, herunder om opbevaring af nøglerne til stemmekasserne, er ikke medtaget i den gældende lov. Det forudsættes, at de nærmere regler herom i stedet fastsættes af kommunalbestyrelsen.

Om rygning i stemmelokalerne se lov nr. 512 af 6. juni 2007 om røgfri miljøer, hvorefter det ikke er tilladt at ryge i indendørs lokaliteter, som offentligheden har adgang til, jf. lovens § 18, stk. 1. Det kan besluttes at indrette rygerum og rygekabiner, hvor rygning kan finde sted, jf. lovens § 18, stk. 2. Hvad der forstås ved et rygerum og en rygekabine fremgår af lovens § 3, stk. 1 og 2.

Hvis stemmelokalerne befinder sig på en skole eller en anden institution for børn og unge under 16 år, må der heller ikke ryges på skolens eller institutionens udendørs arealer, jf. lovens § 8, stk. 1. Det følger af lovens § 8, stk. 2, at det på sådanne skoler og institutioner vil være tilladt at indrette rygerum. Derimod vil det ikke være tilladt at opstille rygekabiner.

## *7.2. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen*

Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen er fastsat i lovens § 99, jf. §§ 47 og 48.

I lovens § 47 er følgende fastsat:

» **§ 47.** Valgret udøves ved personligt fremmøde på afstemningsstedet. Vælgeren skal inden stemmeafgivningen aflevere sit valgkort til valglisteføreren. Har en vælger ikke medbragt valgkort, udskrives et valgkort. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel give oplysning om navn, bopæl og fødselsdato. Hvis der er tvivl om en vælgers identitet, skal denne fastslås, om fornødent ved fremlæggelse af dokumentation herfor. Derefter, og når valglisteføreren har afmærket vælgerens navn på valglisten, udleveres en stemmeseddel til vælgeren. «

Stemmeafgivningen sker i stemmerummet, hvor kun vælgeren må være til stede, jf. lovens § 48, stk. 1, 1. pkt. Ved stemmeafgivningen sætter vælgere, der stemmer for lovforslaget eller loven, et kryds ved ordet »Ja« på stemmesedlen, mens vælgere, der stemmer imod, sætter et kryds ved ordet »Nej«, jf. lovens § 99, stk. 2, 1. pkt.

I lovens § 48, stk. 2 og 3, er følgende fastsat:

» *Stk. 2.* En vælger kan få ombyttet sin stemmeseddel, hvis den er fejlagtigt afkrydset eller ved uagtsomhed gjort ubrugelig. Ombytning kan ikke ske, efter at stemmesedlen er lagt i stemmekassen.

*Stk. 3.* Når stemmeafgivningen er foretaget, sammenfolder vælgeren stemmesedlen, således at ingen kan se, hvordan der er stemt. Derefter lægger vælgeren stemmesedlen i stemmekassen i overværelse af en tilforordnet vælger.«

Vælgere, der har afgivet en brevstemme, som er taget i betragtning, kan ikke stemme ved afstemningen på afstemningsdagen, jf. lovens § 67.

Det er en betingelse for at have ret til at stemme, at vælgeren er optaget på valglisten, jf. lovens § 3. Møder en vælger, der på 16.-dagen før afstemningsdagen er registreret som forsvunden i CPR og derfor ikke er optaget på valglisten, frem på et afstemningssted på afstemningsdagen, skal den pågældende manuelt optages på valglisten for at vedkommende kan stemme. Se herom afsnit 4.2.1.

Det er ikke nogen betingelse, at valgkort medbringes ved stemmeafgivningen, jf. lovens § 47, 3. pkt. som gengivet ovenfor.

Som det fremgår af folketingsvalglovens § 47, 5. pkt., skal en vælgers identitet, hvis der er tvivl herom, fastslås, om nødvendigt ved, at vælgeren bliver bedt om at fremlægge dokumentation herfor (ID). Det vil ikke være i overensstemmelse med loven, hvis der kræves ID af alle, der stemmer. Dokumentation for en vælgers identitet skal alene kræves i tilfælde, hvor der er tvivl om den pågældende vælgers identitet. Der kan endvidere ikke stilles et generelt krav om billedlegitimation, mens der konkret vil kunne stilles krav herom, hvis der, efter at vælgeren har fremvist legitimation uden billede, stadig er tvivl om vælgerens identitet.

Valglisteføreren skal efter lovens § 47, sidste pkt., afmærke vælgerens navn på valglisten. Afmærkning på valglisten kan ske ved afkrydsning af den rubrik, hvor vælgerens navn står anført på valglisten. Der er endvidere ikke noget i vejen for, at der i valglisten af praktiske årsager sættes nr. ud for vælgerne, efterhånden som de møder op for at stemme på afstemningsdagen, og at samme nr. påføres den pågældende vælgers valgkort.

Om elektroniske valglistes se afsnit 4.12.

### *7.3. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen*

Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen er blevet ændret ved en lovændring i 2008. I det følgende vil det blive fremhævet, på hvilke punkter reglerne er blevet ændret.

Vælgere, der på grund af manglende førlighed, svagelighed eller lignende ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet eller stemmerummet eller i øvrigt afgive stemme på den foreskrevne måde, kan forlange at få den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen. Der kan i den forbindelse ske de nødvendige lempelser i den foreskrevne fremgangsmåde, jf. lovens § 49, stk. 1.

Retten til at forlange hjælp ved stemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp til

stemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Skal en vælger have hjælp til at afgive stemme, skal to valgstyrelser eller tilfornordnede vælgere, efter at vælgerens identitet er blevet sikret efter reglerne i § 47, give vælgeren den fornødne hjælp, jf. lovens § 49, stk. 2, 1. pkt.

Ved lovændringen i 2008 har *enhver vælger*, der har ret til at forlange hjælp til stemmeafgivningen, fået ret til at forlange, at hjælpen i stedet for den ene af de to valgstyrelser eller tilfornordnede vælgere ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, jf. lovens § 49, stk. 2, 2. pkt.

Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde tillige medvirke en myndighedsperson i form af en valgstyrelse eller tilfornordnet vælger. Den person, vælgeren udpeger til at yde sig hjælp til stemmeafgivningen, kan kun yde hjælpen *i stedet for* den ene af de to valgstyrelser eller tilfornordnede vælgere, som ellers skal yde hjælp til vælgerens stemmeafgivning.

Den tidligere gældende særlige regulering af blindes og svagsynedes mulighed for hjælp ved stemmeafgivningen, hvorefter blinde og svagsynede havde ret til *alene* at lade sig bistå af en personligt valgt hjælper *i stedet for* to valgstyrelser eller tilfornordnede vælgere, er ophævet. Ønsker en blind eller svagsynet hjælp til stemmeafgivningen, skal der således også i disse tilfælde tillige medvirke en myndighedsperson i form af en valgstyrelse eller tilfornordnet vælger.

Ønsker vælgeren ikke at udpege en personligt valgt hjælper, ydes hjælpen som hidtil af to valgstyrelser eller tilfornordnede vælgere på afstemningsdagen.

Det er *vælgeren selv* og ingen andre, der over for en valgstyrelse eller tilfornordnet vælger skal forlange hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget. Og vælgerens tilkendegivelse skal være utvetydig og ikke kunne misforstås. Det er ikke tilstrækkeligt, at vælgeren ledsages af en anden person hen til valgstyrelse eller tilfornordnet vælger. Vælgerens tilkendegivelse behøver ikke at blive fremsat umiddelbart over for valgstyrelsen eller den tilfornordnede vælger, dvs. den kan f.eks. ske på et andet sprog end dansk og kan eventuelt formidles gennem en anden person.

Der er ikke begrænsninger i, *hvilken person* vælgeren ønsker at udpege til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen. Hjælperen behøver ikke at have valget til det valg, hvortil vælgeren ønsker at stemme. Hjælperen behøver heller ikke at være myndig, men skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. En valgstyrelse eller tilfornordnet vælger kan også udpeges af vælgeren til at yde sig bistand.

Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, er ikke forpligtet til at påtage sig eller at udføre dette hverv, hvorimod hvervet som valgstyrelse eller tilfornordnet vælger er et borgerligt ombud, jf.

folketingsvalglovens § 31, stk. 1 og 2. Der ydes følgelig heller ikke vederlag fra det offentlige til at yde en vælger bistand ved stemmeafgivningen.

At hjælpen ydes *i forening* mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang, en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. afkrydsning på stemmesedlen, må det aftales mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at en valgstyrelse må tilkaldes for at give anvisninger for stemmeafgivningens afvikling, som hjælperen skal rette sig efter, jf. folketingsvalglovens § 50.

Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, er forpligtet til at yde bistand i overensstemmelse med *valglovgivningen*. Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, må ikke give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme på, sammenlign folketingsvalglovens § 51, ligesom vedkommende heller ikke må udsætte vælgeren for anden form for holdningsmæssig påvirkning. Vedkommende må heller ikke optræde støjende eller truende eller på anden måde forstyrre den offentlige ro og orden. Vedkommende må ikke forhindre, at kun vælgeren, myndighedspersonen og hjælperen overværer vælgerens stemmeafgivning, sammenlign folketingsvalglovens § 48, stk. 1. Det tilkommer i første række den myndighedsperson, der er til stede ved stemmeafgivningen, at påse, at disse principper bliver overholdt ved stemmeafgivningen, og hvis dette ikke er tilfældet, at afbryde stemmeafgivningen og tilkalde en valgstyrelse. Hjælperen skal som andre personer i stemmelokalet rette sig efter valgstyrelsernes anvisninger og skal om fornødent, hvis valgstyrelsen bestemmer dette, forlade lokalet, jf. folketingsvalglovens § 50, 1. og 2. pkt. Den fornødne hjælp til vælgerens stemmeafgivning må, medmindre vælgeren frabeder sig bistand, herefter ydes af to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere i overensstemmelse med den almindelige regel herom, eller vælgeren kan udpege en ny personlig hjælper.

En vælger må kun få hjælp til at afkrydse stemmesedlen, hvis vælgeren umiddelbart over for dem, der yder hjælp, utvetydigt kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, jf. lovens § 49, stk. 4.

Ydes hjælpen til vælgerens stemmeafgivning af både en myndighedsperson og den person, der er udpeget af vælgeren selv, skal vælgeren umiddelbart over for *både* den person, der er udpeget af vælgeren selv, og myndighedspersonen afgive en utvetydig tilkendegivelse af, hvorledes vælgeren ønsker at stemme. Det er ikke tilstrækkeligt, at vælgerens tilkendegivelse af, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, alene opfattes som utvetydig af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Uenighed herom mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv vil indebære, at vælgerens tilkendegivelse om sin stemmeafgivning ikke kan betragtes som utvetydig, hvis tvivlen ikke umiddelbart kan afklares ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

En håndskrevet eller maskinskrevet seddel, som vælgeren selv har medbragt, hvor der står, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, kan ikke anses som en *umiddelbar* tilkendegivelse om vælgerens stemmeafgivning. En tilkendegivelse formidlet gennem tolk kan heller ikke anses for en umiddelbar tilkendegivelse. Vælgeren må i disse tilfælde supplerende tilkendegive umiddelbart over for hjælperne, hvorledes vælgeren ønsker at stemme. Det er forudsat i valglovgivningen, at den nødvendige kommunikation om vælgerens stemmeafgivning mellem vælgeren og dem, der yder bistand til vælgerens stemmeafgivning, foregår på dansk.

Vælgerens tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme på, skal være *utvetydig*. Ved bedømmelsen heraf kan man tage udgangspunkt i de krav, der stilles til, at en skriftlig tilkendegivelse på en brevstemmeseddel med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvad vælgeren ønsker at stemme, se afsnit 9.2.2. Der vil ikke være noget i vejen for umiddelbart at afklare tvivlen ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

Hvis det er nødvendigt, skal en vælger have mulighed for at afgive stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, f.eks. i en bil parkeret ved afstemningsstedet. To valgstyrelser eller tilforordnede vælgere skal i så fald, efter at have sikret sig vælgerens identitet efter reglerne i § 47, bringe stemmesedlen ud til vælgeren. Efter at vælgeren har stemt og foldet stemmesedlen sammen, lægger valgstyrelserne eller de tilforordnede stemmesedlen ned i en transportabel stemmekasse og bringer stemmekassen tilbage til stemmelokalet.

Det er meget vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får lejlighed til at gøre sig bekendt med, hvorledes vælgeren har stemt.

Hvis en vælger, der afgiver stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have hjælp til at afkrydse stemmesedlen, må alene *enten* de to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, der giver vælgeren den nødvendige hjælp, *eller* den hjælper, som vælgeren selv har udpeget samt den medvirkende myndighedsperson, medvirke ved stemmeafgivningen og gøre sig bekendt med, hvorledes vælgeren har stemt.

De personer, der forestår afstemningen, må ikke under afstemningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvorledes vælgeren skal stemme. De må ikke over for uvedkommende oplyse, om en vælger har været til stede for at afgive stemme eller i øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 99, stk. 1, jf. § 51, stk. 1.

De myndighedspersoner, der medvirker ved afstemningen, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning. Det gælder også, hvis myndighedspersonen medvirker som hjælper.

#### *7.4. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne*

Ifølge lovens § 50 kan valgstyrene bestemme, at det ud over de personer, der står for afstemningen, kun er de vælgere, der skal afgive stemme, der må opholde sig i stemmelokalet. Valgstyrene kan også begrænse antallet af de vælgere, der må være til stede, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det. De tilstedeværende skal rette sig efter valgstyrenes anvisninger.

Borgmesteren hører til de personer, der står for afstemningen, og har derfor ret til at opholde sig i stemmelokalerne. Den person, en vælger selv har udpeget til at yde sig bistand til stemmeafgivningen, hører ikke til de personer, der står for afstemningen, og kan derfor bortvises af valgstyrene, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det.

#### *7.5. Valgagitation ikke tilladt i stemmelokalerne m.v.*

Valgstyrene skal sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation i stemmelokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, jf. lovens § 50.

Efter almindelige valgretlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling skal valgstyrene endvidere sikre, at vælgerne kan afgive stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden.

Der må derfor ikke uddeles propagandamateriale eller hænges valgplakater op eller på anden måde udøves egentlig valgagitation i de nævnte lokaliteter eller de umiddelbare adgangsveje hertil, f. eks. gange, trapper samt efter omstændighederne skolegårde og lignende, jf. nedenfor.

Endvidere må der i stemmelokalerne ikke befinde sig et TV, som er tændt.

Det er i loven forudsat, at valgstyrene alene skal skride ind, når manifestationerne er af en vis påtrængende karakter. At vælgere, der møder op for at stemme, bærer emblemer, mærkater eller lignende med opfordringer til at stemme for eller imod lovforslaget, er normalt ikke i sig selv nok til, at valgstyrene skal skride ind.

Derimod må de personer, der deltager i afviklingen af afstemningen, dvs. valgstyrene og tilfornede og kommunalt ansatte, overhovedet ikke bære politiske emblemer, mærkater eller lignende. De må heller ikke bære mærkater, emblemer eller lignende, der agiterer for et bestemt synspunkt i forhold til aktuelle politiske spørgsmål eller i øvrigt giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende.

Det er ikke i strid med de nævnte grundsætninger at bære dannebrogsemler eller lignende eller at flage med dannebrogflag.

Valgstyrene skal i øvrigt sørge for, at vælgerne har uforstyrret adgang til og fra stemmelokalerne.

Placering af valgplakater m.v. på afstemningsstedets matrikel (f.eks. i en skolegård) er ikke i sig selv i strid med folketingsvalglovens § 50. Det afgørende efter loven er, om der er tale om valgagitation på »steder i umiddelbar tilknytning« til stemmelokalerne. Valgagitation på afstemningsstedets matrikel skal imidlertid foregå i en så passende afstand fra indgangsdøren til den bygning, hvor stemmelokalerne ligger, at det ikke sker »i umiddelbar tilknytning« til stemmelokalerne. Er der tale om en større bygning med flere indgangsdøre, er den eller de relevante indgangsdøre i denne sammenhæng dem, som vælgerne skal bruge, når de møder frem for at stemme på afstemningsdagen.

Vurderingen af, hvad der må anses for ”passende afstand”, vil afhænge af de konkrete adgangsforhold til bygningen med stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer, eventuelt bruger, af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokaler ligger, imidlertid beslutte, om valgagitation på afstemningsstedets matrikel i det hele taget skal være tilladt, uanset om en sådan valgagitation ikke i øvrigt ville være i strid med forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Kommunalbestyrelsen vil således f.eks. kunne vælge den praksis ikke at tillade benyttelse af valgplakater, herunder ”levende plakatsøjler”, på matriklen. Kommunalbestyrelsens afgørelse skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen.

Områder på eller ud til offentlig gade eller vej er ikke omfattet af forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, selv om de måtte ligge tæt på indgangsdøren til bygningen med stemmelokaler.

Om kommunalbestyrelsens tilladelse til opsætning af valgplakater på kommunens vejarealer, se afsnit 6.2. ovenfor.

#### *7.6. Indsamlinger på afstemningsstederne*

Kommunalbestyrelsen afgør, om der må ske indsamlinger til velgørende formål (Røde Kors, Folkekirkens Nødhjælp m.v.) på afstemningsdagen ved de enkelte afstemningssteder. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille betingelser om, hvor store indsamlingsbøsserne må være, og hvor de må stå m.v. Indsamlingsbøsserne skal selvsagt placeres uden for stemmelokalerne.

Eventuelle indsamlinger skal i øvrigt foregå således, at de ikke på nogen måde kan forstyrre afstemningshandlingen, herunder gøre det besværligt at komme ind og ud af stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse til sådanne indsamlinger, skal i øvrigt træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret.

### *7.7. Andre afstemninger samtidig med folkeafstemningen*

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der i forbindelse med folkeafstemningen skal afholdes en særlig lokal afstemning. En forudsætning herfor er, at den lokale afstemning tilrettelægges på en sådan måde, at den lokale afstemning foregår tydeligt og klart adskilt fra folkeafstemningen, herunder med særlige valgborde, stemmerum og stemmekasser og så vidt muligt i adskilte lokaler med særskilte adgangsveje til de pågældende stemmelokaler. Den lokale afstemning skal herudover tilrettelægges på en måde, så den ikke kan virke forstyrrende på vælgerne adgang til at stemme ved folkeafstemningen eller på gennemførelsen af afstemningen i øvrigt, og sådan, at folkeafstemningen har første prioritet i forhold til den lokale afstemning.

### *7.8. Exit polls*

Loven indeholder ikke bestemmelser, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der kan foretages meningsmålinger på afstemningsstederne på afstemningsdagen, efter at vælgerne har afgivet deres stemme (exit polls).

Efter de almindelige valgetlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling skal vælgerne kunne stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden.

Der må derfor ikke foretages meningsmålinger på afstemningsdagen i stemmelokalerne eller på steder i umiddelbar tilknytning hertil. Der er ikke noget i vejen for at afholde meningsmålingen uden for stemmelokalerne og steder i umiddelbar tilknytning hertil, blot man først henvender sig til vælgerne, efter at de har stemt.

Meningsmålinger, der afholdes inden for afstemningsstedets matrikel, kan kun foretages med kommunalbestyrelsens tilladelse. Kommunalbestyrelsens afgørelse, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse.

Kommunalbestyrelsen må derfor ikke ud fra et ønske om at forhindre afholdelsen af sådanne meningsmålinger give afslag eller gøre en tilladelse betinget af, at resultatet først offentliggøres efter afstemningens afslutning for at forhindre, at sådanne meningsmålinger afholdes.

Meningsmålinger på områder på eller ud til offentlig gade eller vej kan derimod foretages uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Efter Velfærdsministeriets opfattelse kan der ikke udledes et forbud mod offentliggørelse af sådanne meningsmålinger, inden afstemningen på afstemningsdagen er afsluttet, af forbuddet i loven mod foretagelse af stemmeoptælling og offentliggørelse af resultatet inden kl. 20 på afstemningsdagen.



### *7.9. Pressens adgang til stemmelokalerne*

Det er valgstyrene på vedkommende afstemningssted, der som ansvarlige for afstemningen på afstemningsdagen afgør, om og på hvilken måde pressen, herunder et tv-reportagehold, skal have adgang til et stemmelokale.

Valgstyrene skal sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod stemmehemmeligheden. Pressen må derfor under ingen omstændigheder overvære en vælgers stemmeafgivning i stemmerummet, hvor kun vælgeren og de, der efter loven må give vælgeren den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen, må være til stede, jf. lovens § 48, stk. 1, og § 49. I de tilfælde, hvor en vælger får lov til at stemme uden for stemmelokalet, må pressen heller ikke overvære vælgerens stemmeafgivning på en sådan måde, at pressen kan se, hvorledes vælgeren har stemt, jf. lovens § 49. Pressen må heller ikke se, hvorledes en vælger har stemt, inden vælgeren lægger stemmesedlen i stemmekassen, da vælgeren skal folde stemmesedlen sammen på en sådan måde, at ingen kan se, hvorledes vælgeren har stemt, jf. lovens § 48, stk. 3. Dette gælder, uanset om vælgeren udtrykkeligt ønsker, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt.

Valgstyrene skal også sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod den valgetlige grundsætning om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling og mod forbuddet mod valgagitation, jf. afsnit 7.5 og 7.8 ovenfor. Det må derfor sikres, hvis der gives tilladelse hertil, at pressen først henvender sig til vælgerne, efter at disse har stemt, at vælgerne kun afbildes/medvirker i reportagen efter eget ønske, og at reportagen fra stemmelokalerne ikke får karakter af valgagitation over for de vælgere, der er til stede i lokalet.

Valgstyrernes afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser det kan tillades, at pressen er til stede under afstemningen, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse.

## **8. Brevstemmeafgivning**

Ved folkeafstemninger kan der brevstemmes efter de almindelige regler om brevstemmeafgivning ved folketingsvalg, jf. lovens § 100 med de undtagelser, der følger af bestemmelsens stk. 2-4.

### *8.1. De generelle regler om brevstemmeafgivning her i landet*

Reglerne om brevstemmeafgivning her i landet findes i lovens § 100, stk. 2-4, og i § 100, stk. 1, jf. §§ 53-56 og §§ 60-62.

Efter disse bestemmelser kan enhver vælger, der er forhindret i at møde frem til afstemningen på afstemningsdagen, brevstemme på ethvert folkeregister/borgerservicecenter de sidste 3 måneder før afstemningsdagen,

dvs. fra lørdag den 7. marts 2009, dog senest den næstsidste hverdag, dvs. senest fredag den 5. juni 2009, før afstemningsdagen.

Visse nærmere angivne grupper af vælgere på sygehuse, i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene kan brevstemme inden for de sidste tre uger før afstemningsdagen, dvs. fra søndag den 17. maj 2009, til og med senest den næstsidste hverdag før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 5. juni 2009.

Endelig kan vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke kan møde frem på afstemningsstedet, brevstemme i deres eget hjem, medmindre de har mulighed for at stemme på sygehuse og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger. Alle vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp ved brevstemmeafgivningen har ret til at modtage hjælp af en personligt udpeget hjælper, se nærmere nedenfor under afsnit 8.2.

Om stemmeafgivning på mindre øer, se nedenfor i afsnit 8.5.

Ifølge lovene om folketingsvalg på Færøerne og i Grønland kan færøske og grønlandske vælgere, der opholder sig her i landet, brevstemme på folkeregistrene her i landet til afstemningen på Færøerne henholdsvis i Grønland. De kan brevstemme fra 3 måneder før afstemningsdagen. Der benyttes det samme brevstemmemateriale som ved valget i Danmark. På yderkuverten overstreges "Danmark", og i stedet påføres henholdsvis "Færøerne" eller "Grønland" afhængig af brevstemmens nærmere destination.

Ved brevstemmeafgivningen til folkeafstemningen om ændring af tronfølgeoven må kun anvendes det brevstemmemateriale, der er fremstillet af Velfærdsministeriet hertil, jf. afsnit 8.7.3. og 9.2.2. nedenfor.

Velfærdsministeriet har i 2008 fået fremstillet en ny udgave af brevstemmematerialet.

Brevstemmematerialet til brug ved brevstemmeafgivning til folkeafstemning består af

- 1) en stemmeseddel påtrykt ordet »Stemmeseddel« samt ordene »Ja« og »Nej« i to adskilte rubrikker.
- 2) en rød konvolut, der på forsiden er påtrykt ordene "Stemmeseddel til folkeafstemning" samt en kortfattet vejledning om, hvordan stemmesedlen skal udfyldes,
- 3) et følgebrev. Følgebrevets ene side er forsynet med rubrikker til angivelse af den kommunalbestyrelse, følgebrevet skal sendes til, samt vælgerens navn, fødselsdato, bopæl og underskrift i tilknytning til en fortrykt tekst, hvoraf det bl.a. fremgår, at den stemmeseddel, der fremsendes i den lukkede konvolut, er en stemmeseddel til

folkeafstemningen fra den vælger, der har underskrevet følgebrevet. Den samme side er endvidere forsynet med rubrikker i tilknytning til en fortrykt tekst til stemmemodtagerens attestation af vælgerens brevstemmeafgivning. Følgebrevets anden side er påtrykt en vejledning om fremgangsmåden ved afgivelsen af brevstemme. I nederste højre hjørne på vejledningssiden (bagsiden) er trykt "Schultz 2008".

4) en rød yderkuvert, der på forsiden i nederste venstre hjørne er påtrykt ordene "Stemmeseddel til folkeafstemning". Forsiden er endvidere forsynet med rubrikker til angivelse af, hvilken kommunes kommunalbestyrelse yderkuverten skal sendes til. Yderkuvertens bagside er forsynet med rubrikker til angivelse af vælgerens navn, fødselsdato og bopæl.

Velfærdsministeriet kan bestemme, at følgebrev og yderkuberter, som kommunalbestyrelsen har fået fremstillet, kan anvendes i stedet for de følgebrev og yderkuberter, som Velfærdsministeriet har fået fremstillet, jf. lovens § 60, stk. 3.

I henhold hertil har Velfærdsministeriet bestemt, at det følgebrev, som kommunalbestyrelsen kan udskrive fra KMD A/S's valgudskrivningssystem, samt den yderkuvert, der passer til dette følgebrev, skal sidestilles med følgebrev og yderkuberter, som Velfærdsministeriet har fået fremstillet. Disse følgebrev og yderkuberter kan derfor anvendes ved den brevstemmeafgivning, som kommunalbestyrelsen står for, dvs. brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentrene, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Brevstemmematerialet kan for Velfærdsministeriets regning bestilles hos Schultz Distribution, Herstedvang 4, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post [schultz@schultz.dk](mailto:schultz@schultz.dk).

*Eventuelle restoplæg* af det brevstemmemateriale, ministeriet lod fremstille i 2002, eller af brevstemmematerialet benyttet ved folkeafstemningen i september 2000 kan *fortsat bruges*. Tidligere restoplæg kan ikke benyttes.

Benyttes restoplæg af tidligere brevstemmemateriale, skal ministeriet dog gøre opmærksom på, at det kan give nogle problemer i forhold til postsorteringen, såfremt yderkuverten frankeres med en frankeringsmaskine, der påfører afsenderens postnummer. I dette tilfælde kan man risikere, at yderkuverten ved den maskinelle postsortering returneres til indehaveren af frankeringsmaskinen. Dette skyldes, at yderkuverten i det gamle materiale er mindre end i det nye brevstemmemateriale, som ministeriet har fået fremstillet. For at undgå dette skal brevstemmemodtageren overstrege afsenderadressen i frankeringsstempellet, inden brevet videregives til Post Danmark til postbesørgelse.

Brevstemmemateriale beregnet til folketingsvalg eller kommunale og regionale valg kan *ikke* bruges til folkeafstemninger. Brevstemmemateriale til Europa-Parlamentsvalg kan heller *ikke* bruges, selv om der afholdes valg

til Europa-Parlamentet samme dag som folkeafstemningen om ændring af tronfølgeoven.

## *8.2. Særligt om brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre*

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning på folkeregistrene.

### *8.2.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning*

Enhver vælger, der er forhindret i at møde frem til afstemningen på afstemningsdagen, kan brevstemme på ethvert folkeregister i løbet af de sidste 3 måneder før afstemningsdagen, dvs. fra lørdag den 7. marts 2009, dog senest den næstsidste hverdag før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 5. juni 2009, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 53, og § 100, stk. 4. Dette gælder, selv om den næstsidste hverdag før afstemningsdagen er grundlovsdag.

I kommuner, hvor folkeregisterfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, kan der gives adgang til at brevstemme på alle kommunens borgerserviceafdelinger inklusiv filialer. I de kommuner, som er blevet væsentligt større efter kommunalreformen, kan det være hensigtsmæssigt at give vælgerne adgang til at brevstemme flere steder i kommunen, så vælgerne ikke får for lang afstand til et sted, hvor de kan brevstemme.

Brevstemmeafgivningen kan begynde på folkeregistrene/borgerservicecentre fra og med lørdag den 7. marts 2009, forudsat at de nævnte steder holder åbent denne lørdag. Lovgivningen kræver ikke, at folkeregistrene/borgerservicecentre holder åbent på den lørdag, hvor brevstemmeafgivningen kan begynde. Det bemærkes, at folkeregistrene/borgerservicecentre normalt holder lukket lørdag og søndag.

Brevstemmematerialet skal senest fra den dag, hvor brevstemmeafgivningen påbegyndes, dvs. i praksis fra og med mandag den 9. marts 2009, findes på folkeregistrene/borgerservicecentre.

Bestemmelsen om, at der på folkeregistrene kan afgives stemme de sidste 3 måneder før afstemningsdagen, indebærer, at der inden for dette tidsrum inden for almindelig ekspeditionstid skal være personale til stede, der kan fungere som brevstemmemodtagere for de vælgere, der måtte henvende sig for at afgive brevstemme.

Sidste dag for brevstemmeafgivning på folkeregistrene er som nævnt *fredag den 5. juni 2009*. Uanset at den 5. juni 2009 er grundlovsdag, og kommunen måtte holde lukket på grundlovsdag, skal folkeregistrene/borgerservicecentre mindst ét sted i kommunen holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer. Det vil i øvrigt være

hensigtsmæssigt at holde også de øvrige folkeregistre/borgerservicecentre i kommunen åbent nogle timer den pågældende dag.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt at holde folkeregistrene/borgerservicecentre åbne nogle timer de to forudgående lørdage før den sidste dag for brevstemmeafgivning, dvs. *lørdag den 23. maj 2009* og *lørdag den 30. maj 2009*.

#### *8.2.2. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen*

Velfærdsministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på folkeregistrene/borgerservicecentre skal foregå. Brevstemmeafgivningen skal derfor foregå direkte efter lovens regler, jf. § 100, stk. 3, jf. § 99, stk. 2, og § 100, stk. 1, jf. § 61.

Ved brevstemmeafgivningen skal vælgere, der ønsker at brevstemme, vise fornøden legitimation til brevstemmemodtageren. Herefter udleveres brevstemmematerialet, jf. § 60. Der henvises til lovens § 61, stk. 1.

Ved brevstemmeafgivningen sætter vælgere, der stemmer for lovforslaget eller loven, et kryds ved ordet »Ja« på stemmesedlen, mens vælgere, der stemmer imod, sætter et kryds ved ordet »Nej«, jf. lovens § 99, stk. 2, 2. pkt.

Vælgeren udfylder herefter stemmesedlen uden overværelse af andre og lægger den i konvolutten. Derefter udfylder vælgeren følgebrevet og underskriver dette i overværelse af stemmemodtageren, der attesterer stemmeafgivningen. Der henvises til lovens § 61, stk. 3.

Konvolutten med stemmeseddel samt følgebrevet lægges i yderkuverten, der sendes til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten. På yderkuverten skal angives vælgerens navn, fødselsdato og bopæl. Der henvises til lovens § 61, stk. 7.

Når den enkelte vælger er færdig med at stemme, vil det være hensigtsmæssigt, at brevstemmen (yderkuvert med indhold) lægges ned i en særlig brevstemmekasse i vælgerens påsyn, sådan at én stemmekasse er beregnet til »indenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der ikke skal sendes videre med postvæsenet, mens en anden stemmekasse er beregnet til »udenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der skal sendes videre med postvæsenet.

Det vil være hensigtsmæssigt, at alle brevstemmer, der skal sendes med postvæsenet, sendes som A-post. Brevstemmer, der afgives i ugen op til afstemningsdagen, skal sendes som A-post.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt, at der så vidt muligt indrettes stemmerum på folkeregistrene, hvor vælgeren kan stemme. Et bord eller en pult, der står for sig selv, kan dog også bruges.

Det vil være hensigtsmæssigt, hvis et eller flere af kommunens folkeregisterafdelinger/borgerservicecentre er indrettet således, at lokalerne,

herunder evt. stemmerum eller enkeltstående pulte, er tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Se afsnit 7.1. ovenfor. Kommunalbestyrelsen kan af Statens Byggeforskningsinstitut få rådgivning om den fysiske indretning af stemmelokalerne og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne benyttes af kørestolsbrugere. Statens Byggeforskningsinstitut kan kontaktes på tlf.nr. 45 86 55 33. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: [www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning](http://www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning).

Det vil i den forbindelse være hensigtsmæssigt, hvis der på et eller flere af kommunens folkeregisterafdelinger/borgerservicecentre for at lette tilgængeligheden for fysisk og psykisk handicappede vælgere indrettes et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to stemmemodtagere eller en stemmemodtager samt en personligt valgt hjælper, når en vælger har brug for hjælp til at afgive sin stemme, se nedenfor i afsnit 8.2.3. Det særlige stemmerum skal være stort nok til, at det ud over de to hjælpere kan benyttes af en vælger i kørestol.

Der er ingen bestemmelse om valgagitation ved brevstemmeafgivning, der svarer til lovens § 50, 3. pkt., om valgagitation i stemmelokaler på afstemningsdagen. Det følger imidlertid af almindelige valgetlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling, at en kommunalbestyrelse som ansvarlig myndighed for afholdelse af brevstemmeafgivning skal sikre, at vælgerne kan stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som valgagitation. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre, at der i de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, ikke ligger materiale med nogen form for holdningsmæssig påvirkning i forbindelse med afstemningen, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som valgagitation.

I forbindelse med brevstemmeafgivningen må stemmemodtagerne ikke give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvorledes vælgeren skal stemme. De må ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har brevstemt eller i øvrigt oplyse noget om en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 100, stk. 1, jf. § 62.

De myndigheds personer, der medvirker ved brevstemmeafstemningen som stemmemodtagere, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., skal vælgeren udfylde stemmesedlen, uden at andre overværer det, og dermed, uden at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt, jf. dog afsnit 8.2.3. nedenfor om de tilfælde, hvor vælgeren skal have hjælp til stemmeafgivningen. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning på folkeregistre. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, er til stede i folkeregistret, mens brevstemmeafgivningen finder sted. Reglen gælder,

uanset om det er vælgerens ønske, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at denne regel også overholdes ved brevstemmeafgivning på kommunens folkeregister.

Det er endvidere kommunalbestyrelsen, der afgør, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår pressen skal have adgang til folkeregistret i forbindelse med stemmeafgivningen, jf. afsnit 7.9.

### *8.2.3. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen*

Som nævnt har Velfærdsministeriet ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på folkeregistrene/borgerservicecentre skal foregå. Hjælp til brevstemmeafgivningen skal derfor ydes direkte efter lovens regler.

Lovens regler om hjælp til brevstemmeafgivningen er blevet ændret ved en lovændring i 2008. I det følgende vil det blive fremhævet, på hvilke punkter reglerne er blevet ændret.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet, skal den eller de stemmemodtagere, brevstemmen afgives til, yde den fornødne hjælp, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 61, stk. 4, 1. pkt.

Der er ikke nogen regel i loven om, at der skal være to stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på folkeregistrene.

Det vil dog være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede for det tilfælde, at en vælger skal have hjælp til at udfylde stemmesedlen. I så fald kan to stemmemodtagere hjælpe vælgeren ved brevstemmeafgivningen. De stemmemodtagere, der har ydet hjælp, påfører følgebrevet ordene »Hjælp ydet til udfyldelse af stemmesedlen«, eller lignende samt deres underskrifter. Det er ikke længere hensigtsmæssigt at påføre stemmemodtagernes initialer på følgebrevet, da vælgeren nu kan forlange, at hjælpen i stedet for den ene af stemmemodtagerne ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, jf. nedenfor. Den ene af stemmemodtagerne attesterer følgebrevet.

I tilfælde, hvor vælgeren ikke er i stand til selv at underskrive følgebrevet, kan vælgeren også få hjælp af to stemmemodtagere. Den ene stemmemodtager skriver i dette tilfælde under på det sted på følgebrevet, der er beregnet til vælgerens underskrift, med sit eget navn efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn, mens den anden stemmemodtager underskriver attesten.

I loven er det forudsat, at vælgeren selv udfylder yderkuverten, herunder rubrikken på bagsiden. Der er dog intet til hinder for, at stemmemodtageren hjælper vælgeren med - på grundlag af den foreviste legitimation - at udfylde rubrikken på yderkuvertens bagside med vælgerens fulde navn, fødselsdato og bopæl samt skriver adressen på yderkuverten til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten (dvs. normalt den

kommune, hvor vælgeren er bopælsregistreret i CPR 16 dage før afstemningsdagen). Tilsvarende gælder om hjælp til at udfylde følgebrevet.

Retten til at forlange hjælp ved brevstemmeafgivningen gælder således *alle* vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp til brevstemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Ved lovændringen i 2008 har *enhver vælger*, der har ret til at forlange hjælp til brevstemmeafgivningen, fået ret til at forlange, at hjælpen ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget. Hjælpen ydes af den personligt udpegede hjælper *ud over* stemmemodtageren eller, hvis der medvirker flere stemmemodtagere, *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 61, stk. 4, 2. pkt. Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde ud over den personlige hjælper tillige medvirke en stemmemodtager.

At hjælpen ydes *i forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang, en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. afkrydsning på stemmesedlen, udfyldning og underskrift af følgebrevet, må det aftales mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at det er stemmemodtageren, der foretager attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning. Den, der attesterer på følgebrevet, må ikke samtidig underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, dvs. følgebrevet skal i givet fald underskrives af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Kan den person, vælgeren har udpeget, ikke underskrive følgebrevet, må en anden stemmemodtager tilkaldes for at løse denne opgave. Det er også stemmemodtageren, der skal identificere vælgeren og yde denne vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen, jf. 8.2.2. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at brevstemmeafgivningen må afbrydes. Den fornødne hjælp til vælgerens brevstemmeafgivning må, medmindre vælgeren frabeder sig bistand, herefter ydes af en eller to stemmemodtagere.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bistand henvises i øvrigt til afsnit 7.3. ovenfor.

En vælger må kun få hjælp til at afkrydse stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for den, der yder hjælp, *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 61, stk. 6. Modtager vælgeren hjælp af en personligt udpeget hjælper, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes både over for den personligt udpegede hjælper og den stemmemodtager, der tillige skal medvirke. Se nærmere afsnit 7.3.



Brevstemmeafgivning på folkeregistret kan efter behov ske uden for folkeregistrets lokaler, f.eks. på parkeringspladsen ved folkeregistret («vognbrevstemme»). En vælger har dog ikke krav på at kunne brevstemme uden for folkeregistrets lokaler.

Det er meget vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får lejlighed til at gøre sig bekendt med, hvorledes vælgeren har stemt.

### *8.3. Særligt om brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene*

Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene gennemføres ved institutionens egen foranstaltning. Nærmere regler om afstemningens tilrettelæggelse og gennemførelse er fastsat i bekendtgørelse nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse henholdsvis i bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene.

### *8.4. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem*

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem, og bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvortil der henvises. Opmærksomheden henledes særligt på den fortegnelse over kommunalbestyrelsens opgaver, som er opregnet i § 3 i de nævnte bekendtgørelser.

#### *8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning*

For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, gælder, at enhver vælger, der bor eller opholder sig i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan afgive brevstemme i boformen eller boligen. Se også lovens § 100, stk. 1, jf. § 54, stk. 2. Vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førtilighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet, kan brevstemme hjemme, medmindre de har mulighed for at stemme i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Se lovens § 100, stk. 1, jf. § 54, stk. 4.

Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem kan ske inden for de sidste 3 uger før afstemningsdagen, dog senest næstsidste hverdag før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 5. juni 2009. Se folketingsvalglovens § 56. Dette gælder, uanset at næstsidste hverdag før afstemningsdagen er grundlovsdag.

Kredsen af boformer og boliger, hvor der kan afgives brevstemme uden at følge fremgangsmåden for afgivelse af brevstemme i hjemmet, er blevet justeret ved en lovændring i 2008. Der er i *bilag 2* redegjort nærmere for lovændringen. De boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan inddeles i følgende 3 grupper:

1) Beboere i plejehjem og beskyttede boliger, i kvindekrisecentre (servicelovens § 109) samt i (almene) plejeboliger, ustøttede private plejeboliger og friplejeboliger har under alle omstændigheder ret til at brevstemme i boformen eller boligen.

2) Beboere i boformer for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer m.v. (servicelovens § 107, § 108, stk. 1, og § 184) samt i øvrige (almene) ældreboliger, lette kollektivboliger m.v. har som udgangspunkt ret til at brevstemme i boformen eller boligen. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at brevstemmeafgivning i de nævnte boformer i stedet skal ske efter reglerne om brevstemmeafgivning i hjemmet.

3) Vælgere, der opholder sig på opholdssteder uden for vælgerens bolig, hvor kommunen giver tilbud om personlig hjælp, omsorg og pleje m.v., har som udgangspunkt ret til at brevstemme på opholdsstedet. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at der ikke skal foretages brevstemmeafgivning på de nævnte opholdssteder. Det betyder, at vælgeren i stedet kan brevstemme i hjemmet efter reglerne herom.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid, inden afstemningen skal finde sted, bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen. Vælgerne skal samtidig gøres bekendt med, at de i stedet for at brevstemme har mulighed for at afgive deres stemme ved personligt fremmøde på afstemningsstedet på afstemningsdagen. Se § 3 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Sidste frist for at ansøge om at brevstemme i hjemmet er *kl. 18 tolv dage før afstemningsdagen*, dvs. tirsdag den 26. maj 2009. Se lovens § 54, stk. 4. Ansøgningen skal indgives til folkeregistret i opholdskommunen på et særligt ansøgningsskema, der udleveres af folkeregistret. Skemaet kan hentes på Velfærdsministeriets hjemmeside, der findes på adressen valg.vfm.dk.

Af hensyn til udlevering af ansøgningskemaet til personer, der måtte henvende sig herom, skal folkeregistret holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18 tolv dage inden afstemningen, dvs. inden tirsdag den 26. maj 2009. I kommuner, hvor folkeregisterfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, skal mindst en af disse afdelinger holdes længe åbent.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne på forskellig måde bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og de nærmere betingelser herfor, jf. § 3 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem. Kommunalbestyrelsen skal gennem annoncering i de stedlige dagblade eller lokalaviser sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og om de nærmere betingelser herfor. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at vælgere, der får personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningskema af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller af hjemmesygeplejersken eller en anden aktivt udøvende person fra hjemmesygeplejerskeordningen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget. Den, der udleverer ansøgningskemaet, skal også hjælpe vælgeren med at udfylde og indsende skemaet, hvis det er nødvendigt.

#### *8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere*

Hvervene som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem varetages af to tilforordnede vælgere, der er valgt af kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 55, stk. 2, og afsnit 5.3. ovenfor.

Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, jf. lovens § 55, stk. 2. Kommunalbestyrelsens adgang hertil blev indført ved en lovændring i 2001. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at træffe bestemmelse herom. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at en person udpeget blandt ansatte i kommunens forvaltning som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning kun skal være stemmemodtager bestemte steder, f.eks. i vælgerens hjem, og ikke ved brevstemmeafgivning andre steder. Kommunalbestyrelsen kan også bestemme, at en sådan ordning skal gælde generelt for al brevstemmeafgivning de nævnte steder.

Den stemmemodtager, der udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, behøver ikke selv bo i kommunen.

Ved den lovændring i 1989, hvor det blev bestemt, at visse opgaver som brevstemmemodtager skal varetages af tilforordnede vælgere, er det tilsigtet, at eventuel hjælp til vælgerens stemmeafgivning på plejehjem m.v. og i vælgerens hjem ligesom ved stemmeafgivning på afstemningsdagen skal gives af to tilforordnede vælgere. Ved 1989-lovændringen er det derfor forudsat, at de tilforordnede vælgere, der skal fungere som

brevstemmemodtagere, bliver udpeget blandt de tilforordnede vælgere efter samme principper som de tilforordnede vælgere (eventuelt valgstyrelse), der udpeges til på afstemningsdagen at hjælpe de vælgere med stemmeafgivningen, der har brug for det og anmoder herom.

Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med forudsætningerne for 1989-lovændringen, hvis der kun udpeges stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem blandt tilforordnede vælgere, der er ansat i kommunens forvaltning, herunder folkeregistret. Brevstemmeafgivningen de nævnte steder må ikke som før 1989-lovændringen gennemføres alene med kommunalt ansat personale som stemmemodtagere.

I dag er der som nævnt ved 2001-lovændringen åbnet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan bestemme, at *den ene* af de to stemmemodtagere er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Den nævnte forudsætning fra 1989-lovændringen gælder fortsat for den anden af de to stemmemodtagere, der skal udpeges blandt tilforordnede vælgere, der ikke samtidig er ansat i kommunen.

§ 10 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 4 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen indeholder en række begrænsninger i, hvem der kan udpeges som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem. Disse begrænsninger er som følger:

1) Personer, der er ansat til at yde personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet, samt hjemmesygeplejersker og andre aktivt udøvende i hjemmesygeplejerskeordningen kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager i vælgerens hjem eller i de boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvor de gør tjeneste. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.

2) For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen gælder den særlige begrænsning, at ansatte knyttet til vedkommende boform eller bolig ikke kan udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager. De nævnte begrænsninger gælder, uanset om de pågældende i øvrigt måtte være valgt som tilforordnede eller udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning.

3) I tilfælde, hvor begge stemmemodtagere er udpeget blandt de tilforordnede vælgere, skal hver af de to stemmemodtagere så vidt muligt være udpeget af forskellige grupper i kommunalbestyrelsen.

#### 8.4.3. Gennemførelse af brevstemmeafgivning

Vælgeren skal vise fornøden legitimation til stemmemodtagerne, medmindre vælgerens identitet på anden måde kan fastslås med sikkerhed. Stemmemodtagerne skal herefter udlevere brevstemmematerialet til vælgeren og påse, at brevstemmeafgivningen sker umiddelbart efter, at brevstemmematerialet er udleveret. Se § 13, stk. 1 og 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 9 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Foregår brevstemmeafgivningen i vælgerens egen bolig, må pårørende, besøgende eller andre, bortset fra stemmemodtagerne, ikke være til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, medmindre vælgeren udtrykkeligt tilkendegiver sit ønske herom. Har vælgeren udpeget en hjælper til stemmeafgivningen, jf. nedenfor, har vedkommende også ret til at være til stede ud over begge stemmemodtagere. Foregår brevstemmeafgivningen ikke i vælgerens egen bolig, men i et særligt lokale i tilknytning til eller i umiddelbar nærhed af boligen, skal stemmeafgivningen tilrettelægges således, at stemmesedlen kan udfyldes uset af andre, og at eventuel hjælp til stemmeafgivningen sker uden for hørevidde af andre end stemmemodtagerne og en eventuel hjælper, vælgeren har udpeget. Stemmemodtagerne skal sørge for, at disse regler overholdes. Se § 13, stk. 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i § 6, stk. 2 og 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmemodtagerne skal om fornødent give vælgeren vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning, herunder om mulighederne og betingelserne for, at der kan ydes hjælp til stemmeafgivningen, jf. § 20 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 16 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmemodtagerne må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvorledes vælgeren skal stemme. De må heller ikke fortælle en uvedkommende, om en vælger har brevstemt, eller oplyse andet om en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 100, stk. 1, jf. § 62.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., udfylder vælgeren stemmesedlen, uden at andre ser det, og dermed, uden at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem, jf. dog nedenfor om de tilfælde, hvor vælgeren skal have hjælp til stemmeafgivningen. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, efter vælgerens udtrykkelige ønske herom er til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted. Vælgeren kan ikke bestemme, at andre skal se, hvorledes vælgeren har stemt. Stemmemodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes.

Reglerne om ydelse af hjælp til stemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem findes i lovens § 100, stk. 1, jf. § 61, stk. 4 og 6, sammenholdt med § 19 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet eller udfylde yderkuverten, skal stemmemodtagerne yde den fornødne hjælp.

Se afsnit 8.2.3. ovenfor om fremgangsmåden ved ydelse af hjælp. Bemærk, at det, hvis der er ydet hjælp til at udfylde stemmesedlen, ikke længere er muligt for stemmemodtagerne eller den personligt udpegede hjælper at underskrive påtegningen herom på følgebrevet ved deres initialer, men alene ved deres underskrift. Se § 19, stk. 4, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 4 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Ved lovændringen i 2008 har *enhver vælger*, der har ret til at forlange hjælp til brevstemmeafgivningen, fået ret til at forlange, at hjælpen ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget. Hvis der som ved brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem medvirker to stemmemodtagere, ydes hjælpen af den personligt udpegede hjælper *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne. Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde ud over den personlige hjælper tillige medvirke en stemmemodtager.

Hjælpen ydes *i forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. Det er dog stemmemodtageren og ikke hjælperen, der sikrer sig vælgerens identitet, foretager attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning og giver vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen. Hvis vælgeren ikke er i stand til at underskrive følgebrevet, underskriver hjælperen eller, hvis dette ikke er muligt, den anden stemmemodtager følgebrevet på vælgerens vegne. Se § 19, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bistand henvises i øvrigt til afsnit 8.2.3. og afsnit 7.3. ovenfor.

En vælger må kun få hjælp til at afkrydse stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for stemmemodtagerne *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 61, stk. 6. Modtager vælgeren hjælp af en personligt udpeget hjælper, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes både over for den personligt udpegede hjælper og den stemmemodtager, der tillige skal medvirke. Se nærmere afsnit 7.3.

### *8.5. Særligt om brevstemmeafgivning på mindre øer, herunder Christiansø*

Vælgere, der bor på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan brevstemme på øen over for en eller flere vælgere, som kommunalbestyrelsen har udpeget som stemmemodtagere, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 54, stk. 5, jf. § 55, stk. 3.

På Christiansø kan der brevstemmes hos øens administrator inden for de frister, der i øvrigt gælder for brevstemmeafgivning her i landet.

### *8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg*

#### *8.6.1. Brevstemmesteder og -modtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet*

Ved folkeafstemningen kan enhver vælger ligesom ved andre valg brevstemme på folkeregistrene på Færøerne og i Grønland samt på danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet (ambassader, konsulater m.v.). Se lovens § 100, stk. 1, jf. § 57.

Der kan også brevstemmes hos en stemmemodtager udpeget af Velfærdsministeriet, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 57. Velfærdsministeriet giver forud for afstemningen kommunalbestyrelserne meddelelse om, hvilke personer eller stillingsindehavere der er udpeget som stemmemodtagere i udlandet enten permanent eller alene til den pågældende afstemning. Stemmemodtagerne i udlandet udpeges enten gennem Forsvarsministeriet eller Udenrigsministeriet.

De permanente stemmemodtagere i udlandet, der er udpeget gennem Forsvarsministeriet, er bemyndiget til at udpege en eller flere personer blandt det tjenstgørende personel til at varetage opgaven som brevstemmemodtager på vegne af vedkommende stemmemodtager ved en bestemt afstemning. Navnene på de personer, der ved en bestemt afstemning rent faktisk fungerer som stemmemodtagere i udlandet, indberettes til Velfærdsministeriet inden afstemningen.

Nedennævnte personer (stillingsindehavere) er af Velfærdsministeriet *permanent udpeget som brevstemmemodtagere* på Færøerne henholdsvis i Grønland.

#### *På Færøerne*

- 1) Rigsombudsmanden eller den fuldmægtig ved rigsombudet, som rigsombudsmanden har bemyndiget hertil
- 2) Landfogden
- 3) Sysselmændene

#### *I Grønland*

- 1) Forbindelsesofficeren, Thule Air Base
- 2) Stationslederen, Danmarkshavn
- 3) Regionschefen ved Grønlands Lufthavnsvesen, Narssarssuaq
- 4) Stationslederen, Prins Christianssund
- 5) Stationslederen på Station Nord
- 6) Flyvepladslederen, Constable Pynt
- 7) Chefen for Slædepatruljen Sirius

#### *8.6.2. Brevstemmesteder og -modtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg*

Søfolk og passagerer på danske skibe i udenrigsfart kan brevstemme på skibet, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 58. Skibsføreren eller den, skibsføreren har udpeget, fungerer som stemmemodtager. Der kan ikke brevstemmes på danske skibe i indenrigsfart.

Personer, der er ansat på danske havanlæg, kan brevstemme på havanlægget, jf. lovens § 58. Dette gælder danske havanlæg både på dansk område og uden for dansk område. Chefen for havanlægget eller den, chefen har udpeget, fungerer som stemmemodtager.

#### *8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning*

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der som nævnt ovenfor brevstemmes fra 3 måneder før afstemningsdagen, dvs. fra lørdag den 7. marts 2009, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 57, stk. 3, og § 58, stk. 2.

Den særlige regel i folketingsvalglovens § 58, stk. 3, om søfolks og medsejlende ægtefællers adgang til ved folketingsvalg at afgive brevstemme på skibet fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommande folketingsvalg finder ikke anvendelse ved folkeafstemninger.

Bemærk, at folkeregistrene på Færøerne og i Grønland samt danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet normalt holder lukket lørdag og søndag. Brevstemmeafgivningen kan begynde de nævnte steder fra og med lørdag den 7. marts 2009, hvis de nævnte steder holder åbent denne lørdag. Lovgivningen kræver ikke, at de nævnte steder holder åbent på den lørdag, hvor brevstemmeafgivningen kan begynde.

Brevstemmematerialet skal senest fra den dag, hvor brevstemmeafgivningen påbegyndes, findes de nævnte steder. For så vidt angår folkeregistrene på Færøerne og i Grønland samt danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet vil dette i praksis sige fra og med mandag den 9. marts 2009.



Loven indeholder ingen regler om sidste frist for brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område. Brevstemmerne skal imidlertid være afgivet i så god tid forud for afstemningsdagen, at de kan være sendt hjem og modtaget i kommunen, inden afstemningen på afstemningsdagen begynder kl. 9.

På *danske havanlæg på dansk område* kan der brevstemmes fra de sidste 3 uger før afstemningsdagen, dvs. fra søndag den 17. maj 2009 til og med næstsidste hverdag før afstemningsdagen, dvs. senest fredag den 5. juni 2009, jf. lovens § 100, stk. 1, jf. § 58, stk. 4. Dette gælder, selv om næstsidste hverdag før afstemningsdagen er grundlovsdag.

#### *8.6.4. Brevstemmematerialet*

Brevstemmematerialet er det samme, som bruges her i landet, jf. afsnit 8.1. ovenfor.

#### *8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning*

Med hensyn til den praktiske fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen henvises til lovens § 61 og § 99, stk. 2, samt til afsnit 8.2.2. og 8.2.3. ovenfor om brevstemmeafgivning på folkeregistrene.

#### *8.7. Modtagelse og kontrol af brevstemmer*

Reglerne om kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v. samt om valgstyrernes kontrol og gennemgang af disse findes i lovens § 100, stk. 1, jf. §§ 64-66.

##### *8.7.1. Kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v.*

Før hver folkeafstemning skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til den pågældende afstemning (*brevstemmeprotokol*). Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Velfærdsministeriet har ladet fremstille, jf. § 6 i cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er optaget som *bilag 6* til vejledningen. Brevstemmeprotokoller kan købes hos Schultz Distribution, Herstedvang 4, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post [schultz@schultz.dk](mailto:schultz@schultz.dk)

Bemærk, at der skal oprettes særskilte brevstemmeprotokoller for henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølgeoven og Europa-Parlamentsvalget.

Modtagelsestidspunktet skal skrives på yderkuverten for de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager, jf. lovens § 64, stk. 1. I brevstemmeprotokollen skal samme dag, som kommunalbestyrelsen

modtager brevstemmer, anføres det antal brevstemmer, der modtages den pågældende dag, og datoen herfor samt antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato, der sendes videre til andre kommuner, samt datoen herfor. Hvis afsenderen efter sin bopælsangivelse på yderkuverten har bopæl i en anden kommune, skal kommunalbestyrelsen straks videresende brevstemmen til denne, jf. lovens § 64, stk. 2.

Når dagen for folkeafstemning er bekendtgjort i Statstidende, jf. lovens § 95, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen sørge for, at de brevstemmer, som kommunen allerede har modtaget fra vælgere, der senere har anmeldt flytning til en anden kommune, straks sendes videre til denne, jf. lovens § 64, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen skal samle og opgøre antallet af brevstemmer, der er modtaget for hvert afstemningsområde i kommunen, hvor afsenderne efter deres bopælsangivelse på yderkuverterne er optaget på valglisten, jf. lovens § 64, stk. 4, og der skal i brevstemmeprotokollen indføres en række nærmere oplysninger herom. Kommunalbestyrelsen skal efter lovens § 64, stk. 4, sørge for, at brevstemmerne inden afstemningens begyndelse er afleveret til valgstyrrerne på afstemningsstedet i det pågældende afstemningsområde, se dog nedenfor.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen afhenter post på posthuset lørdag den 6. juni 2009 og samme dag efterser sin postkasse med henblik på at sikre, at de brevstemmer, der er afsendt fra en anden kommune m.v. fredag den 5. juni 2009 eller tidligere, rettidigt kan afleveres til vedkommende valgstyrrere.

Fredag den 5. juni 2009 holder posthuse landet over lukket, og postkasser vil blive tømt svarende til det, der gælder for søndage. Det kan derfor forekomme, at postkasser, der befinder sig i mindre befolkede områder, ikke tømmes. For at sikre, at brevstemmer afgivet den fredag den 5. juni 2009 når frem til vedkommende valgstyrrere senest på afstemningsdagen inden kl. 9, vil det derfor være hensigtsmæssigt, at brevstemmer afgivet den 5. juni 2009, der skal videresendes til andre kommuner, afleveres til centrale postkasser som f.eks. postkasser ved posthuse.

For afsides beliggende øer kan det endvidere forekomme, at der ikke tømmes post fra postkasserne på øen fredag den 5. juni 2009. Velfærdsministeriet skal i den anledning henstille til kommunerne, at de ved annoncering i de stedlige dagblade eller lokalaviser samt ved opslag på folkeregistret/borgerservicecentre bekendtgør, at vælgere, der ønsker at brevstemme på øen, men som er hjemhørende andetsteds, bør brevstemme i god tid og senest torsdag den 4. juni 2009, da der på grund af grundlovsdag ikke tømmes post i kommunen den 5. juni 2009, hvorfor brevstemmer afgivet denne dag ikke vil kunne være hjemkommunen i hænde på afstemningsdagen inden kl. 9 og derfor ikke vil kunne tages i betragtning.

Brevstemmer, der modtages i kommunen på afstemningsdagen inden kl. 9, skal straks bringes ud til valgstyrrerne på det pågældende afstemningssted. Brevstemmer, der modtages i kommunen på afstemningsdagen efter kl. 9,

skal samme dag bringes ud til valgstyrene på det pågældende afstemningssted.

Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen inden kl. 9, skal straks bringes ud til valgstyrene på det pågældende afstemningssted. Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen efter kl. 9, skal samme dag bringes ud til valgstyrene på det pågældende afstemningssted.

Er der modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde, skal brevstemmerne efter kommunalbestyrelsens beslutning overføres til et afstemningsområde, hvor der er modtaget mindst fem brevstemmer, og afleveres til valgstyrene for dette afstemningsområde. Dette skyldes hensynet til sikring af stemmehemmeligheden. Det er valgstyrene for dette afstemningsområde, der undersøger, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Se lovens § 64, stk. 5.

Kan en brevstemme ikke henføres til et bestemt afstemningsområde ud fra oplysningerne om afsenderen på yderkuverten, skal kommunalbestyrelsen endvidere beslutte, hvilket afstemningsområde brevstemmen skal henregnes til i henseende til valgstyrenes kontrol af, om brevstemmen kan komme i betragtning, jf. lovens § 64, stk. 6.

I brevstemmeprotokollen skal der indføres oplysning om, hvilket afstemningsområde brevstemmer er overført til fra det/de afstemningsområder, hvor der var modtaget færre end fem brevstemmer, samt oplysning om, fra hvilket eller hvilke afstemningsområder brevstemmerne blev overført.

I brevstemmeprotokollen skal der også indføres oplysning om, hvilket afstemningsområde den/de brevstemmer, der ikke kunne henføres til et bestemt afstemningsområde, blev overført til.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de modtagne brevstemmer opbevares betryggende. Yderkuverterne må først åbnes af valgstyrene eller under overværelse af valgstyrene i forbindelse med valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne.

I cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning er fastsat nærmere regler om registrering af brevstemmer, hvortil der henvises.

#### *8.7.2. Elektronisk brevstemmeprotokol*

Ved en lovændring i 2005 er der givet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol. Se lovens § 64, stk. 1. Den brevstemmeprotokol, som kommunalbestyrelsen skal føre, omfatter i modsætning til valglister alle kommunens afstemningsområder, og en elektronisk brevstemmeprotokol kan derfor ikke indskrænkes til enkelte af disse.

Anvendelse af en elektronisk brevstemmeprotokol er frivillig. Det er kommunalbestyrelsen selv, der skal betale de nødvendige merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol.

Den elektroniske brevstemmeprotokol skal indeholde de samme oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol (se cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, der er optaget som *bilag 6*) og vil kunne varetage de opgaver, som brevstemmeprotokollen benyttes til ved folkeafstemningens afholdelse efter gældende lovgivning. Adgangen til at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol betyder endvidere, at det i så fald er en elektronisk brevstemmeprotokol, der skal opbevares af kommunalbestyrelserne efter folkeafstemningens afholdelse i overensstemmelse med arkivlovens regler om opbevaring af materiale, der alene foreligger i elektronisk form, se nærmere afsnit 10 nedenfor.

Der er ikke noget krav om, at brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvilke vælgere der har brevstemt. Der er omvendt ikke noget til hinder for, at kommunen som et supplement til brevstemmeprotokollen fører lister over de vælgere, der har brevstemt, blot listerne bliver destrueret, når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, jf. folketingsvalglovens § 104, stk. 3.

I det omfang kommunen anvender en elektronisk valgliste, hvor der løbende foretages en elektronisk foreløbig afmærkning af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra (se afsnit 4.12. ovenfor), kan det være hensigtsmæssigt løbende at overføre oplysninger om de foreløbigt afmærkede vælgere til brevstemmeprotokollen som hjælp ved opgørelsen af, hvor mange brevstemmer der er modtaget for hvert afstemningsområde.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der skal oprettes et særskilt elektronisk system til at udarbejde, anvende og opbevare brevstemmeprotokollen, hvis oplysninger skal kunne samkøres med et elektronisk system til udarbejdelse, anvendelse og opbevaring af valglisten. Kommunalbestyrelsen kan i stedet vælge at beslutte, at de oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol, der er udarbejdet af ministeriet, indføres i et elektronisk system til valglistens udarbejdelse, anvendelse og opbevaring eller en liste over de vælgere, der har indsendt brevstemme. Dog skal kommunalbestyrelsen i så fald sørge for, at de oplysninger, som efter valglovgivningen og den fortrykte brevstemmeprotokol skal indføres i brevstemmerprotokollen, til enhver tid kan udskrives i overensstemmelse med udformningen af den fortrykte brevstemmeprotokol.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig og KMD A/S eller en anden dataleverandør skal som databehandler træffe de nødvendige tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt tilintetgøres, fortabes eller forringes samt mod, at de kommer til kendskab for uvedkommende, misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven, jf. persondatalovens § 41, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til

beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (sikkerhedsbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af persondatalovens § 41, stk. 5.

Det forudsættes, at kommunalbestyrelsen har truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de oplysninger, der er indført i den elektroniske brevstemmeprotokol, også findes på papir i tilfælde af systemnedbrud eller lignende. Det gælder uanset, om oplysningerne i den elektroniske brevstemmeprotokol alene svarer til oplysningerne i den manuelle brevstemmeprotokol, eller om den elektroniske brevstemmeprotokol herudover indeholder oplysninger om de vælgere, der har indsendt brevstemme.

### *8.7.3. Valgstyernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer*

Valgstyrene skal gennemgå de modtagne brevstemmer på afstemningsdagen inden afstemningens begyndelse. Gennemgangen skal om nødvendigt foretages dagen før afstemningsdagen. Der skal medvirke mindst to valgstyrelere for hvert afstemningsområde ved gennemgangen, undersøgelsen og afgørelsen af, om en brevstemme kan komme i betragtning, jf. lovens § 65, stk. 1.

For det/de afstemningsområde(r), som der er overført eller henregnet brevstemmer til, jf. afsnit 8.7.1. ovenfor, omfatter gennemgangen både de brevstemmer, der hører til det/de pågældende afstemningsområder, og de brevstemmer, der er overført eller henregnes til dette/disse afstemningsområder.

Benyttes elektronisk valgliste, vil denne kunne bruges, når valgstyrene gennemgår brevstemmerne inden afstemningsdagen og afmærker de vælgere på listen, der har afgivet brevstemme, der kan komme i betragtning. De gældende regler forudsætter, at denne afmærkning først sker, når valgstyrene har gennemgået de modtagne brevstemmer og konstateret, hvilke der kan komme i betragtning, da kun disse skal afmærkes på valglisten, jf. nedenfor. Der er dog ikke noget i vejen for, at der inden valgstyrenes gennemgang kan ske en *foreløbig* afmærkning på valglisten af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra, efterhånden som disse modtages, og i det omfang det er muligt at identificere de pågældende vælgere uden at åbne yderkuverten, som først må åbnes ved valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne, jf. lovens § 65, stk. 1, 2. pkt. Den foreløbige afmærkning skal blot slettes, hvis det viser sig, at den pågældende brevstemme, som er foreløbigt afmærket på den elektroniske valgliste, ikke kan komme i betragtning. En foreløbig afmærkning kan lette arbejdet i forbindelse med valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne, da man på forhånd har konstateret, om de pågældende vælgere er optaget på valglisten, ligesom arbejdet med valgstyrenes afmærkning af valglisten kan begrænses til at fjerne afmærkninger for de vælgere, hvis brevstemme ikke er taget i betragtning.

En sådan foreløbig afmærkning af valglisten vil kunne ske, uanset om man bruger en valgliste på papir eller en elektronisk valgliste. Afmærkning på en

valgliste af papir vil først kunne begyndes, når kommunen har modtaget papirvalglisten senest 8 dage før afstemningen, hvorimod afmærkningen på en elektronisk valgliste vil kunne ske fra et tidligere tidspunkt, da kommunen vil kunne råde over denne kort tid efter skæringsdatoen for udskrivelse af valglister. (16.-dagen eller 9.-dagen før afstemningsdagen)

Ved gennemgangen af brevstemmerne åbnes yderkuverterne, og det undersøges, om brevstemmerne kan komme i betragtning, jf. lovens § 65, stk. 1.

En brevstemme kan *ikke komme i betragtning*, jf. lovens § 65, stk. 2, hvis

- 1) afsenderen ikke er opført på valglisten,
- 2) afsenderen er død inden afstemningsdagen,
- 3) yderkuverten indeholder flere end ét følgebrev og én konvolut,
- 4) der ikke er anvendt det brevstemmemateriale, som Velfærdsministeriet har fået fremstillet,
- 5) den foreskrevne fremgangsmåde (udfyldning, attestation, underskrift m.v.) ved brevstemmeafgivningen ikke har været fulgt, eller
- 6) brevstemmen ikke er afgivet inden for de i loven nævnte frister.

Har vælgeren afgivet mere end én brevstemme, der kan komme i betragtning, er det den sidst afgivne brevstemme, der kommer i betragtning, jf. lovens § 65, stk. 3.

Med hensyn til brevstemmematerialet, jf. 4), bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om den er afgivet på brevstemmemateriale fremstillet til brug ved tidligere folkeafstemning, jf. afsnit 8.1 ovenfor. Om følgebrev og yderkuverter tilvejebragt fra KMD A/S's valgudskrivningssystem henvises til afsnit 8.1. ovenfor. Er der anvendt brevstemmemateriale til Folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg eller kommunale og regionale valg, kan brevstemmen derimod ikke komme i betragtning.

Med hensyn til de brevstemmer, hvor den foreskrevne fremgangsmåde ikke har været fulgt, jf. 5), bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om følgebrevet mangler stempel på attesten, hvis der ikke er tvivl om, at brevstemmen er afgivet på et af de steder, hvor der kan brevstemmes, eller at brevstemmen er afgivet til en stemmemodtager, der er udpeget af Velfærdsministeriet.

Når en brevstemme *ikke kan komme i betragtning*, anføres årsagen hertil på yderkuverten, og den uåbnede konvolut og følgebrevet lægges på ny i yderkuverten, jf. lovens § 66, stk. 2. Der skal ikke foretages nogen afmærkning på valglisten. Er der foretaget en foreløbig afmærkning, slettes denne, se ovenfor.

Det anføres i afstemningsbogen, hvor mange af brevstemmerne der ikke er taget i betragtning fordelt efter årsagen hertil.

Når en brevstemme *kan komme i betragtning*, sættes et mærke ved vælgerens navn på valglisten, der angiver, at vælgeren har afgivet brevstemme, jf. lovens § 66, stk. 1.

Når en brevstemme, der er overført til afstemningsområdet fra et afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer, kan komme i betragtning, skal valgstyrene optage den pågældende vælger på valglisten og påføre valglisten en bemærkning om årsagen til optagelsen på valglisten. Valgstyrene skal endvidere meddele valgstyrene fra det oprindelige afstemningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde, inden afstemningen begynder. Valgstyrene for det oprindelige afstemningsområde skal endvidere anføre årsagen på valglisten til, at vælgeren er slettet af valglisten, og i hvilket afstemningsområde vælgeren i stedet er blevet optaget på valglisten, jf. lovens § 64, stk. 5.

I tilfælde, hvor en brevstemme, der er henregnet til et bestemt afstemningsområde i medfør af lovens § 64, stk. 6, kan komme i betragtning, og hvor den pågældende vælger er optaget på valglisten i et andet afstemningsområde end det, hvortil brevstemmen er henregnet, kan valgstyrene følge samme fremgangsmåde som angivet i foregående afsnit vedrørende brevstemmer, der er overført fra et afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer.

Der skal ikke længere udskrives valgkort for de vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning. I stedet kan følgebrevene anvendes til at kontrollere antallet af vælgere, der ifølge valglisten har afgivet stemme, se nedenfor i afsnit 9.1.

Når en brevstemme kan komme i betragtning, lægges den uåbnede konvolut og følgebrevet ind i yderkuverten igen. Brevstemmer, der kan komme i betragtning, opbevares, indtil afstemningen er afsluttet. Derefter tages konvolutterne ud af yderkuverterne og lægges i en stemmekasse, jf. dog nedenfor. Konvolutterne åbnes først i forbindelse med stemmeoptællingen, jf. lovens § 66, stk. 1.

Brevstemmer, der kan komme i betragtning, skal i perioden, efter at disse er gennemgået, og indtil afstemningen er afsluttet, opbevares på en sådan måde, at det alene er valgstyrene eller eventuelt tillige en person, der er særlig bemyndiget af valgstyrene, der har adgang til brevstemmerne. Endvidere må der i denne periode kun ske håndtering af brevstemmer, hvis det er nødvendigt som følge af andre regler i loven. For eksempel kan det være nødvendigt at tage brevstemmen frem i forbindelse med afgørelsen af, om en vælger, der møder frem for at afgive stemme på afstemningsdagen, skal afvises som følge af, at vedkommende har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning, jf. lovens § 67. Brevstemmen skal i denne

situation tages frem for at kontrollere, om afmærkningen i valglisten af, at vælgeren har brevstemt, er korrekt.

Ved håndtering af en brevstemme, inden afstemningen er afsluttet, må konvolutten med stemmesedlen under ingen omstændigheder åbnes.

Hvis valgstyrene efter afstemningens begyndelse modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning ved gennemgangen af brevstemmerne inden afstemningens begyndelse, er afgået ved døden inden afstemningsdagen, kan den pågældendes brevstemme ikke komme i betragtning. Brevstemmen skal derfor tages frem, påtegnes grunden til, at den ikke kan komme i betragtning, og lægges hen til de øvrige brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, samt registreres sammen med disse i afstemningsbogen.

Det samme gælder, hvis valgstyrene, efter at afstemningen er begyndt, modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der er optaget på valglisten, har mistet sin valget inden afstemningsdagen af andre grunde (iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, fortabelse af dansk indfødsret eller flytning til udlandet).

Når konvolutterne tages ud af yderkuverterne efter afstemningens afslutning for at blive lagt ned i en stemmekasse, skal det ske under den fornødne gensidige kontrol og i øvrigt på en sådan måde, at stemmehemmeligheden heller ikke i denne forbindelse kan blive krænket.

Brevstemmer, der *modtages af valgstyrene efter afstemningens begyndelse*, skal have påtegnet modtagelsestidspunktet (dato og klokkeslæt) og kommer ikke i betragtning. Yderkuverterne åbnes ikke.

Brevstemmer, der modtages i kommunen fra og med dagen efter afstemningsdagen og til og med den dag, hvor Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, registreres i brevstemmeprotokollen i overensstemmelse med bestemmelserne i § 2, stk. 4 og 5, i cirkulæret om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, jf. *bilag 6*. Retningslinjerne for kassation af brevstemmemateriale, herunder af brevstemmer, der er modtaget efter afstemningsdagen, er nærmere beskrevet i afsnit 10 nedenfor.

## **9. Opgørelse af afstemningen i opstillingskreds**

På afstemningsaftenen tælles stemmerne op på de enkelte afstemningssteder, jf. afsnit 9.1. Senest dagen efter fintæller valgbestyrelsen stemmerne i afstemningsområdet, jf. afsnit 9.5. Reglerne om opgørelse af afstemningen findes i lovens §§ 68-74, jf. § 101, stk. 1.

Bemærk, at Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølgeoven skal gennemføres som to afskilte afstemninger med særskilt optælling og særskilte afstemningsbøger og valgbøger.



### 9.1. Stemmeoptælling på afstemningsstedet

Umiddelbart efter, at afstemningen er afsluttet kl. 20, tæller valgstyrene og de tilforordnede vælgere stemmerne op på afstemningsstedet. Stemmeoptællingen sker efter reglerne i lovens §§ 68-70, jf. § 101, stk. 1.

Bemærk, at kommunalt ansat personale kan udpeges til at bistå valgstyrene og de tilforordnede vælgere ved stemmeoptællingen. Også kommunalt ansatte, der ikke har bopæl i kommunen, kan deltage. Stemmeoptællingen skal dog ske under valgstyrernes ansvar, kontrol og instruktion. Stemmeoptællingen kan ikke overlades til andre.

De mere detaljerede regler om den praktiske tilrettelæggelse af stemmeoptællingen, der fandtes i den tidligere lov, er ikke medtaget i den gældende lov. De nødvendige regler forudsættes i stedet fastsat af kommunalbestyrelsen.

Stemmeoptællingen er offentlig, jf. lovens § 68, stk. 1. Af sikkerhedsmæssige grunde skal der foretages den fornødne afskærmning af den del af lokalet/lokalerne, hvor stemmeoptællingen foregår.

Det optælles, hvor mange stemmer der er afgivet *for* lovforslaget (Jastemmer), og hvor mange stemmer der er afgivet *imod* lovforslaget (Nejstemmer).

Tvivlsomme stemmesedler, herunder blanke stemmesedler og andre stemmesedler, der utvivlsomt er ugyldige, frasorteres og gives til formanden for valgstyrene. Valgstyrene bedømmer derefter, om stemmesedlerne er gyldige eller ej, se nedenfor i afsnit 9.2. Antallet af ugyldige stemmer optælles særskilt fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde.

Når stemmeoptællingen er afsluttet, indføres resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen, jf. lovens § 70. I afstemningsbogen indføres også opgørelsen af de ugyldige stemmer fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde, jf. lovens § 69, stk. 3.

Valgstyrene skal kontrollere optællingen af de afgivne stemmer og herunder påse, at de foreskrevne kontroller af optællingen er foretaget. Valgstyrene skal bl.a. sammenholde antallet af afgivne stemmesedler med det antal vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt. Valgstyrene skal endvidere sammenholde på den ene side antallet af vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt, med på den anden side antallet af modtagne eller udskrevne valgkort for vælgere, der har stemt ved at møde personligt op på afstemningsdagen, og antallet af følgebrev (eventuelt særskilt udskrevne valgkort) for vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning.

Resultatet af stemmeoptællingen meddeles de tilstedeværende og indberettes straks til formanden for valgbestyrelsen i opstillingskredsen, jf. lovens § 70.

Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre resultatet, før valgstyrene har underskrevet afstemningsbogen, forudsat at der hersker den fornødne sikkerhed omkring resultatet. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at afvente valgstyrenes underskrivelse af afstemningsbogen, før offentliggørelse sker. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Valgstyrene skal endvidere foretage den afstemning af *stemmeseddelregnskabet*, der er foreskrevet i afstemningsbøgerne. Valgstyrene skal sammenholde på den ene side antallet af stemmesedler, valgstyrene har modtaget fra valgbestyrelsen, og brevstemmer, der var nedlagt i stemmekasserne, med på den anden side antallet af afgivne, ombyttede og ikke-udleverede stemmesedler. Stemmematerialet bindes derefter sammen i særskilte pakker (sammenpakkes) som angivet i afstemningsbøgerne.

*Afstemningsbogen* underskrives af valgstyrene, jf. lovens § 70. Den underskrevne afstemningsbog og en kopi heraf afleveres til kommunalbestyrelsen sammen med det sammenpakkede stemmemateriale.

Valgstyrene skal således ved deres underskrift af afstemningsbogen indestå for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er foretaget som foreskrevet i lovgivningen.

Valgstyrenes opgave med bedømmelsen af tvivlsomme stemmesedler og underskrift af afstemningsbogen samt valgstyrenes ansvar for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er foretaget som foreskrevet i lovgivningen, kan ikke overlades til andre. Valglovgivningen forudsætter derfor, at *et fornødent antal valgstyrere er til stede under stemmeoptællingen* i den udstrækning, dette er nødvendigt for at varetage disse opgaver. En ordning, hvorefter der ikke er valgstyrere til stede under (en del af) stemmeoptællingen på et afstemningssted, vil ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen.

I afstemningsbogen indføres også alle væsentlige oplysninger om afstemningen på afstemningsdagen, inden stemmeoptællingen gik i gang, jf. lovens § 29, stk. 5. Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen, hvis de valgstyrere, der underskriver afstemningsbogen, kun har været til stede under stemmeoptællingen og ikke været til stede i afstemningsperioden.

## 9.2. Bedømmelse af stemmesedler

De grundlæggende regler om årsagerne til, at stemmesedler afgivet til folkeafstemninger er ugyldige, står i lovens § 101, stk. 2. De nærmere regler herom findes i bekendtgørelse nr. 298 af 23. april 1992 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger. Bekendtgørelsen er optaget som *bilag 7* til vejledningen.

I de følgende afsnit er enkelte af bestemmelserne i bekendtgørelsen uddybet.

### 9.2.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet samt brevstemmesedler

Bekendtgørelsen om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger indeholder i kapitel 1 (§§ 1 – 11) en række fælles regler for, hvornår stemmesedler afgivet på afstemningsstedet samt brevstemmesedler er ugyldige.

Ifølge lovens § 99, stk. 2, afgiver vælgeren stemme på afstemningsstedet på afstemningsdagen ved at sætte et kryds ved ordet ”Ja”, hvis vælgeren stemmer for lovforslaget, henholdsvis ved ordet ”Nej”, hvis vælgeren stemmer imod lovforslaget.

Ifølge lovens § 100, stk. 3, jf. § 99, stk. 2, afgiver vælgeren brevstemme ved at sætte et kryds ved ordet »Ja«, hvis vælgeren stemmer for lovforslaget eller loven, mens vælgere, der stemmer imod, sætter et kryds ved ordet »Nej«. På brevstemmesedlerne skal klart adskilt være trykt ordene »Ja« og »Nej«, jf. § 100, stk. 2.

Loven indeholder ingen definition af et kryds. I bekendtgørelsens § 7, stk. 1, er fastsat, at der ved *kryds* forstås et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+). *V-formede mærker* (også kaldet »hak«, »tjekmærker« eller »flueben«) henholdsvis såkaldte *dobbeltkryds* sidestilles med almindelige kryds, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2, om tegn afledt af kryds henholdsvis tydeliggjorte kryds.

En stemmeseddel er efter bekendtgørelsens § 9 ugyldig, såfremt stemmesedlen *i stedet for* eller *ud over med kryds* er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds. Stemmesedler, der er ugyldige, fordi de *i stedet for* kryds er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds, skal ikke registreres særskilt i afstemningsbogen og valgbogen, men registreres sammen med stemmesedler, der er ugyldige, fordi de *ud over med kryds* også er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds.

En stemmeseddel er efter bekendtgørelsens § 10 ugyldig, hvis stemmesedlen er påført ordet ”Ja” eller ”Nej”.

En stemmeseddel er endvidere efter *bekendtgørelsens § 11* ugyldig, hvis stemmesedlen er forsynet med anden påskrift end »Ja« eller »Nej« eller med tegning af nogen art. Tilsvarende gælder efter bekendtgørelsens § 11, hvis der på anden måde er givet stemmesedlen et særpræg, herunder ved iturivning eller påklæbning. Bestemmelsen i bekendtgørelsens § 11 omfatter også tilfælde, hvor stemmesedlen er givet et særpræg ved afmærkning med forskellige skriftfarver, afrivning af et eller flere stykker m.v.

Iturivning eller afrivning skal dog ikke betragtes som særpræg, hvis dette er sket ved stemmesedlens udtagning af stemmekassen eller senere. Afmærkning af stemmesedlen med et andet skriveredskab end det, der er fremlagt eller ophængt i stemmerummet, betragtes heller ikke som særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig

sammenlignet med almindelige skriveredskaber, smlgn. den mere detaljerede bestemmelse i § 17 i bekendtgørelse nr. 650 af 19. juni 2007 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg.

Stemmesedler, der er ugyldige på grund af påklæbning, skal ikke registreres særskilt i afstemningsbogen og valgbogen, men registreres sammen med stemmesedler, der er ugyldige på grund af tegning eller anden påskrift end »Ja« eller »Nej«.

Stemmesedler, der er ugyldige, fordi stemmesedlen er påført ordet »Ja« eller »Nej«, skal derimod registreres særskilt, jf. bekendtgørelsens § 10.

Stemmesedler, hvor ordet »Ja « eller »Nej« er overkrydset, overstreget eller understreget, samtidig med, at der er sat kryds i feltet for »Ja-stemme« henholdsvis »Nej-stemme« skal bedømmes efter den særlige bestemmelse herom, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 2 og 3.

#### *9.2.2. Særligt om bedømmelse af brevstemmesedler*

Bekendtgørelsen om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger indeholder i kapitel 3 (§§ 14 – 16) en række særlige regler for, hvornår brevstemmesedler er ugyldige. Reglerne gælder som et supplement til de almindelige regler i bekendtgørelsens kapitel 1, om stemmesedlers, herunder brevstemmesedlers, ugyldighed, jf. afsnit 9.2.1.

Ifølge *bekendtgørelsens § 14* er en brevstemmeseddel ugyldig, hvis det må antages, at den ikke er tilvejebragt af velfærdsministeren.

Brevstemmer, der er afgivet på brevstemmesedler beregnet til folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg eller kommunale og regionale valg, vil være ugyldige i medfør af bekendtgørelsens § 14.

Efter *bekendtgørelsens § 16* er en brevstemmeseddel ugyldig, hvis den konvolut, hvori den er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning (dog ikke påklæbning med klar tape for at lukke konvolutten).

Bemærk, at den almindelige bestemmelse om særpræg i bekendtgørelsens § 11 også gælder for brevstemmesedler.

En brevstemmeseddel er derfor ugyldig, hvis den på anden måde end nævnt i bekendtgørelsens § 16 er givet et særpræg.

#### *9.2.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler*

Antallet af ugyldige stemmesedler, og hvorledes disse fordeler sig på de enkelte ugyldighedsgrunde, anføres i de skemaer, der er beregnet til det i afstemningsbogen og valgbogen. Paragrafhenvisningen i disse skemaer vedrører de paragraffer i bekendtgørelsen, hvor de pågældende ugyldighedsgrunde er beskrevet..

En stemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere bestemmelser i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der er anført først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af §§ 13 – 16, skal dog altid registreres under den pågældende ugyldighedsgrund. Se bekendtgørelsens § 17.

### *9.3. Valgstyrernes afstemningsbog*

For hvert afstemningsområde fører valgstyrene en afstemningsbog, hvori indføres alle væsentlige oplysninger om afstemningen i afstemningsområdet samt resultatet heraf, jf. lovens § 29, stk. 5. Afstemningsbogen underskrives af valgstyrene, jf. lovens § 70.

De kommunalbestyrelser, der benytter KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan benytte de afstemningsbøger, der kan udskrives fra dette system. De kommuner, der ikke benytter KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan købe afstemningsbøger hos KMD A/S til manuel udfyldelse.

### *9.4. Indberetning til Danmarks Statistik på afstemningsaftenen*

Danmarks Statistik har overtaget udførelsen af valgopgørelsen samt udarbejdelse af valgstatistik vedrørende folketingsvalg, valg til Europa-Parlamentet og folkeafstemninger fra Velfærdsministeriet pr. 1. oktober 2008. Det lovmæssige ansvar over for Folketinget for valgopgørelsen påhviler dog fortsat velfærdsministeren efter valglovgivningen. Det er således alene udførelsen af valgopgørelsesopgaven, der overlades til Danmarks Statistik, som derfor ved varetagelsen af valgopgaven er undergivet Velfærdsministeriets generelle og konkrete instruktioner i opgavens tilrettelæggelse på de områder, der relateres til administrationen af valglovgivningen.

Når formanden for valgbestyrelsen har modtaget indberetninger fra samtlige afstemningssteder i opstillingskredsen, tælles de indberettede stemmetal sammen og indberettes straks til Danmarks Statistik (frem for, som hidtil, til Velfærdsministeriet).

Inden afstemningsdagen vil Velfærdsministeriet give valgbestyrelserne meddelelse om den nærmere fremgangsmåde, der skal følges ved indberetningen til Danmarks Statistik, herunder relevante kontaktoplysninger.

### *9.5. Fintælling i opstillingskredsen*

Senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted, dvs. senest mandag den 8. juni 2009, foretager valgbestyrelsen den endelige opgørelse af resultatet af stemmeafgivningen i opstillingskredsen (fintælling). I opstillingskredse, der består af flere kommuner, foregår fintællingen i kreds kommunen, jf. folketingsvalglovens § 72, stk. 1, jf. § 101, stk. 1.

Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere og kommunalt ansat personale også skal medvirke ved fintællingen. Også kommunalt ansatte, der

ikke har bopæl i kommunen, kan deltage. Fintællingen skal dog ske under valgbestyrelsens ansvar, kontrol og instruktion. Fintællingen kan ikke overlades til andre.

Fintællingen er offentlig, jf. lovens § 72, stk. 1. Af sikkerhedsmæssige grunde skal der foretages den fornødne afskærmning af den del af lokalet/lokalerne, hvor fintællingen foregår.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at afstemningsbøgerne, stemmesedlerne, brevstemmematerialet samt de benyttede valglister og valgkort er til stede ved fintællingen, jf. lovens § 72, stk. 2.

Efter Velfærdsministeriets opfattelse er det forudsat i valgloven, at fintællingen, der efter udtrykkelig bestemmelse herom i valgloven skal foretages af valgbestyrelsen, skal foretages på ét sted for hver opstillingskreds og ikke på de enkelte afstemningssteder. Formålet hermed er at sikre en ensartet bedømmelse af stemmesedlerne. Ministeriet skal derfor indskærpe, at det ikke er i overensstemmelse med loven at foretage den endelige fintælling på afstemningsstederne i fortsættelse af den foreløbige optælling på afstemningsaftenerne. Efter valgloven er der dog ikke noget i vejen for, at der på afstemningsstederne på afstemningsaftenerne, ud over den foreskrevne optælling af stemmerne, der indføres i afstemningsbøgerne, foretages en foreløbig fintælling. En sådan foreløbig fintælling kan imidlertid ikke træde i stedet for den fintælling, som valgbestyrelsen skal foretage senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted. En foreløbig fintælling skal under alle omstændigheder ske efter samme regler som den fintælling, valgbestyrelsen skal foretage.

Fintællingen skal ske *senest* dagen efter, at afstemningen har fundet sted. Der er ikke noget i vejen for, at den egentlige fintælling påbegyndes og evt. afsluttes på selve afstemningsaftenerne, når blot fintællingen foretages af valgbestyrelsen på ét sted for hver opstillingskreds.

Fintællingen foretages efter reglerne i lovens § 73, jf. § 101, stk. 1.

Valgbestyrelsen foretager en ny optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler for hvert afstemningsområde for sig efter reglerne i lovens §§ 68, 69 og 74 a, jf. lovens § 73, stk. 1. Det vil sige, der sker en fornyet optælling af antallet af gyldige »Ja«-stemmer, antallet af gyldige »Nej«-stemmer samt antallet af blanke og andre ugyldige stemmesedler. I forbindelse hermed foretages den endelige bedømmelse af stemmesedlernes gyldighed. Der henvises til afsnit 9.1. om stemmeoptælling på afstemningsstedet og afsnit 9.2. om bedømmelse af stemmesedler.

For hvert afstemningsområde skal endvidere foretages en fornyet gennemgang af de brevstemmer (yderkuverter med følgebrev og uåbnede konvolutter), som efter valgstyrernes undersøgelse ikke kunne komme i betragtning, med henblik på at træffe endelig afgørelse af, hvilke brevstemmer der ikke kan komme i betragtning. Resultatet af denne gennemgang indføres i valgbogen sammen med en opgørelse for

opstillingskredsen under ét af antallet af brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning fordelt på årsagerne hertil, jf. ovenfor i afsnit 8.7.3.

Når fintællingen er afsluttet, indføres resultatet heraf i valgbogen og meddeles de tilstedeværende, jf. lovens § 73, stk. 6. Valgbogen underskrives af hele valgbestyrelsen, jf. lovens § 74, stk. 1. Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre resultatet, før resultatet er bedømt og godkendt af valgbestyrelsen ved dennes underskrivelse af valgbogen, forudsat at der hersker den fornødne sikkerhed omkring resultatet. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at afvente valgbestyrelsens bedømmelse og godkendelse af resultatet, før offentliggørelse sker. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Stemmesedlerne og det øvrige stemmemateriale sammenpakkes som angivet i lovens § 101, stk. 1, jf. § 74, stk. 1 og 2, og opbevares som angivet i lovens § 104. Sammenpakningen og opbevaringen sker med de ændringer, der følger af afstemningens karakter (gælder kun for kommuner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen).

#### *9.6. Valgbestyrelsens valgbog*

For hver opstillingskreds fører valgbestyrelsen en valgbog, hvori indføres alle væsentlige oplysninger om afstemningen i opstillingskredsen samt resultatet heraf, jf. lovens § 28, stk. 3. Valgbogen underskrives af hele valgbestyrelsen, jf. lovens § 74, stk. 1.

De valgbestyrelser, der benytter KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan selv udskrive valgbøgerne fra dette system. De valgbestyrelser, der ikke benytter KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan købe en valgbog hos KMD A/S til manuel udfyldelse.

#### *9.7. Indsendelse af attesteret valgbogskopi til Danmarks Statistik og til Velfærdsministeriet*

Så snart fintællingen er afsluttet, skal formanden for valgbestyrelsen indsende en kopi af valgbogen til Danmarks Statistik og en kopi af valgbogen til Velfærdsministeriet. De nævnte to kopier skal attesteres af formanden.

Samtidig skal der indsendes en annulleret stemmeseddel til Velfærdsministeriet.

Valgbogskopierne og den annullerede stemmeseddel skal så vidt muligt være modtaget i Danmarks Statistik henholdsvis Velfærdsministeriet dagen efter fintællingen, jf. lovens § 74, dvs. i praksis samme dag som fintællingen.

Forud for hver afstemning vil Velfærdsministeriet give valgbestyrelsen meddelelse om den nærmere fremgangsmåde ved indsendelse af valgbogen og kan herunder bestemme, hvorvidt og i hvilken form valgbogen skal indsendes elektronisk til Danmarks Statistik og til ministeriet.

### 9.8. Rettelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen

Det er valgbestyrelsens opgave inden afsendelsen af valgbogen til Danmarks Statistik og til Velfærdsministeriet at sikre sig, at der ikke er fejl og mangler i valgbogen.

Bliver valgbestyrelsen efter afsendelsen af valgbogen til Danmarks Statistik og til Velfærdsministeriet opmærksom på, at der er fejl eller mangler i valgbogen, skal valgbestyrelsen snarest muligt underrette Danmarks Statistik og Velfærdsministeriet herom og om fornødent indsende rettelsesblade til valgbogen til Danmarks Statistik og til Velfærdsministeriet.

Modtager valgbestyrelsen henvendelser om foretagelse af fornyet fintælling, skal sådanne henvendelser betragtes som en klage over afstemningen. Sådanne henvendelser skal derfor videresendes til Velfærdsministeriet med henblik på, at de derefter kan blive behandlet af Folketinget, jf. lovens § 103.

## 10. Opbevaring og kassation af valgmateriale

Valgmateriale opbevares af kommunalbestyrelsen i overensstemmelse med reglerne i lovens § 104. I opstillingskredse, der består af flere kommuner, opbevares valgmaterialet af kommunalbestyrelsen i kreds kommunen. Hver kommunalbestyrelse opbevarer dog en kopi af afstemningsbøgerne samt øvrigt valgmateriale, som kommunalbestyrelsen har modtaget.

Når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, skal valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne samt brevstemmematerialet tilintetgøres. Benyttes elektroniske valglister og/eller elektroniske brevstemmeprotokoller, skal disse også tilintetgøres efter reglerne i lovens § 104. Øvrigt valgmateriale, herunder valgbogen og afstemningsbøgerne og kopierne af afstemningsbøgerne, opbevares efter reglerne i arkivloven, jf. bekendtgørelser nr. 1000 af 28. september 2004 om bevaring og kassation af arkivalier i primærkommunerne og nr. 692 af 3. juli 2003 om bevaring og kassation af arkivalier hos Københavns og Frederiksberg Kommuner.

Tilintetgørelse henholdsvis opbevaring af brevstemmer, der modtages efter afstemningsdagen, skal fortsat ske efter de principper, der var angivet i §§ 5 og 6 i tidligere cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er nu erstattet af cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, jf. *bilag 6*.

Brevstemmer, der modtages efter afstemningsdagen, men inden Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, skal således som udgangspunkt tilintetgøres sammen med valglisterne, valgkortene og stemmesedlerne.

Når klagefristen er udløbet, og Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over afstemningen, sender Velfærdsministeriet meddelelse herom til valgbestyrelserne og kommunalbestyrelserne.



## **11. Afholdelse af udgifterne ved afstemningen**

Reglerne om afholdelse af udgifterne ved folkeafstemninger står i lovens § 105.

Udgifterne til folkeafstemninger afholdes af kommunerne.

Udgifterne til brevstemmematerialet afholdes dog af statskassen. Portoudgifter til forsendelse af brevstemmer afholdes af den myndighed, institution, skib eller havanlæg, som stemmemodtageren repræsenterer.

Udgifter, der forskudsvis er afholdt af kredskommunen, fordeles af valgbestyrelsens formand på opstillingskredsens kommuner i forhold til det senest offentliggjorte folketal.

## **12. Formularer m.v. til brug ved afstemningen**

Brevstemmeprotokoller kan købes hos Schultz Distribution, Herstedvang 4, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post [schultz@schultz.dk](mailto:schultz@schultz.dk). Samme sted kan for Velfærdsministeriets regning bestilles brevstemmemateriale. Skema til at ansøge om at brevstemme i hjemmet kan hentes på Velfærdsministeriets hjemmeside, der findes på adressen [valg.vfm.dk](http://valg.vfm.dk).

Velfærdsministeriet, den 6. april 2009

Karen Jespersen

/Nicoline Nyholm Miller

## Bilag 1

### Oversigt over bekendtgørelser, cirkulærer og vejledninger om folketingsvalg

Oversigten vedrører bekendtgørelser, cirkulærer og vejledninger udstedt i medfør af lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2009.

Bekendtgørelser vedrørende folketingsvalglovens afsnit II om vederlag og pension m.v. er ikke medtaget.

#### *Bekendtgørelser*

- Bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989 om valgagitation, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998
- Bekendtgørelse nr. 298 af 23. april 1992 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemning
- Bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet
- Bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen
- Bekendtgørelse nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse
- Bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem
- Bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene
- Bekendtgørelse nr. 261 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger

#### *Cirkulærer*

- Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

#### *Vejledninger*

- – Vejledning nr. 65 af 27. juni 2004 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valgt uanset ophold i udlandet

## Bilag 2

### Oversigt over ændringer af reglerne om folkeafstemninger

Reglerne om folkeafstemninger findes i kapitel 12 i folketingsvalgloven (lov om valg til Folketinget) samt i de foregående kapitler i folketingsvalgloven i det omfang, der i kapitel 12 henvises til disse.

Siden folkeafstemningen den 28. september 2000 og inden folketingsvalget den 13. november 2007 er reglerne i folketingsvalglovens kapitel 12 ændret ved lov nr. 215 af 28. marts 2001.

Siden folketingsvalget den 13. november 2007 er folketingsvalgloven ændret ved lov nr. 222 af 8. april 2008, lov nr. 1347 af 19. december 2008 og lov nr. 135 af 24. februar 2009.

Siden folketingsvalget den 13. november 2007 er endvidere en række af de hidtidige bekendtgørelser om valg af betydning for bl.a. folkeafstemninger erstattet af nye bekendtgørelser, jf. nedenfor.

Ændringer af reglerne i folketingsvalglovens kapitel 1 – 11 og bekendtgørelser udstedt i medfør heraf inden folketingsvalget den 13. november 2007 er ikke medtaget i oversigten. For en oversigt over ændringerne henvises til bilag 2 til de tidligere vejledninger om folketingsvalg, jf. vejledning nr. 89 af 14. oktober 2004 og vejledning nr. 60 af 26. september 2007. Ændringer i folketingsvalgloven siden den 13. november 2007, der ikke har betydning for folkeafstemninger, er heller ikke medtaget.

Lovændringer, der vedrører folketingsvalglovens afsnit II om vederlag og pension m.v., er ikke medtaget i ovenstående opregning af ændringslove til folketingsvalgloven og omtales derfor heller ikke nærmere i det følgende.

### Ændringer i folketingsvalgloven af betydning for folkeafstemninger

Ved § 1 i lov nr. 215 af 28. marts 2001 om ændring af lov om valg til Folketinget og lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (Ændringer vedrørende godkendelse af partinavne, valglistes, fristen for partiernes godkendelse af kandidater, brevstemmeafgivning m.v.) er der indsat en bestemmelse om, at der ved folkeafstemninger, der ikke afholdes i alle dele af riget, gælder de samme regler om optagelse på valglisten, henholdsvis sletning af valglisten, ved tilflytning fra, henholdsvis fraflytning til, den eller de dele af riget, hvor der ikke afholdes folkeafstemning, som ved tilflytning fra, henholdsvis fraflytning til, udlandet. (lovens § 96, stk. 2, 2. pkt.) Ved bestemmelsen fastslås det udtrykkeligt i overensstemmelse med gældende praksis, at Færøerne henholdsvis Grønland ved folkeafstemninger, der alene afholdes i Danmark, skal sidestilles med udland i henseende til optagelse på henholdsvis sletning af valglisten. Ved folkeafstemninger, der afholdes i alle dele af riget, gælder derimod folketingsvalglovens regler om

optagelse på henholdsvis slettelse af valglisterne ved tilflytning fra, henholdsvis fraflytning til, Færøerne henholdsvis Grønland.

Ved samme lov er der indsat en bestemmelse om, at brevstemmeafgivning på folkeregistrene ved folkeafstemninger kan finde sted de sidste 3 måneder før afstemningsdagen, dog senest næstsidste søgnedag før afstemningsdagen. (lovens § 100, stk. 4) 3-måneders fristen gælder alene ved folkeafstemninger og ikke ved folketingsvalg og alene ved brevstemmeafgivning på folkeregistrene og ikke ved den brevstemmeafgivning her i landet, der finder sted andre steder end på folkeregistrene, dvs. på sygehuse, i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, i vælgerens hjem og på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, samt på danske havanlæg på dansk område. Ved brevstemmeafgivning disse steder fastholdes 3 ugers fristen.. Brevstemme ved folkeafstemning kan dog tidligst afgives på et tidspunkt, hvor der er den fornødne klarhed over, hvilken lov eller hvilket lovforslag der skal afholdes afstemning om.

*Ved § 1 i lov nr. 222 af 8. april 2008 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale valg (Valgnævnet, godkendelse af partinavne m.v.)\_justeres bl.a. reglerne om, i hvilke boformer og boliger der ved folketingsvalg, folkeafstemninger, Europa-Parlamentsvalg samt regionale og kommunale valg kan brevstemmes i lyset af de forskellige boligformer, voldsramte kvinder, ældre og handicappede og personer med særlige sociale problemer vil kunne tilbydes efter social- og boliglovgivningen (lovens § 54, stk. 2). Lovændringen bragte blandt andet beboerne i boformerne efter servicelovens § 107, stk. 1, og stk. 2, nr. 2, ind under brevstemmereglerne, dvs. beboere i boformer til midlertidigt ophold til voksne, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov for det, jf. servicelovens § 107, stk. 1, eller til voksne med nedsat psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, der har behov for pleje eller behandling, og som på grund af disse vanskeligheder ikke kan klare sig uden støtte, jf. servicelovens § 107, stk. 2, nr. 2. Herudover fik kvinder, som opholder sig i kvindekrisecentre, jf. servicelovens § 109, ret til at brevstemme i krisecentret. Endvidere får beboere i ustøttede private plejeboliger og friplejeboliger ret til at brevstemme i boligen, ligesom beboere i lette kollektivboliger bringes ind under brevstemmereglerne.*

For almene plejeboliger m.v., hvis beboere i dag kan brevstemme i boligen, blev denne ret gjort ubetinget, således at kommunalbestyrelsens adgang til at beslutte, at brevstemmeafgivning i stedet kan ske i vælgerens eget hjem, ophæves.

Ved samme lov ændrede Valgretsnet, der træffer afgørelse om optagelse på valglisten af visse vælgere, der efter lovens § 2 har valgret uanset ophold i udlandet, navn til Valgnævnet.

*Ved § 1 i lov nr. 1347 af 19. december 2008 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale valg (Hjælp til stemmeafgivningen) får vælgere med behov for hjælp til stemmeafgivningen ret til at forlange, at hjælpen ydes af den person, som vælgeren selv har udpeget, når blot der samtidig medvirker en myndighedsperson (lovens § 49, stk. 2, 2. pkt. og § 61, stk. 4, 2. pkt.). Dette gælder såvel ved stemmeafgivningen på afstemningsdagen som ved brevstemmeafgivningen. De hidtidige særlige regler for blinde og svagsynede vælgere ved stemmeafgivningen på afstemningsdagen ophæves. Også blinde og svagsynede vælgere kan således kun forlange, at hjælpen ydes af den person, som vælgeren selv har udpeget, når blot der samtidig medvirker en myndighedsperson.*

*Ved § 1 i lov nr. 135 af 24. februar 2009 om ændring af lov om valg til Folketinget (Folkeafstemninger om grundlovsændringer) kommer folketingsvalglovens regler om folkeafstemninger i det væsentlige til at gælde for folkeafstemninger om grundlovsændringer.*

### **Nye eller ændrede bekendtgørelser af betydning for folkeafstemninger**

*Bekendtgørelse nr. 261 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger træder i stedet for bekendtgørelse nr. 933 af 17. september 2008 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger, der trådte i stedet for bekendtgørelse nr. 170 af 11. marts 1992 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger. Ved bekendtgørelse nr. 933 af 17. september 2008 blev der indsat regler om stemmesedler til en folkeafstemning, hvor der stemmes om flere lovforslag eller love. Ved bekendtgørelse nr. 261 af 31. marts 2009 nedsættes minimumskravet til stemmesedlens gramvægt fra 125 g/m<sup>2</sup> til 120 g/m<sup>2</sup> (bekendtgørelsens § 2).*

*Bekendtgørelse nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse træder i stedet for bekendtgørelse nr. 760 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning på sygehuse. Bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem træder i stedet for bekendtgørelse nr. 758 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem. Bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene træder i stedet for bekendtgørelse nr. 757 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene. Bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen træder i stedet for bekendtgørelse nr. 591 af 2. juni 2008 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, der trådte i stedet for bekendtgørelse nr. 759 af juni 2007 om brevstemmeafgivning på plejehjem og i ældreboliger m.v.*

Bekendtgørelserne indeholder ajourføringer nødvendiggjort af ovennævnte lov nr. 1347 af 19. december 2008 om ændring af lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale valg (Hjælp til stemmeafgivningen). Bekendtgørelserne fastlægger i overensstemmelse med lovforslagets bemærkninger, at den fornødne hjælp i givet fald skal ydes af hjælperen og stemmemodtageren i forening. Det fastsættes dog – som et supplement hertil

– at det altid er stemmemodtageren, der sikrer sig vælgerens identitet, giver vælgeren vejledning m.v. og attesterer stemmeafgivningen på følgebrevet. Som en følge heraf fastsættes, at hjælperen i stedet for den anden stemmemodtager må underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, hvis vælgeren skal have hjælp hertil. Endvidere slås fast, at selv om den fornødne hjælp alene skal ydes af den ene af stemmemodtagerne, må den anden stemmemodtager fortsat være til stede i stemmelokalet bl.a. af hensyn til, at vedkommende kan træde til og underskrive følgebrevet, hvis hjælperen ikke magter denne opgave. Da hjælperens fulde navn ikke er kendt i kommunen, fastsættes det nu generelt, at underskriften, hjælperen/stemmemodtageren må foretage på følgebrevet på vegne af en vælger, der ikke selv kan underskrive, altid skal ske ved brug af underskrift og ikke initialer.

Ud over de justeringer, der blev foretaget i de ovennævnte fire bekendtgørelser om brevstemmeafgivningen som følge af vedtagelsen af lov nr. 1347 af 19. december 2008, indeholder *bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen* en ajourføring af regelsættet som følge af den justering af reglerne om, i hvilke boformer og boliger der kan brevstemmes, som skete ved lov nr. 222 af 8. april 2008. Ved ajourføringen er der bl.a. taget højde for, at de boformer og boliger, hvor der nu kan brevstemmes, ikke nødvendigvis er tilknyttet en institution.. Bl.a. skal det særlige stemmelokale, kommunalbestyrelsen skal indrette til brevstemmeafgivningen, være i tilknytning til eller i umiddelbar nærhed af boformen eller boligen (bekendtgørelsens § 5).

## Bilag 3

*Bekendtgørelse nr. 261 af 31. marts 2009*

### **Bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger**

I medfør af § 98, stk. 2, i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 145 af 24. februar 2009, fastsættes:

**§ 1.** Afholdes der samme dag afstemning om ét lovforslag eller én lov, skal stemmesedlerne til afstemningen udformes i overensstemmelse med reglerne i §§ 2-9.

*Stk. 2.* Afholdes der samme dag afstemning om flere lovforslag eller love, skal der anvendes særskilte stemmesedler til hver afstemning. Stemmesedlerne til hver afstemning skal udformes i overensstemmelse med reglerne i §§ 2-9.

**§ 2.** Stemmesedlerne skal være af karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m<sup>2</sup>. De skal ved et anbragt knæk være til at sammenfolde således, at de kan nedlægges af vælgerne i stemmekassen, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt. Knækket skal være anbragt sammenfaldende med den fede, vandrette streg, der adskiller feltet for »Ja-stemme« fra feltet for »Nej-stemme«, jf. § 6, 2. pkt.

**§ 3.** Afholdes der samme dag afstemning om ét lovforslag eller én lov, skal stemmesedlerne være hvide.

*Stk. 2.* Afholdes der samme dag afstemning om flere lovforslag eller love, skal stemmesedlerne til hver afstemning være af forskellig farve. Farverne for de forskellige stemmesedler bestemmes af velfærdsministeren.

**§ 4.** På stemmesedlerne anføres øverst til højre med små typer en betegnelse for den opstillingskreds, til hvilken de er bestemt. Umiddelbart under denne betegnelse anføres, ligeledes med små typer, dato og år for afstemningen.

*Stk. 2.* Afholdes der samme dag afstemning om flere lovforslag eller love, anføres umiddelbart under den i stk. 1 nævnte betegnelse, begyndende fra stemmesedlens venstre kant, med fede typer titlen og med almindelige typer en eventuel undertitel på det lovforslag eller den lov, der stemmes om.

**§ 5.** Under den i § 4 anførte tekst og adskilt fra denne med en halvfed, vandret streg anføres, begyndende fra stemmesedlens venstre kant, med halvfede typer: »Sæt X i én af rubrikkerne«. Umiddelbart under denne tekst anbringes en fed, vandret streg.

**§ 6.** Stemmesedlerne skal indeholde et særskilt felt for henholdsvis »Ja-stemme« og »Nej-stemme«. Feltet for »Nej-stemme« anbringes under feltet for »Ja-stemme« og adskilles fra dette ved en fed, vandret streg. Feltet for »Nej-stemme« afsluttes med stemmesedlens nederste kant. Felterne for »Ja-stemme« og »Nej-stemme« skal være lige store.

§ 7. I midten af feltet for »Ja-stemme« anføres ordet »Ja« inden for stemmesedlens venstre kant. Ordet »Ja« trykkes med store, fede typer. Til højre for ordet »Ja« og i passende afstand fra dette anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Rubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds i rubrikken.

§ 8. I midten af feltet for »Nej-stemme« anføres ordet »Nej« inden for stemmesedlens venstre kant. Ordet »Nej« trykkes med store, fede typer. Til højre for ordet »Nej« og i passende afstand fra dette anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds i rubrikken.

§ 9. Alle de vandrette streger, der er nævnt i bekendtgørelsen, skal gå tværs over stemmesedlen fra kant til kant.

§ 10. Ud over det, der er nævnt i de foregående paragraffer, må intet ord eller bogstav og intet navn, tal eller tegn være påført nogen stemmeseddel ved tryk eller skrift eller på anden måde.

§ 11. Bekendtgørelsen træder i kraft den 15. april 2009.

*Stk. 2.* Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 933 af 17. september 2008 om stemmesedler til brug ved folkeafstemninger.

Velfærdsministeriet, den 31. marts 2009

Karen Jespersen

/ Nicoline Nyholm Miller



## Bilag 4

Kattegat Storkreds 1. opstillingskreds 7. juni 2009	
Sæt x i én af rubrikkerne	
<b>JA</b>	<input type="checkbox"/>
<b>NEJ</b>	<input type="checkbox"/>

## Vejledning

ved  
folkeafstemningen søndag den 7. juni 2009

---

Der stemmes om  
det af Folketinget vedtagne forslag  
til lov om ændring af tronfølgeloven

Den, der stemmer	Den, der stemmer
<b>for</b>	<b>imod</b>
lovforslaget, sætter	lovforslaget, sætter
<b>X ved Ja</b>	<b>X ved Nej</b>

Der må kun sættes ét kryds på stemmesedlen

## Bilag 6

Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001

### Cirkulære om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

(Til alle kommunalbestyrelser)

I medfør af § 64, stk. 1, og § 100 i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 261 af 18. april 2001, § 26, stk. 5, i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet, jf. lovbekendtgørelse nr. 264 af 18. april 2001, og § 70, stk. 1, i lov om kommunale valg, jf. lovbekendtgørelse nr. 263 af 18. april 2001, fastsættes:

**§ 1.** Forud for hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (brevstemmeprotokol).

**§ 2.** Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes de modtagne brevstemmer på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen fordeler sig på brevstemmer modtaget fra kommunens folkeregister, fra stemmemodtagere på plejehjem m.v. og i ældreboliger og i vælgerens hjem, samt fra postvæsenet (dvs. brevstemmer, der er afgivet på andre kommuners folkeregistre, på sygehuse, i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, på danske repræsentationer i udlandet m.v.).

*Stk. 2.* Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen, der er videresendt til andre kommuner, samt datoen for videresendelsen.

*Stk. 3.* Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 og 2 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

*Stk. 4.* Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 for så vidt angår brevstemmer, der modtages fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor eventuelle klager over valget er endeligt afgjort.

*Stk. 5.* De i stk. 1-4 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen på de dage, hvor kommunalbestyrelsen modtager de pågældende brevstemmer.

**§ 3.** Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes det samlede antal brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, og som ikke er videresendt til andre kommuner, efter afsenderens bopælsangivelse på yderkuverterne fordeler sig på de enkelte afstemningsområder i kommunen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde.

*Stk. 2.* Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

*Stk. 3.* De i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen dagen før valgdagen henholdsvis på valgdagen.

**§ 4.** Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer fra afstemningsområder, hvor der er modtaget færre end 5 brevstemmer, er overført, og fra hvilke afstemningsområder de pågældende

brevstemmer er overført, jf. folketingsvalglovens § 64, stk. 5, og den kommunale valglovs § 70, stk. 4.

*Stk. 2.* De i stk. 1 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen senest på valgdagen.

**§ 5.** Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde, er henregnet i henseende til valgstyrernes kontrol af, om brevstemmerne kan komme i betragtning, jf. folketingsvalglovens § 64, stk. 6, og den kommunale valglovs § 70, stk. 5.

**§ 6.** Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Indenrigsministeriet har ladet fremstille.

**§ 7.** §§ 1-6 finder tilsvarende anvendelse ved folkeafstemninger.

**§ 8** Cirkulæret træder i kraft den 15. maj 2001.

*Stk. 2.* Samtidig ophæves cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

Indenrigsministeriet, den 8. maj 2001

Karen Jespersen

/Anne Birte Pade

# **Bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folkeafstemninger**

I medfør af § 101, stk. 3, i lov nr. 271 af 13. maj 1987 om valg til Folketinget og efter forelæggelse for Folketingets Udvalg til Valgs Prøvelse fastsættes:

## **Kapitel 1**

*Fælles regler for stemmesedler afgivet på afstemningsstedet og brevstemmesedler*

**§ 1.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 101, stk. 2, nr. 1.

**§ 2.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er helt eller delvis overstreget.

**§ 3.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er forsynet med kryds i såvel feltet for »Ja stemme« som feltet for »Nej-stemme«.

**§ 4.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er forsynet med kryds, der rækker ind i såvel feltet for »Ja-stemme« som feltet for »Nej-stemme«.

*Stk. 2.* Hvis den væsentligste del af krydset, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i eet af felterne, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende alternativ (»Ja« eller »Nej«), medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

**§ 5.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er forsynet med kryds uden for felterne for henholdsvis »Ja-stemme« og »Nej-stemme«.

**§ 6.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt ordet »Ja« eller »Nej« er overkrydset eller overstreget, jf. dog stk. 2. Tilsvarende gælder, såfremt ordet »Ja« eller »Nej« er understreget, jf. dog stk. 3.

*Stk. 2.* Hvis ordet »Ja« henholdsvis »Nej« er overkrydset eller overstreget samtidig med, at der er sat kryds i feltet for »Nej-stemme« henholdsvis »Ja-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Nej-stemme henholdsvis Ja-stemme, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

*Stk. 3.* Hvis ordet »Ja« henholdsvis »Nej« er understreget samtidig med, at der er sat kryds i feltet for »Ja-stemme« henholdsvis »Nej-stemme«, anses stemmesedlen som en gyldig Ja-stemme henholdsvis Nej-stemme, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

**§ 7.** Ved et kryds forstås et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+).

*Stk. 2.* Tegn, der må anses for at være afledt af et kryds, eller som må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds, bedømmes efter samme regler som kryds.

**§ 8.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den i stedet for eller foruden med kryds er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), jf. dog stk. 2.

*Stk. 2.* Hvis stemmesedlen er forsynet med kryds inden for samme felt som det overstregede, udviskede eller halve kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende alternativ, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

**§ 9.** En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den i stedet for eller foruden med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds.

§ 10. En stemmeseddel, der er påført ordet »Ja« eller »Nej«, er ugyldig.

§ 11. En stemmeseddel, der er forsynet med anden påskrift end »Ja« eller »Nej« eller med tegning af nogen art, er ugyldig. Tilsvarende gælder, hvis der på anden måde er givet stemmesedlen et særpræg, herunder ved iturivning eller påklæbning.

## Kapitel 2

### *Særligt om stemmesedler afgivet på afstemningsstedet*

§ 12. Afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne medfører ikke i sig selv ugyldighed.

§ 13. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er udleveret på afstemningsstedet, jf. lovens § 101, stk. 2, nr. 3.

## Kapitel 3

### *Særligt om brevstemmesedler*

§ 14. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at brevstemmesedlen ikke er tilvejebragt af indenrigsministeren til brug ved folkeafstemninger.

§ 15. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, indeholder andet eller mere end een stemmeseddel, jf. lovens § 101, stk. 2, nr. 5.

§ 16. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning. Påklæbning med klar tape for at lukke konvolutten medfører dog ikke ugyldighed.

## Kapitel 4

### *Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler*

§ 17. I afstemningsbogen henholdsvis valgbogen anføres, hvor mange stemmesedler valgstyrelserne henholdsvis valgbestyrelsen har anset for ugyldige og grundene hertil.

Stk. 2. En stemmeseddel, herunder en brevstemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere af bestemmelserne i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der er anført først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af §§ 13, 14, 15 og 16 registreres dog altid under den pågældende ugyldighedsgrund.

## Kapitel 5

### *Ikrafttræden*

§ 18. Bekendtgørelsen træder i kraft den 12. maj 1992.

*Indenrigsministeriet, den 23. april 1992*

Thor Pedersen

/ Anne Birte Pade



Departementet, Holmens Kanal 22, 1060 København K  
Tlf. 3392 9300, Fax. 3393 2518, E-mail vfm@vfm.dk  
J.nr. 2008-8347, 2008-3434

Til alle kommunalbestyrelser

---

27. november 2008

**Vedrørende valget til Europa-Parlamentet og folkeafstemningen om tronfølgeloven søndag den 7. juni 2009**

**1. Søndag den 7. juni 2009** skal der som tidligere meddelt afholdes **valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet**. Samme dag skal der endvidere afholdes **folkeafstemning om ændring af tronfølgeloven** under forudsætning af, at Folketinget forinden vedtager lovforslaget herom i uændret form.

Der skal således **afholdes to forskellige valghandlinger samme dag**, hvortil forskellige vælgergrupper har valgt, se nærmere nedenfor. Velfærdsministeriet vil i dette brev henlede kommunalbestyrelsernes opmærksomhed på forskellige praktiske forhold som følge af, at der skal afholdes to forskellige valghandlinger samme dag, som det kan være nyttigt for kommunalbestyrelserne at indregne i deres planlægning af de to valghandlinger allerede på nuværende tidspunkt. Ministeriet vil endvidere i 1. kvartal 2009 udsende en vejledning om Europa-Parlamentsvalget og en anden vejledning om folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven, som i større detalje vil informere kommunalbestyrelsen og andre aktører på valgområdet om forskellige forhold i relation til deres opgavevaretagelse under afviklingen af de to nævnte valghandlinger.

./ En **oversigt over de tidsfrister**, der gælder ved **Europa-Parlamentsvalget** den 7. juni 2009, vedhæftes. En tilsvarende oversigt over de tidsfrister, der gælder ved afholdelsen af folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven den 7. juni 2009 vil være indeholdt i den vejledning om folkeafstemningen, der som tidligere nævnt forventes udsendt i begyndelsen af 2009.

**2.** I henhold til Europa-Parlamentsvalglovens § 3, stk. 1, har enhver **valgret til Europa-Parlamentet**, der på valgdagen

- 1) har valgret til Folketinget eller

- 2) har dansk indfødsret, har opnået alderen for valgret til Folketinget og har fast bopæl i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, medmindre vedkommende er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller
- 3) er statsborger i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, har opnået alderen for valgret til Folketinget og har fast bopæl i Danmark, medmindre vedkommende er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6.

Personer, der har fast bopæl på Færøerne eller i Grønland, har ikke valgret til Europa-Parlamentet.

I henhold til grundlovens § 88 har **folketingsvælgerne** i Danmark, herunder Færøerne og Grønland, valgret til folkeafstemningen om ændringen af tronfølgeloven.

Det vil således ikke være helt sammenfaldende grupper, der har valgret til henholdsvis Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændringen af tronfølgeloven, idet gruppen af personer, der har valgret til Europa-Parlamentsvalget, ud over folketingsvælgere også omfatter både EU-borgere over 18 år, der har fast bopæl i Danmark, samt danske statsborgere over 18 år, der har fast bopæl i udlandet, under forudsætning af, at de ikke er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6. Til gengæld vil danske statsborgere med fast bopæl på Færøerne og i Grønland alene kunne stemme ved folkeafstemningen om tronfølgeloven.

Det følger derfor af lovgivningen, at der skal udarbejdes **særskilte valglister** og udsendes **særskilte valgkort** for Europa-Parlamentsvalget henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven.

Da afstemningen på valgdagen som nævnt skal gennemføres i forhold til to forskellige valglister som følge af de forskellige vælgergrupper, der har valgret til de to forskellige valghandlinger, vil det endvidere være nødvendigt at **gennemføre afstemningen som to adskilte afstemninger med særskilte valgborde, stemmerum og stemmekasser**. Eventuelt vil der dog, hvis anvendelse af særskilte stemmerum ikke er mulig, og det i øvrigt sikres, at de to valghandlinger gennemføres særskilt, kunne benyttes fælles stemmerum.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere sikre, at stemmelokalerne indrettes således, at de to valghandlinger så vidt muligt kan gennemføres i **adskilte lokaler**.

Der skal vælges særskilte **valgbestyrelser** og vælges **valgstyrelser og tilforordnede vælgere** til henholdsvis Europa-Parlamentsvalget og



folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven. Der er intet til hinder for, at personer, der er medlemmer af valgbestyrelsen til Europa-Parlamentsvalget i de enkelte opstillingskredse, tillige er medlemmer af valgbestyrelsen til folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven. Tilsvarende gælder personer, der er valgt som valgstyrere eller tilforordnede vælgere, idet det dog skal bemærkes, at der vil være et **øget behov for valgstyrere og tilforordnede vælgere** som følge af den samtidige afholdelse af Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven, jf. nedenfor.

Kommunalbestyrelsen skal som følge af ovenstående sørge for det fornødne antal valgborde, det foreskrevne antal valgstyrere og det fornødne antal tilforordnede vælgere til de to valghandlinger. Kommunalbestyrelsen skal samtidig sikre, at de to valghandlinger gennemføres adskilt, og at hver af valghandlingerne kan gennemføres med den fornødne kapacitet og bemanning. Opmærksomheden henledes i den forbindelse på, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at benytte forskellige afstemningssteder, men ikke forskellige afstemningsområder, til henholdsvis valget til Europa-Parlamentet og folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven.

Opmærksomheden henledes endvidere på, at kommunalt ansat personale kan udpeges som valgstyrere og tilforordnede vælgere eller til at bistå disse ved valghandlingerne på valgdagen og den efterfølgende stemmeoptælling. Ved bistand til stemmeoptællingen kan også kommunalt ansatte, der ikke har bopæl i kommunen, deltage.

Kommunalbestyrelsen skal indskærpe, at der ved valgbordene til Europa-Parlamentsvalget kun må udleveres stemmesedler til personer, der ønsker at stemme til Europa-Parlamentsvalget, og som er anført på valglisten til Europa-Parlamentsvalget. Tilsvarende gælder for udlevering af stemmesedler til folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven. Endvidere skal det ved tydelig skiltning markeres, hvilke valgborde der vedrører Europa-Parlamentsvalget henholdsvis folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven, samt i hvilken stemmekasse en stemmeseddel til henholdsvis Europa-Parlamentsvalget og folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven skal lægges.

- ./.
- 3. Velfærdsministeriet skal endvidere meddele, at velfærdsministeren har udstedt vedhæftede **bekendtgørelse nr. 1095 af 18. november 2008 om optagelse på valglisten til Europa-Parlamentsvalget den 7. juni 2009 af personer med dansk indfødsret, der har fast bopæl i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union.** Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. december 2008.**

Endvidere vedhæftes en fil med det ansøgningsskema med tilhørende vejledning, der skal benyttes af de EU-bosatte ved ansøgning om optagelse på den særlige valgliste i Københavns Kommune. Velfærdsministeriet vil

senere levere et antal eksemplarer af en papirudgave af skemaet med tilhørende vejledning direkte til Københavns Folkeregister. Ansøgningsskemaet vil i øvrigt kunne hentes på ministeriets nye valghjemmeside, [valg.vfm.dk](http://valg.vfm.dk), som i skrivende stund forventes frigivet i begyndelsen af 2009, og indtil da på [www.im.dk](http://www.im.dk) (Valg- og folkeafstemninger/Europa-Parlamentsvalg).

Der vil på et senere tidspunkt tilgå alle kommunalbestyrelser nærmere oplysning om **optagelse på valglisten af herboende EU-borgere**, der ønsker at deltage i Europa-Parlamentsvalget her i landet.

4. Der vil endvidere tilgå kommunalbestyrelserne instruktion på et senere tidspunkt vedrørende afvikling af **brevstemmeafgivningen**, der her i landet både ved Europa-Parlamentsvalg og ved folkeafstemningen om ændring af tronfølge-loven kan begynde på folkeregistrene fra og med lørdag den 7. marts 2009 til og med fredag den 5. juni 2009, jf. den vedhæftede oversigt over de tidsfrister, der gælder ved Europa-Parlamentsvalget søndag den 7. juni 2009.

I kommuner, hvor folkeregisterfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, kan der gives adgang til at brevstemme på alle kommunens borgerserviceafdelinger inklusiv filialer. I de nye kommuner, som er blevet væsentligt større efter kommunalreformen, kan det være hensigtsmæssigt at give vælgerne adgang til at brevstemme flere steder i kommunen, så vælgerne ikke får for lang afstand til et sted, hvor de kan brevstemme.

Folkeregistrene/borgerservicecentrene skal mindst ét sted i kommunen holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer den sidste dag, hvor fristen udløber (grundlovsdag), selv om der normalt kan være lukket denne dag. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også de øvrige folkeregistre/borgerservicecentre i kommunen åbent nogle timer den sidste lørdag før fristens udløb samt at holde folkeregistrene/borgerservicecentrene åbne nogle timer på alle lørdage i de tre uger, hvor der kan brevstemmes.

Med venlig hilsen

Nicoline Nyholm Miller  
*Valgkonsulent*